

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Tämä on kauan vain kirjaston hyllyssä olleen kirjan digitaalinen kappale, jonka Google on huolellisesti skannannut, osana tavoitettaan tehdä maailman kirjatsaataville Internetissä.

Kirjan tekijänoikeussuoja on jo rauennut ja kirjasta on tullut vapaasti jaeltava. Vapaasti jaeltavalla teoksella ei joko koskaan ole ollut tekijänoikeussuojaa tai suoja on rauennut. Se, onko teos vapaasti jaeltava, riippuu kunkin maan lainsäädännöstä. Vapaasti jaeltavat teokset avaavat meille paluun menneisyyteen, menneisiin kulttuureihin sekä tietoon, joka muuten olisi vaikeasti löydettävissä.

Reunahuomautukset sekä muut lukijoitten lisäämät merkinnät on jätetty näkyviin kertomaan teoksen matkasta kustantajalta kirjaston kautta Internetiin.

Käyttöohjeet

Google on ylpä saadessaan digitoida materiaalia yhteistyössä kirjastojen kanssa, ja tuodessaan vapaasti jaeltavaa materiaalia yleiseen tietoon. Vapaasti jaeltavat teokset kuuluvat yleisölle, ja Google toimii ainoastaan asianhoitajana. Koska työ tulee kalliiksi, Google on kuitenkin ryhtynyt toimenpiteisiin kaupallisen väärinkäytön estämiseksi, esimerkiksi rajoittamalla automaattisten kyselyjen suorittamista.

Käyttäjältä odotetaan:

- Rajoittumista vain yksityiskäyttöön
Googlen teoshaku on tarkoitettu yksityishenkilöille, ja teosten kaupallinen hyödyntäminen on kiellettyä.
- Pidättäytymistä hakujen automatisoinnista
Googlen hakujärjestelmien automatisoitu käyttö on kiellettyä. Jos hakujen tarkoituksena on saada materiaalia koneellisen kielenkääntämisen, optisen tekstintunnistuksen tai muun suuria määriä tekstiä vaativan sovelluksen kehittämiseen, ota yhteyttä Googleen. Google on edelläkävijä julkisesti jaeltavan materiaalin hyödyntämisessä ja voi ehkä auttaa.
- Lähdetietojen säilyttämistä
Jokaiseen tiedostoon sisällytetty Googlen leima toimii muistutuksena projektista, ja auttaa etsimään lisämateriaalia Googlen teoshaun kautta. Älä poista merkintää.
- Varmistavan käytön laillisuuden
Käytipä teosta mihin tahansa, on muistettava, että käyttäjän on itse varmistettava käytön esteettömyys voimassa olevien säädösten kannalta. Ei pidä olettaa, että kirja on vapaasti jaeltavissa kaikkialla, jos se on sitä Yhdysvalloissa. Se, onko teos tekijänoikeussuojan alainen, riippuu maittain, eikä ole olemassa kattavaa ohjetta siitä, miten yksittäistä teosta voi missäkin tapauksessa käyttää. Ei pidä olettaa, että teoksen oleminen Googlen teoshaussa tarkoittaisi, että sitä voi käsitellä miten tahansa missä tahansa. Tekijänoikeussuojan rikkomukset voivat käydä kalliiksi.

Tietoja Googlen teoshausta

Googlen pyrkimyksenä on maailman tietojen järjestäminen ja niiden tuominen avoimesti kaikkien saataville. Googlen teoshaku tuo maailman kirjat lukijoitten ulottuville samalla kun se auttaa kirjailijoita ja kustantajia löytämään uutta yleisöä. Hakuja tämän teoksen tädestä tekstistä voi tehdä osoitteessa <http://books.google.com/>

KD

63410

NEEL TRANSFER

HN 2FEJ 4

I. A. HEIKEL

PROFESSORI

SOSIALISMI

MITÄ SE ON,
MITÄ SE TAHTOO
JA MITÄ SE EI VOI

TOINEN PAINOS

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ. PORVOO

SOSIALISMI

MITÄ SE ON, MITÄ SE TAHTOO
JA MITÄ SE EI VOI

KIRJOTTANUT

I. A. HEIKEL

PROFESSORI

SUOMENTANUT

GUNNAR LINDSTRÖM

TOINEN PAINOS

G. J. Heikel

PORVOOSSA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

KD 63410

Keller

PORVOOSSA 1907
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINOSSA

SISÄLLYSLUETTELO.

I

	Sivu
Mitä tarkotetaan sosialismilla	1
Sosialistit ja valtio	9
Sosialismin suhde omistusoikeuteen, avioliittoon, uskontoon ja isän- maahan	13
Sosialismin synty ja leveneminen	21
Todistukset sosialismin välttämättömyydestä	28
Kommunistinen manifesti	34

II

Sosialistisen tuotannon etevämyys nykyisen rinnalla	44
Tuotteiden jakaminen ja kuluttaminen sosialistisessa yhteiskun- nassa	51
Mitkä palvelukset on sosialismi tehnyt yhteiskunnalle	53

III

Todistukset sosialismin välttämättömyydestä eivät pidä paikkaansa	58
Maanviljelys ja sosialismi	66
Voiko sosialismi järjestää tuotannon	69
Ovatko kapitalistien rikkaudet työmiesten tuottamia? Kapitalis- tien ja työnjohtajien merkitys	75
Kilpailun merkitys	80
Vapaus joutuu kärsimään sosialistisessa yhteiskunnassa	83
Kuinka työ on jaettava ja palkittava sosialistisessa yhteiskun- nassa	88
Ollaanko oikeutettuja puhumaan tulevaisuuden valtiosta	91
Kommunistisia yhteiskuntia todellisuudessa	95

IV.

	Sivu
Työmiesten asema ja nykyisen yhteiskunnan tulot	103
Yhtäläisyys ja erilaisuus	110
Vapaus ja pakonalaisuus	114
Sosialistien luokkataistelu ja porvarillisten luokkien velvollisuudet	117
Loppulause	122

Seuraavien kirjailijoiden teoksia on käytetty: '

a) *Sosialisteja*: Aug. Bebel, Edward Bellamy, Ed. Bernstein, Wilhelm Bracke, Hjalmar Branting, Friedr. Engels, Enrico Ferri, Paul Kampffmeyer, Karl Kautsky, Ferd. Lassalle, W. Liebknecht, Karl Marx.

b) *Muita kirjailijoita*: Robert Brunhuber, Karl Diehl, Richard T. Ely, Charles Gides, Handwörterbuch der Staatswissenschaften, Harald Höffding, Heinr. Herkner, John Ruskin, Gustav Schmoller, Werner Sombart, Gustaf F. Steffen, Andreas Voigt y. m.

I.

Mitä tarkotetaan sosialismilla?

Tätä sanaa käytetään eri merkityksessä. Suomeksi tämä vieraskielinen sana merkitsisi: yhteiskunnallisuus. Sosialisti olisi niin ollen se, jonka pyrkimyksien päämääränä on yhteiskunnan yhteinen menestys, ja hänen vastakohtansa olisi individualisti eli se, joka yksinomaan ajattelee ja toimii yksityisen ihmisen etua, lähinnä omaa menestystään, silmällä pitäen. Joka on sosialisti mainitussa merkityksessä, hänen ei tarvitse olla sitä mieltä, että koko nykyinen yhteiskunta on perustuksiaan myöten muutettava, vaan hänen pyrkimyksiensä päämääränä saattaa olla niin suotuisten elinehtojen valmistaminen kaikille yhteiskunnan jäsenille, kuin ihmisluonteiden erilaisuuteen ja yhteiskunnan tarpeisiin nähden on mahdollista.

Tätä ei kuitenkaan sosialismilla tavallisesti tarkoteta; toisin ymmärtävät sen myöskin eri maiden sosialistiset puolueet.

Socialismilla tarkotetaan tavallisesti seuraavaa:

1). Kaikkien tuotantovälineiden eli siis kaikkien niiden työneuvojen, joiden avulla valmistetaan arvoa omaavia esineitä, tulee kuulua yhteiskunnalle eikä yksityisille. Yhteiskunnan tulee omistaa kaikki maa ja kaikki pääoma, yleensä kaikki se, joka tuottaa tuloa, kuten kaikki pellot, niityt, tonttimaat, metsät, kalavedet,

tehtaat, koneet j. n. e. Kuinka tämä järjestelmä on aikaansaattava tai missä muodossa se on toteutettava, siitä on eri mielipiteitä olemassa. Mutta sosialisti tavallisessa merkityksessä ei voi kukaan olla, joka ei hyväksy sitä oppia, että kaikkien tulee yhteisesti omistaa kaikki se, joka on tuloa tuottavaa, tai jota voidaan käyttää hyötyä tuottavan työn tekemiseksi. *Miten* heidän tulee se yhteisesti omistaa, se on asia, joka voidaan eri tavalla järjestää. Pääasia on, että yhteiskunta kokonaisuudessaan astuu yksityisten ihmisten, yhtiöiden ja osuuskuntain tilalle maan ja pääoman omistajana, jotta ne edut, mitkä nykyisten olojen vallitessa joutuvat yksityisten tai yhtiöiden hyväksi, tulisivat koko yhteiskunnalle hyötyä tuottaviksi, eikä ainoastaan jollekin sen osalle.

Johonkin määrin on tämä omaisuuden sosialiseraus eli yleistäminen jo toimitettu. Meillä ja kaikissa muissa maissa on esim. postilaitos nyttemmin sosialisearattu, toisin sanoen: yksityinen yhtiö ei hoida postiliikettä — kuten aikaisemmin on ollut asian laita muutamissa maissa — vaan valtio, yhteiskunta. Useimmat maamme rautatiet kuuluvat valtiolle. Toinen ei voi sanoa omistavansa niitä enemmän kuin toinen. Monessa muussa maassa, esim. Ranskassa, ovat useimmat rautatiet suurten yhtiöiden hallussa. Pohjois-Amerikassa on yksinomaan yksityisratoja. Ne ovat kaikki yksityisten liikeyrityksiä. Meillä ovat metsät osittain yksityisten henkilöiden ja yhtiöiden hallussa, osittain ne omistaa kruunu, jolla varsinkin maan pohjoisosissa on laajoja ja kallisarvoisia metsiä. Kaikki nämä omaisuuslait ovat tuotantovälineitä; samalla tavalla voidaan ajatella, että valtio ottaisi haltuunsa ja siten sosialiseraisi kaiken maan — ei ainoastaan metsämaat — sekä kaikki muut tuotantovälineet, kuten kaikki tehtaat, kaikki höyrylaivat j. n. e.

Sosialistit tahtovat hankkia työväen luokalle valtiolisen vallan, siten muuttaaksen valtion suureksi, pääasiassa omavaraiseksi, muista valtioista riippumattomaksi yhteiskunnaksi, jossa tuotantoa harjottaa yhteiskunta sellaisenaan kaikkien jäsentensä yhteiseksi hyödyksi.

Tulevaisuuden valtiota ei kuitenkaan voida, sanoo saksalainen Karl Kautsky, eräs tunnettu nykyään elävä sosialistinen kirjailija, edeltäkäs in yksityisseikkoja myöten suunnitella. Sosialidemokraateilta voidaan vain vaatia, sanoo Kautsky, että he tuntevat ne virtaukset, ne kehityssuunnat, jotka luovat uuden yhteiskunnan, niin että heidän työnsä voi olla tarkoituksenmukaista. — Me emme kiellä, sanoo hän, kaikkea suunnittelua siitä, minkälainen sosialidemokraattinen valtio on oleva; mielestämme on vain varmojen ehdotuksien tekeminen hyödytön ja vahingollinen.

Näin ollen lieenee parasta ainoastaan niin sanoakseni vetää uuden yhteiskunnan ääriviivat ja jättää yleensä syrjään sellaiset epävarmat yksityisseikat, joita tavataan muutamien sosialististen kirjailijoiden teoksissa.

Useimmat sosialistit ovat sitä mieltä, että valtion tulisi ottaa haltuunsa kaikki maa ja kaikki tuotantovälineet, jotavastoin toiset katsovat sen riittävän, että yhteistä eli valtionomaisuutta on runsaammin kuin yksityistä — kuten esim. nykyään on laita maamme rautateiden; näillä valtion liikeyrityksillä olisi silloin ratkaiseva merkitys kaikkiin yksityisiin yrityksiin, aivan kuin yksityisten rautateiden nykyään täytyy järjestää asiansa monessa kohdin valtion rautateiden mukaan. Mutta vaikkakin sosialistit tahtovat, että valtio ottaisi haltuunsa kaikki suuret tuotantovälineet, kuten sähkölennättimet, telefoonit, rautatiet, metsät, pellot, niityt ja tehtaات, eivät he kuitenkaan kiellä ihmisiä omistamasta kirvestä tai veistä yksityisomaisuutenaan.

Valtion tulee omistaa tuotantovälineet, vaan ei kaikkea omaisuutta. Sosialistit eivät tahdo, kuten muutamamat ihmiset luulevat, kieltää ihmisiltä omia vaatteita, huonekaluja, koristeita y. m., tai yleensä esineitä, joilla ei voi mitään ansaita. Tarkotus on ainoastaan, ettei kukaan saa hankkia itselleen vuokria, arenteja taikka korkoja, sillä täten voi toinen saada tuloja toisen työstä. Toinen ei saa lainata rahojaan tai sijoittaa niitä liikkeeseen, jossa toiset tekevät työtä ja hankkivat hänelle tuloja.

2). Toiseksi vaativat sosialistit, että valtio pitäisi huolta tuotannosta ja käyttäisi tuotantovälineitä. Ei riitä, että valtio omistaa kaikki tuotantovälineet ja esim. vuokraa ne yksityisille henkilöille, kuten esim. meillä on asian laita kruununmetsätorppiin, kruununpuustelleihin tai kruununkalavesiin nähden, vaan yhteiskunnan tulee itse harjoittaa liikettä tai maanviljelystä, jotta koko kansa hyötyisi siitä, eivätkä ainoastaan muutamamat yksityiset. Kaikki voitto on tuleva yhteiskunnalle ja liikettä johdettava yhteiskunnan tarpeita silmällä pitäen, ei sillä tavalla kuin yksityiset pitävät itselleen edullisena. Tarkoituksena on oleva erilaisten tavarain hankkiminen yhteiskunnan tarpeitten tyydyttämiseksi, ei yksityisten voitto.

Nykyisen järjestelmän mukaan lakkautetaan tavarain tuotanto, kun liike ei enään ole tuottava, vaan sosialistisessa yhteiskunnassa jatkuu tuotanto, niinkauan kun on tyydytystä kaipaavaa tarvetta, mutta enemmän kuin tarve vaatii ei valmisteta. Mitään n. k. liikatuotantoa ei tule olemaan. Valtio ei siis tämän järjestelmän mukaan ainoastaan omista tuotantovälineitä, vaan myöskin hoitaa ja käyttää niitä asiamiestensä eli virkamiestensä kautta. Kuten nykyään on rautatieliikenteen laita maassamme, siten olisi sosialistisessa yhteiskunnassa

kaikkien toiminta-alojen, jotka ovat yhteiskunnalle hyödyksi.

3). Yhteiskunnan on hankittava kaikille työtä. Jokaisella on oleva toiminta-ala, jolla hän saattaa yhteiskuntaa hyödyttää. Mitään työttömyyttä ei tule olemaan. Tuotanto ei kohdistu ansion hankkimiseen, vaan yhteiskuntajäsenten tarpeiden tyydyttämiseen. Kuta enemmän tuotanto kasvaa, sitä suurempia mahdollisuuksia on saada kaikkien tarpeet tyydytetyiksi. Jos kävisi ilmi, että tuotanto on ollut liian suuri, että esim. valtion suutarinverstaissa on valmistettu liika monta jalkineparia, niin etteivät kaikki joudu käytäntöön, vaan varasto käy liian suureksi, silloin lyhennetään työaika, joten tuotanto päivää kohden käy pienemmäksi. — Kaikilla on oleva työtä, eikä kukaan ole voiva elää ilman työtä, sillä korkoja tai vuokria tai arentimaksuja ei kellään ole kannettavana, koska kaikki, mikä on omiaan tuottamaan tuloja, kuuluu valtiolle.

Voivatko muutamat henkilöt siitä huolimatta tehdä työtä omaan nimeensä, siitä näkyy olevan vallalla eri mielipiteitä. Nykyään on olemassa suuria sairashuoneita, joissa ainakin köyhimmät saavat ilmaiseksi lääkärinhoitoa ja lääkkeitä. Sosialistisessa valtiossa kaikki saavat lääkärin ja lääkkeet ilmaiseksi ja silloin tuntuu jotenkin epävarmalta, haluaako kukaan maksaa tutkimisesta ja reseptistä yksityislääkärille. — Maassamme on sekä valtion että yksityisiä kouluja. Epävarmaa on, tokko sosialistisessa valtiossa tullaan yksityiskouluja ylläpitämään, vaikei se olisikaan kielletty, koska ne tulot, jotka saadaan suorastaan työstä, tuskin riittänevät muuhun, kuin mitä perheen ylläpitämiseksi tarvitaan.

4). Tuloja ei voida mielivaltaisesti lisätä kunkin kyvyn mukaan. Yleiset virastot jakavat n. k. kansallisingot eli kansan yhteiset tulot kaikkien ihmisten

kesken, kuten ne nyt määräävät virkamiesten palkat tai kuten liikkeiden, esim. tehtaiden, omistajat jakavat tulot niiden kesken, jotka tekevät liikkeessä työtä, vaikei tämä tapahdu piiden perusteiden mukaan, jotka sosialistit pitävät oikeina. Kaikki, joka yhteiskunnassa valmistetaan, on jaettava yhteiskunnan kaikkien jäsenten kesken.

Kuten yhteiskunta pitää siitä huolta, että kaikilla on työtä, huolehtii se myös siitä, että kaikilla on riittävät tulot. Myöskin niistä, jotka sairauden, iän tai muun samantapaisen syyn tähden eivät pysty työtä tekemään, pitää yhteiskunta huolta. Yhteiskunta katsoo, ettei kukaan kärsi puutetta, vaikei hän voisikaan tehdä työtä.

Sosialisteille on varsinkin tärkeätä, että kansallistuotanto eli kansan yhteiset tulot tulevat oikeudenmukaisesti jaetuiksi. Tosin he tahtovat aikaansaada paremman työjärjestyksen, jotta tuotanto suurenisi ja kansan tulot enenisivät, mutta tavallisesti kiintyy heidän huomionsa siihen seikkaan, miten kohtuudenmukainen tuotteiden jako saataisiin aikaan, ja tämä kai se etupäässä juuri on vaikuttanut sosialismin syntymisenkin.

Vaan mitä sitten tuo jaon oikeudenmukaisuus on? Esitämme ensin muutamia vanhempia mielipiteitä.

a) Muutamat ovat sitä mieltä, että kaikkien ihmisten pitäisi saada juuri *yhtä* monta ja yhtä hyvää tarvetavaraa. Kaikkien pitäisi mikäli mahdollista saada määrältään ja laadultaan yhdenlaista ruokaa, vaatetusta, asuntoa, kasvatusta j. n. e. Vaatteihin nähden voidaan eri ikäluokkien ja sukupuolien suhteen tehdä eroa, vaan muuta eroavaisuutta ei saata hyväksyä.

b) Toiset katsovat oikeudenmukaista jakoa sellaiseksi, että kukin saa *ansionsa* mukaan. Yhteiskunnan pitäisi olla niin järjestetty, että ne, joiden kyky teolli-

suuden tai tuotannon alalla on suurin, saisivat johtavan aseman sekä palkkaa taitonsa ja suoritetun työn mukaan. Olisi siis olemassa yhtä suuria eroavaisuuksia tuloihin nähden kuin nykyäänkin, mutta kaikki riippuisi yksilöllisestä kyvystä eikä kuten niin usein nykyään peritystä asemasta ja varallisuudesta.

c) Kolmas katsantokanta on se, että tuotteita (s. o. tavaroita) tai tuloja on jaettava jokaiselle hänen *tarpeensa* mukaan. Jokaisen tulee palvella yhteiskuntaa voimiensa ja lahjojensa mukaan. Jolla on kaksi kertaa enemmän voimia tai hengenlahjoja kuin toisella, hänellä on kaksinkertaiset velvollisuudet yhteiskuntaa kohtaan, mutta siitä huolimatta hän ei saa vaatia suurempaa korvausta, sillä tämän tulee riippua kokonaan jokaisen tarpeista.

d) Neljäs ja nykyään kai yleisin mielipide on se, että tulojen tulee olla yhtä suuret, ei siten että jokaiselle annetaan juuri yhtä paljon leipää, vaatteita j. n. e., vaan siten että kaikkien tulot ovat *arvoltaan yhtä suuret*. Jos joku tyytyy vähempiin vaatteisiin, voi hän saada enemmän ravintoa tai esim. enemmän kirjoja. Täten saa jokainen, sanotaan, mitä hän tarvitsee, ja samalla hän saa täyden korvauksen työstään. Kun kaikilla on arvoltaan yhtä suuret tulot, niin itsekukin voi tyydyttää kaikki kohtuulliset tarpeensa. Niillä palveluksilla, jotka kukin voimiensa ja taitonsa mukaan yhteiskunnalle tekee, on kaikilla sama arvo. Talonpoika, joka kuokkii maata, sanoo eräs sosialistinen kirjailija, näyttää tekevän jotenkin vaatimatonta työtä, mutta se on kuitenkin yhtä tarpeellinen, hyödyllinen ja ansiokas kuin se työ, jonka mekanikko suorittaa veturia valmistaessaan tai insinööri suuria parannustuumia hautoessaan taikka tiedemies selvitellessään työkammiossaan tai laboratoriossaan tieteellisiä kysymyksiä.

Sosialismin tarkoitus, kuten sanottu, ei ole kaiken yksityisomaisuuden poistaminen. Ei suinkaan. Sosialismi pitää yksityisomaisuutta välttämättömänä, jotta jokainen olisi vapaa ja saattaisi täysin kehittää taipumuksiaan. Nykyisen yhteiskuntajärjestelmän puoltajat väittävät nykyistä järjestelmää tarpeelliseksi juuri sentähden, että yksityisomaisuuden olemassaolo on niin perin tärkeä. Sosialistit huomauttavat tähän: nykyinen yhteiskuntajärjestelmä ei voi hankkia kullekin juuri sitä yksityisomaisuutta, jota hän tarvitsee. Sosialismi lupaa hankkia jokaiselle sellaiset vuositulot tai sellaisen määrän erilaisia tavaroita, että hän voi tyydyttää kaikki kohtuulliset tarpeensa. Sosialismi lupaa pitää huolta siitä, ettei kenenkään tarvitse toimeentulonsa hankkimiseksi tulla toisesta riippuvaksi, niin että toinen antaa hänelle työtä, jonka kautta hän tulee toisen orjaksi. Valtio ottaa haltuunsa vain tuotantovälineet. Kulutus-tavaroita, joita on tarkotettu elämän ylläpitämiseksi, hyödyksi ja huviksi, saavat yksityiset kylläkin omistaa.

Kuitenkin on jo nyt olemassa viimeainittuun lajiin kuuluvaa omaisuutta, jonka yhteiskunta kokonaisuudessaan omistaa. Kaikki saavat maksutta käyttää maanteitä, katuja, puistoja ja katuvalaistusta. Vaan sosialismin vallitessa, jolloin ihmiset enemmän pitävät silmällä kaikkien yhteistä menestystä kuin nykyään, on oleva paljon enemmän yhteisesti käytettyä omaisuutta. Sosialistit tuskin kieltäisivät ketään hankkimasta itselleen omaa kirjastoa tai puutarhaa, mutta he tahtovat perustaa suuren joukon kirjastoja, järjestää suuria ja lukuisia puistoja, jotka ovat yhteisomaisuutta, ja jotka sentähden tekevät tarpeettomaksi tämänlaatuisen yksityisomaisuuden. Ovatpa muutamat sosialistit sitä mieltä, että ajurit, raitiotiet ja rautatiet voidaan ajatella olevan maksutta kaikkien käytettävänä, kuten katuvalaistus

nyt ilmaiseksi tulee jokaisen osaksi. Että tätä oikeutta käytettäisiin väärin, ei professori Ferri — ajatus on tämän kuuluisan italialaisen sosialistin lausuma — usko, sillä ihmisethän tarvitsevat ruumiinliikuntaa, varsinkin lihavanpuoleiset!

Sosialistit ja valtio.

1). Mikä on sosialistien suhde valtioon, valtionlaitoksiin, siitä mielipiteet sosialistien keskuudessa käyvät eri suuntiin. Sosialistista valtiota voidaan ajatella nykyisen kaltaiseksi, vain sillä erotuksella, että valtio pitäisi huolta kaikesta tuotannosta ja tulojen jakamisesta. Mutta yleensä sosialistit eivät ole tyytyväisiä nykyisiin valtionlaitoksiin. Epäluuloisesti he niitä katselevat. Sosialistit tahtovat suorastaan hävittää nykyisen valtion, sillä se suosii vain yhtä luokkaa, nim. varakkaiden, ja polkee maahan työtä tekevät luokat, sanovat he.

Varsinkin Saksan sosialistit eli sosialidemokraatit, kuten he itseään kutsuvat, ovat kireissä väleissä valtioon. Saksan valtakunta ei ole demokraattinen, ei täydellisemmässä merkityksessä kansanvaltainen. Virkamiehillä ja sotaväellä on siellä suuri merkitys. Yhdistymis-, kokoon-
tumis- ja painovapaus on rajoitettu. Saksan sosialistit sentähden eivät mielihyvällä katsele valtiovallan laajenemista tai valtion ryhtymistä käsiksi moniaihin taloudellisiin tai tuotantokysymyksiin. Sosialistit eivät juuri tunne myötätuntoa sitä, Saksassa valtiososialismiksi kutsuttua, nykyisen valtion puolelta tapahtuvaa yrittystä kohtaan, jonka tarkoituksena on valtiopäivien ja virkamiesten kautta järjestää tuotantosuhdet sekä parantaa työväen asemaa lainsäädäntötoiminnan, kuten sairaus-, työkyvyttömyys- ja vanhuudenvakuutuk-

sen y. m. s. kautta. He pitävät valtiososialismia konservatiivisena pyrkimyksenä, yrityksenä säilyttää nykyinen yhteiskuntajärjestys pääpiirteissään, kun he itse sitä vastoin tahtovat saada aikaan täydellisen vallankumouksen eli perinpohjaisen muutoksen valtiolaitoksessa, niin että työväki saa vallan, ja yhteiskunta syntyy, joka ei tunnusta mitään luokkaharrastuksia, vaan edistää kaikkien etua erotuksetta. — Sosialisteja on tosin, ja vieläpä melko lailla, Saksan valtiopäivillä; mutta hallitukseen he eivät tahtoisi mennä, vaikka heille tarjottaisiinkin sija siinä. Valtiomahdi, keisari, hänen ministerinsä ja useimmat virkamiehet, katsovat myös puolestaan epäluuloisin silmin sosialismia, pitäen sitä vaarallisena valtion turvallisuudelle ja voimalle. Saksan sosialidemokraatit esiintyvät hallitsijavallan ankarina vastustajina ja koettavat saada sotaväen epäluotettavaksi voidakseen oikeana hetkenä käyttää sitä aikeittensa toteuttamiseksi. Eräs saksalainen valtiopäivämies sanoi muutamia vuosia sitten: »Me emme saa olla pahoillamme, vaikkei keisari ole ystävämme; meidän tahdomme riistää häneltä ja hänen seuraajiltaan sen vallan, jonka luulevat saaneensa Jumalan armosta.»

Englannin sosialistit eivät yleensä tahdo hävittää nykyistä valtiota, koska tämän maan valtiomuodot ovat sellaiset, että sosialistit katsovat voivansa käyttää niitä tuumainsa toteuttamiseksi ilman perinpohjaisia muutoksia valtiolaitoksissa. Ranskassa tavataan hyvin erilaisia sosialisteja, kaikkein kiivaimmista, jotka mieluiten käyttävät väkivaltaa yhteiskuntaa vastaan, sellaisiin, jotka toivovat tavallisen lainsäädännön kautta saavuttavansa sosialismin päämäärät. Niin hyvin Englannin kuin Ranskan ministeristössä (hallituksessa) on taikka on ollut sosialistinen jäsen. — Meillä otettiin marraskuunmanifestin jälkeen 1905 yksi sosialisti uuteen

senaattiin — sillä seurauksella, että hänet erotettiin sosialidemokraattisesta puolueesta, joka antaa viittauksen, mille kannalle meidän sosialidemokraattimme tai ainakin heidän vallitseva ryhmänsä on asettunut valtiomahtiin nähden!

Kaikki sosialistit haluavat kansanvaltaisia valtiolaitoksia; he vaativat, että kansa itse saa pitää valvonnanalaisena taloudellisen elämän, niin että siitä koituu hyötyä alemmalle kansalle. Sveitsi on se maa, jonka valtiomuotoon sosialistit ovat eniten tyytyväisiä. Tämä johtuu etupäässä siitä, että Sveitsissä on olemassa n. k. referendum, toisin sanoen: erinäiset lakiehdotukset lykätään kansan *välittömästi* ratkaistaviksi yleisen kansanäänestyksen kautta.

2). Sosialistit, ainakin osa heistä, puoltavat hallinnon desentraliseerausta, s. o. ettei keskushallitus ratkaisisi niin paljon asioita kuin nykyään, vaan että eri maanääret saisivat itsenäisesti ja lopullisesti päättää monesta kysymyksestä. Siten he toivovat kansan itsensä paremmin voivan ottaa osaa yleisten asioiden hoitoon sekä valvontaan. Muutamat tahtovat, että joka kunta olisi miltei itsenäinen valtio, joka kaikissa suhteissa itse hoitaisi asiansa, ja että kunnat vain tekisivät liiton keskenään ratkaistakseen sellaisia kysymyksiä, jotka luontonsa puolesta ovat laajalle alueelle yhteisiä, kuten kysymystä sähkölennättimistä, rautateistä y. m. s. Näillä mielipiteillä ei kuitenkaan ole kannatusta nykyisten sosialistien keskuudessa, varsinkaan ei Saksassa.

3). Sosialistit tahtovat mikäli vain on mahdollista vähentää hallituksen valtaa. Kuitenkin ovat he sitä mieltä, että täytyy olla virastoja, jotka määräävät tuotannon ja jakavat tulot sekä pitävät huolta kasvatustalouksista. Näille virkamiehille he myöntävät tarpeen vaatiman vallan, vaan ei enempää. Jokainen hoitakoon

muuten itseään. Sosialistisessa yhteiskunnassa — he eivät mielellään sano sitä valtioksi — ei myöskään tarvita tuomareja, sillä riitoja ei synny sellaisessa yhteiskunnassa, jossa ei ole mitään sorrettuja kansanluokkia, sanovat sosialistit. Kaikki riidat ja vääryydet lakkaavat, niin pian kun luokkavalta ja yksilöllinen olemassaolon-taistelu lakkaavat. Ei ole mitään, joka tekisi valtiomahdin välttämättömäksi. Valtion sekaantuminen ihmisten välisiin suhteisiin käy vähitellen tarpeettomaksi. Lakataan hallitsemasta ihmisiä, sen sijaan ruvetaan hoitamaan erilaisia asioita ja järjestämään tuotantoa, väitetään.

Eräs sosialidemokraattisen puolueen huomattavimmista valtiopäivämiehistä, Bebel, luettelee Naisesta kirjottamassaan kirjassa ne laitokset, jotka vähitellen sosialismin päästessä valtaan katoavat: ministerit, valtiopäivät, seisovat armeijat, poliisit, tuomioistuimet ja lakimiehet. Niiden tilalle astuvat hoitohallitukset (kollegiot), jotka pitävät huolta paraimmista tuotanto- ja jakelutavoista, välttämättömästä tavaranhankinnasta, parannuksien toimeenpanemisesta taiteiden, kasvatuksen, liikenteen, tuotantotapojen alalla j. n. e. Nykyiset virkamiehet saavat näissä hallituksissa kukin sen aseman, kuin heidän tietonsa ja kykynsä edellyttävät, ja tulevat täten osaltaan enentämään ja suurentamaan yhteiskunnan tuloja ja mukavuuksia. Siten Bebel.

Tämä edellyttää tietysti, että sosialistisen yhteiskunnan asukkaat siveellisessä suhteessa, tapojensa ja luonteensa puolesta, ovat koko joukon korkeammalla kuin nykyisessä valtiossa. Useat sosialistit eivät kuitenkaan uskalla luottaa siihen, että sosialismi näin välittömästi vaikuttaisi ihmisluonteeseen, vaan toivovat, että aikain kuluessa suuri parannus on tapahtuva.

**Sosialismin suhde omistusoikeuteen, avioliittoon,
uskontoon ja isänmaahan.**

Joku liene odottanut, että sosialististen oppisuuntien joukossa mainittaisiin kaiken omaisuuden tasanjako kaikkien ihmisten kesken. On luultavaa, että muutammat sosialistiset agitaattorit puhuvat jotain siihen suuntaan; ja oppimattomampien sosialistien keskuudessa lienee sellainen käsitys vallalla, mutta sosialistien johtajat ja ne ohjelmat ja työsuunnitelmat, joista heidän suurissa kokouksissaan sovitaan, eivät sisällä mitään sentapaista. Sellainen oppi olisi perin helppo kumota. Jos kaikki jaettaisiin tänään, vallitsisi huomenna tai ylihuomenna taas epätasaisuus. Toinen on säästeliäämpi, toinen taas tarvitsee enemmän tullakseen toimeen.

Muuten sellainen jako ei tuottaisi iloa monellekaan. Kerrotaan erään lontoolaisen sosialistin tulleen tuon rikkaudesta kuuluisan Rotschildin luo sekä vaatineen, että hän jakaisi omaisuutensa. Rotschild ojensi hänelle rahan ja sanoi: niin paljon tulee Teidän osallenne, jos omaisuuteni jaetaan tasan kaikkien ihmisten kesken mailmassa.

Jos kaikki omaisuus Suomessa, maa ja rahat ja rakennukset ja elukat j. n. e. jaettaisiin tasan maan kaikkien asukkaiden kesken, tulisi jokaisen henkilön osalle noin 1000:n markan arvosta omaisuutta taikka vähän enemmän. On selvää, ettei kukaan voi elää tällä, koska 1000:n markan pääoma tuottaa nykyään 50 tai 60 markkaa vuotuisia korkoja. Ja sen lisäksi tässä ei ole kysymyksessä 1000 markkaa rahassa, vaan erilaisia tavaroita, joiden arvo on yhteensä 1000 markkaa, tavaroita, joista suuri osa, kuten taloustarpeet, eivät anna mitään korkoa. Rikkaammissa maissa kohoaa tämä

rahamäärä. Niinpä esim. Ruotsissa kaiken omaisuuden tasanjako antaisi noin 1800 markkaa kullekin. Ranskassa, joka on rikas maa, saisi kukin noin 5000 markkaa. Mutta vaikka koko tämä omaisuus voitaisiin tehdä korkoa tuottavaksi, eivät tulot kuitenkaan nousisi kuin noin 250:een tai ehkä 300:aan markkaan vuodessa. Ei edes tämä summa ole sellainen, että työväenperheen toimeentulo sen kautta tulisi varsin turvatuksi. Jos sitten omaisuus suureksi osaksi on sellaista, ettei siitä ole mitään tuloja ja joka tapauksessa paljon vähemmän kuin 5 % korkoa, niin on selvää, ettei yleisen jakamisen kautta kenenkään toimeentulo olisi edes vuodeksi taattu. Ja ennenkun vuosi olisi umpeen kulunut, joka tapauksessa muutamien vuosien jälkeen, olisivat monet jo täydellisesti kuluttaneet omaisuutensa onnettomien sattumien tuhlaavaisuuden tai huonon elämän kautta. Tarikat ja huolelliset olisivat toiselta puolen enentäneet omaisuutensa; mutta tokkopa olisi oikeudenmukaista, että näiden taasen täytyisi antaa omastaan hutiluksille, kunnes kaikki taas olisivat samassa asemassa, nimittäin yhtä kurjassa!

Sosialistit ymmärtävät kyllä hyvin, että tämä olisi luonnotonta ja mahdotonta; sentähden sosialismi ei tahdokaan omaisuuden suoranaista jakamista, — vaikka tämä kyllä alemmille kansankerroksille olisikin kaikkein viehättävintä —, vaan puoltavat kaiken tuotannon, kaikkien tulolähteiden joutumista yhteiskunnan käsiin. Jos näin on asian laita, silloin käy omaisuuden epätasainen jako mahdottomaksi. Tosin voidaan ajatella, että joku henkilö, joka saa tulonsa rahassa, ahertaa ja on säästeliäs ruuassaan, vaatteissaan, kirjoissaan j. n. e.; vaan mitä hän tekee rahoillaan? Mitään korkoja hän ei saa, ei hän voi sijoittaa niitä mihinkään liikkeeseen sosialistisessa yhteiskunnassa, tuskin hän saa ketään

palkatuksi palvelukseensa. Turhaa on säästää niitä lapsille, sillä yhteiskunta hankkii näille ravinnon, vaatteet, asunnon ja kasvatuksen, jolleivät vanhemmat sitä voi tehdä. Hänen säästönsä eivät tuota hänelle mitään hyötyä. Parasta lienee elää kädestä suuhun. Sillä köyhäksi ei kukaan myöskään voi tulla. Joka tekee työtä, saa yhteiskunnalta kaikki, mitä hän tarvitsee. Ken sairauden tai voimattomuuden tähden ei voi työtä tehdä, saa myöskin yhteiskunnalta elatuksen itselleen ja perheelleen.

On väitetty sosialismin olevan avioliittoa vastaan ja suosivan n. k. vapaata rakkautta. Saksalaisen kirjailijan ja valtiopäivämiehen Bebelin teos »Nainen ja sosialismi», joka sosialistien keskuudessa on laajalle levinnyt ja jolla epäilemättä on ollut heihin joltinenkin vaikutus, on antanut tälle mielipiteelle tukea. Mutta sosialismilla ei ole mitään suoranaista tekemistä perheen, vaan ainoastaan taloudellisen elämän kanssa. Sosialistien keskuudessa on sentähden avioliittoon nähden yhtä eroavia mielipiteitä kuin muidenkin ihmisten kesken. Mutta sen sosialistit väittävät varmaksi, että nykyinen taloudellinen tehdasjärjestelmä täydellisesti hävittää perhe-elämän, ja jos saa jatkua samaan tapaan kuin tähän saakka, ei sadan vuoden kuluttua enään ole perhettä olemassakaan. Suurissa tehdaskaupungeissa on hyvin tavallista, että mies, vaimo ja suuremmat lapset ovat työssä kukin eri tehtaassaan, ja silleen pienemmät lapset ovat huoneisiin suljettuina tai leikkivät katuloassa. Eri perheenjäsenillä on eri työaikansa, joten eivät edes aamuin illoin toisiaan näe. Eivät he saa edes öisin, — vaikkei heillä olisikaan yötyötä —, häiritsemättä olla yhdessä, sillä korkeitten vuokramaksujen takia täytyy heidän usein ottaa ahtaaseen huoneeseensa ventovieraita ih-

misiä asumaan. Onko tämä perhe-elämää ja minkälaisiksi tulevat ne ihmiset, jotka elävät tällaisissa oloissa?

Sosialismi lupaa parannuksia tässä suhteessa, niin että todellinen perhe-elämä käy mahdolliseksi ja vanhemmat voivat kunnollisesti kasvattaa lapsensa. Muutamissa suurissa teollisuuskeskuksissa on solmittujen avioliittojen luku vuosi vuodelta vähentynyt, jota vastoin purettujen luku on noussut. Mutta silti ei meillä ole oikeutta väittää, että sosialistit yleensä kevytmielisesti arvostelisivat avioliittoa ja sen pyhyyttä. — Selvää on, ettei sosialistisessa yhteiskunnassa avioliiton solmiminen taloudellisten laskujen nojalla, jolloin rakkaudelle ei anneta mitään tai hyvin vähän merkitystä, voi ollenkaan tulla kysymykseen. Myös haureus, jonka syynä tavallisesti on puute ja raakuus, lakkaa sosialistien mielipiteiden mukaan uudessa yhteiskunnassa.

Sosialistit huomauttavat aivan oikein, että puute ja köyhyys vaikuttavat vahingollisesti perhe-elämään. Jossa puute aina painostaa, siellä ei mieli voi olla iloinen ja ystävällinen, ja tämä aiheuttaa tiusketta ja riitaa aviopuolisojen kesken sekä vanhempien ja lasten välillä. Sanotaanhan: »Kun puute tulee sisään ovesta, lentää rakkaus ulos ikkunasta».

Sosialismi on tai tahtoo olla kansainvälinen. »Kaikkien maiden köyhälistöt, yhdistykää», on sosialismin sotahuuto. Sosialismin etevin kirjailija, Karl Marx, on lausunut: »Työmiehellä ei ole mitään isänmaata». Itseasiassa sosialistit teorioissaan, opinjärjestelmissään, panevat sängen vähän arvoa yksityiseen isänmaahan. Työväen aseman yhtäläisyys vaikuttaa heidän mielestään sen, että sosialismi tulee miltei samallaiseksi kaikkialla ja että työväen luokka voi käydä yhteistä taistelua kaikkien maiden porvariluokkia vastaan.

Todellisuudessa on kuitenkin sosialismi muodostunut sangen erilaiseksi eri maissa. Sosialistien täytyy ottaa huomioon ne olosuhteet, jotka kussakin maassa vallitsevat, ja siten he tulevat, enemmän tai vähemmän kunnan kansalaisina, edistämään kukin oman maansa erikoisharrastuksia. Italialaisen sosialistin professori Ferrin tavoin sanonevat useimmat nykyään vain näin: »Isänmaa ei saa olla esteenä kehitykselle, niin että sen etua silmällä pitäen estetään uuden, nykyistä paremman yhteiskunnan syntyminen.» — Tai myös he sanovat: Niin, meillä ei ole mitään isänmaata, sillä mitä voimme kutsua omaksemme siinä maassa, jossa elämme; mutta me hankimme työmiehelle isänmaan, me toimimme niin, että hän voi rakastaen ajatella sitä maata, jossa hän on syntynyt ja elää.

Socialismin suhde kristinoppiin on synnyttänyt paljon vihaa sosialismia vastaan. Ei voida väittää, että sosialistit olisivat myötätuntoisia kristinoppia kohtaan. Sosialistien yhteiskunnallinen katsantokanta, se kun tekee ihmiskunnan elämän, ajatukset ja yhteiskunnalliset laitokset riippuviksi taloudellisista oloista, on varsin vähän sopusoinnussa kristillisen käsityskannan kanssa, jonka mukaan ihminen ja ihmiselämä riippuvat Jumalasta ja hänen tahdostaan. Sosialistit pilkkaavat usein kristinoppia. Monet sosialistit ovat sitä mieltä, että papit ovat rikkaiden ystäviä ja koettavat saada ihmisiä unhottamaan kurjuuttaan kuvailemalla heille onnellista haudantakaista elämää. »Mutta», sanoo eräs sosialisti, »kun usko toiseen elämään on hävinnyt, elämään, jossa köyhät tulevat Herran valituiksi ja surunlaakson kärsimykset vaihtuvat paratiisin iloihin, silloin ruvetaan yhä enemmän vaatimaan maallista paratiisia myöskin köyhille, ja niitähän on suuri enemmistö.» — Kuitenkin

ovat Saksan sosialistit Erfurtin puoluepäivillä 1891 se-
littäneet uskonnon kunkin yksityisasiaksi, jonka tähden
ei voida väittää heidän olevan sotakannalla kristinoppia
vastaan. — On sosialisteja, jotka koettavat osottaa, että
kristinoppi päinvastoin on sosialististen aatteiden elä-
hyttämä ja sentähden on katsottava sosialismin liittolai-
seksi. Tämän mielipiteen omaksuvat kristillis-sosialiset
puolueet, jotka kuitenkin eivät ole saavuttaneet mitään
suurempaa merkitystä varsinaisten sosialistien rinnalla.

Lopuksi ansaitsee mainitsemista, että sosialistien
etevimmät nykyaikaiset kirjailijat nimenomaan varotta-
vat vähemmin ymmärtäviä hengenheimolaisiaan väki-
vallanteoista. Niistä on enemmän vahinkoa kuin hyö-
tyä sosialistien asialle, sanovat he. Halu aikaansaada
parannus, kumoamalla perin äkillisesti nykyiset olot,
uudistuu, sanoo sosialisti Kautsky, jokaisessa yksityi-
sessä työmiehessä tai työmieskerroksessa eri maissa
heidän ensin astuessaan järjestyneen työväen riveihin,
kun heillä vielä ei ole käsitystä yhteiskunnallisista oloista
eikä myöskään luottamusta siihen, että heidän voimansa
ja kärsivällisyytensä riittävät pitkälliseen luokkataiste-
luun. — Ei pidä ihmetellä, sanoo toinen sosialistinen
kirjailija, että puolikuollut, työnpuutetta käsivä raukka,
jonka aivot ovat ajattelemiseen jo aikoja sitten väsy-
neet, suuressa tietämättömyydessään tulee vakuu-
tetuksi sen väitteen oikeudesta, että järjestyksenval-
vojan tappaminen, pommin heittäminen tai katutais-
telu voi aikaansaada onnellisempia olosuhteita ja
korkeamman yhteiskunnallisen järjestyksen. Sellai-
silla teoilla on itse asiassa hyvin pieni vaikutus yh-
teiskunnan kehitykseen; ne ovat epäinhimillisiä ja so-
sialismin aatteelle vastaisia tekoja, sillä sosialismi sanoo,
että kaikkea inhimillistä, on pidettävä kunniassa. Ka-

pitalistien vapaa tahto, sanoo sama tekijä, ei ole syynä siihen, että työmiesten täytyy tyytyä pieneen palkkaan ja kitua työttömyydessä ja puutteessa. Nykyinen yhteiskuntajärjestyksemme tekee tämän välttämättömäksi, ja yhteiskuntamme luonto on tällainen aikaisempien historiallisten olojen ja silloisen järjestelmän vuoksi. Koko tämä järjestelmä on muutettava. Muutamat pienet uudistukset eivät auta. Eivät auta enempää kuin yritys revolverilla ampuu kuoliaaksi ne hyttysparvet, jotka leijailevat suolla, kun sen sijaan suo olisi ojittamalla kuivattava. — Mutta lakipykälien kautta ei yhteiskunta myöskään uudistu. Kynänvedolla tai vallankumouksella voidaan aikaansaada valtiollinen uudistus, muutos hallitusmuodossa. Toisena päivänä voi valtiolla olla keisari, toisena voi se olla tasavalta ja presidentin ohjaama. Mutta yhteiskunta ei voi toisena päivänä olla kapitalistinen porvari-yhteiskunta, toisena sosialistinen työväenyhteiskunta, sillä yhteiskunta ei ole mikään taikina, jolle voidaan aivan helposti antaa mitä muotoja tahansa. Yhtä vähän voi yhteiskunta olla äkinäisten muutosten alaisena kuin lapsesta yhtenä päivänä voi kehittyä mies. Siten sosialisti professori Ferri.

Jotta yhteiskunta, jossa on ollut tuhansittain ja kymmentuhansittain hätääkärsiviä, sivistymättömiä, rakkaita ja rikollisia jäseniä, saattaisi muuttua sellaiseksi, että se voi hankkia kaikille tarpeellisen toimeentulon, että kaikissa elää yhteishyvää tähtäävä harrastus ja että rauha ja sopu ynnä hyvät tavat vallitsevat, täytyy ulkonaisten olojen ja ihmisten olla suuresti muuttuneita, ja tähän kuluu pitkä aika. — Mutta tällaista muutosta kohti kehitys kulkee, se kulkee vastustamattomasti sosialismia kohti, sitä eivät tämän opin kannattajat epäile.

Sosialismiin tässä esitetyssä merkityksessä ei pidä sekottaa sosialisia uudistusharrastuksia eli toimenpiteitä työväenluokan aseman parantamiseksi. Molemmat suunnat voivat toisinaan ajaa samoja aatteita, kuten raittius-asiaa, tehokasta ammattitarkastusta ja työpäivän lyhentämistä; mutta jos tarkastaa niitä peruskäsitteitä, joista kumpikin lähtee, huomaa niiden suuresti toisistaan eroavan. Sosialistit eivät suinkaan tahdo olla yhteistyössä porvarillisten luokkien kanssa, vaikka nämä olisivatkin uudistushaluisia, sillä päämäärä, johon pyritään, on aivan erilainen. Ne, jotka haluavat yhteiskunnallisia uudistuksia eri aloilla, eivät tahdo koko yhteiskuntaa uudestaan rakennettavaksi. Heidän mielestään nykyinen yhteiskunta monessa suhteessa on hyvä, joten se vain kaipaa kehittämistä ja parantamista. He eivät usko olevan ainoastaan yhden parannuskeinon yhteiskunnassa vallitsevia epäkohtia vastaan, vaan monet keinot ovat tarpeen, koska yhteiskunnalliset ilmiötkin ovat monet ja mutkikkaat. Uudistustenharrastajat luottavat nykyiseen valtioon, kirkkoon, vapaaehtoiisiin yhdistymisiin, säästökassoihin, raittiuteen j. n. e., sekä toivovat niistä apua. Sosialistit ovat kyllä valmiit kannattamaan muutamia tällaisia ehdotuksia, koska niiden tuottama etu usein on niin silmään pistävä, mutta sellaiselle perustukselle he eivät kuitenkaan tahdo rakentaa omaa eikä ihmiskunnan tulevaisuutta. Yhteiskunta on perustuksiaan myöten uudistettava.

Itse asiassa henkilöt tai puolueet, jotka ottavat tuollaisia uudistusharrastuksia ohjelmaansa, ovat sosialismin pahimpia vastustajia. He pidentävät sen yhteiskunnan elämää, joka sosialistien mielipiteen mukaan on kuolemaan tuomittu.

Sosialismin synty ja leveneminen.

Edellä kerrottu on jo antanut viittauksen siihen, miten sosialismi on syntynyt. Se johtuu välittömästi nykyaikaisesta teollisuudesta, tehdas- ja suurteollisuudesta. Suuret keksinnöt koneiden alalla sekä höyryn käyttäntöön ottaminen liikevoimana 1700-luvun loppupuoliskolta alkaen aikaansaivat suuria muutoksia teollisuuden alalla, ja vuosikymmen vuosikymmeneltä, jopa vuosi vuodelta lisääntyy tehtaiden luku ja enenee erilaisten tavarain tuotanto suuressa määrässä. Englanti oli ensimmäinen teollisuusmaa, nykyään on tehtaita kaikissa sivistysmaissa. Kulku- ja kuljetusneuvot ovat suunnattomasti parantuneet, höyrylaivat risteilevät merillä, rautatieverkko ulottuu yli kaikkien maiden, niin että teollisuuden tuotteet helposti voivat levitä yli koko mailman. Kokonaiset työmies-armeijat ovat tehtaiden palveluksessa.

Ennen teki mestari, joka omisti verstaan ja työkalut, työtä samassa huoneessa kuin hänen työmiehensä. Työmiehet toivoivat aikaa myöten tulevansa mestareiksi. Ainakin olivat työmiehet ja työnantajat läheisissä yksilöllisissä tekemisissä toistensa kanssa. Vaan nykyaikana ovat liikkeet usein henkilön tai useamman omistamia, jotka eivät ehkä koskaan ole missään suoranaudessa kosketuksessa työmiesten kanssa ja jotka ehkä asuvat aivan toisessa kaupungin-osassa tai toisella paikkakunnalla kuin missä tehdas on. Työmiehillä ei ole, muutamia yksityisiä hyvin harvinaisia poikkeuksia lukuunottamatta, mitään toiveita tulla koskaan oman liikkeen omistajiksi, vaan ovat ainiaaksi sidotut toisten palvelukseen.

Mutta samassa tehtaassa elävät kaikki työmiehet jotenkin samoissa olosuhteissa, vieläpä ovat samalla paikkakunnalla työehdot ja tulot ja sen johdosta työ-

miesten elintavat miltei samallaiset, vaikka työmiehet toimivatkin eri ammateissa. Onpa eri maissakin työmiesten asema monessa suhteessa samallinen.

Kun nyt työmiehet, usein puutteen pakottamina, esim. erotettuina työn vähyyden tähden, rupesivat tarkemmin ajattelemaan tilaansa, kun yhteiskunta rupeesi hankkimaan heille tietoja ja kun heille monin paikoin myöskin annettiin valtiollisia oikeuksia, heräsi heissä ajatus, että heidän tulisi koettaa yhteisin voimin parantaa asemansa ja aikaansaada toinen parempi olojen järjestys. Muutamat lahjakkaat, lämminsydämmiset miehet, jotka pyhittivät koko elämänsä työväenkysymyksen tutkimiseen ja uusien yhteiskunta-ihanteiden luomiseen, kehittivät ja järjestivät yhtäjaksoiseksi oppijärjestelmäksi tämän ajatuksen, joka ehkä työväen keskuudessa esiintyi hyvinkin hämärässä muodossa. He eivät tyytyneet ehdottamaan yksityisiä parannuksia työväen hyväksi. He tahtoivat perustuksiaan myöten muuttaa ja parantaa koko yhteiskunnan, niin että kaikki puute lopullisesti tulisi poistetuksi.

Ensimmäiseksi esiintyi sosialistisia kirjailijoita Ranskassa — 18-sataluvun alkupuolella — esittäen oppeja, jotka olivat jotenkin eriskummallisia ja haaveellisia luonteeltaan, mutta jotka sisälsivät paljon ankaraa ja oikeutettua arvostelua olevista oloista.

Englannissa rikas tehtailija Robert Owen teki työtä työväenluokan aseman kohottamiseksi, parantamalla lukuisten omien työmiestensä tilaa, pitämällä agitatsionipuheita sekä perustamalla Amerikkaan kommunistisen (sosialistisen) kyläyhteiskunnan, joka ei kuitenkaan voinut pysyä pystyssä.

Olot olivat Englannissa kuluneen vuosisadan ensimmäisellä puoliskolla niin huutavan räikeitä, että ne välttämättömästi kaipasivat parannusta.

Erään parlamenttivaliokunnan kertomuksen mukaan vuodelta 1816 käytettiin 6:n ja 7:n, jopa 5:nkin vuoden vanhoja lapsia yleisesti kutomateollisuuden palveluksessa. Eräässä tapauksessa mainitaan erästä 3:n vuotiasta lasta käytetyn tehdastyöhön. Tavallinen työaika, myöskin naisten ja lasten, oli 12, osittain 14 ja 15 tuntia päivässä. Lepohetket olivat harvinaiset; sunnuntai- ja yötyötä oli usein. Muutaman työmiehen omakätisessä elämäkerrassa kerrotaan, kuinka eräässäkin tehtaassa oppipojille annettiin samaa ruokaa kuin sioille, vain sillä erotuksella, että lapset saivat vähemmän kuin siat, niin että he varastivat sikojen kaukaloista, kunnes sikojen röhkeminen herätti rengin huomion ja tämä piiskaa käyttäen ajoi lapset pois. Paikoittain elivät tehdastyömiehet yhteensullottuina erinomaisen pieniin hokeleihin, sekä asunnossaan että sen ulkopuolella mitä pelottavimmassa liassa ja löyhkässä. Vaatteet olivat ryy-syinä, ruoka riittämätön, tietämättömyys ja raakuus kauhistuttava.

Vuoden 1848 alussa puhkesi Euroopan etevimmissä valtioissa ilmoille vallankumousliike (n. k. helmikuunvallankumous), jonka kautta porvaristo yhdessä työväenjoukkojen kanssa lopetti hallitsijain itsevaltiuden. Työmiehet toivoivat tästä suuria voittoja omille luokkaharastuksilleen. Pariisissa, joka oli vallankumouksen varsinainen pesäpaikka, perusti myöskin hallitus, Louis Blanc etunenässä, kansallistyöhuoneita, joissa kaikki työmiehet saisivat työtä ja tuloja. Mutta kun työmiehiä tulvi työhuoneisiin suurin joukoin, kävi mahdottomaksi täyttää vaatimuksia. Kaikki romahti kokoon. Sosialismi näytti täydelleen kukistuvan, ainakin Ranskassa, jota muuten pidettiin sen varsinaisena emämaana, koska vapautta rakastavat ja helposti hurmaantuvat ranska-

laiset näyttivät olevan kuin luodut yhteiskunnallisia uudistuksia toimeenpanemaan.

Saksalaiset katsoivat sosialismia niin yksinomaan ranskalaisten luonteelle soveltuvaksi, etteivät he voineet ajatellakaan sen saavan jalansijaa Ranskan rajojen ulkopuolella, vähimmin levollisten ja järkevien saksalaisten keskuudessa. Mutta 1848, vähää ennen vallankumouksen puhkeamista, olivat saksalaiset Karl Marx († 1883) ja Friedrich Engels († 1895) julkaisseet »Kommunistisen manifestin». Tätä manifestia, joka loppuu sanoihin »kaikkien maiden köyhälistöt, yhdistykää», voidaan pitää sosialismin peruskivenä. Oppinut, syvämietteinen Marx sekä hänen uskollinen ystävänsä Engels ynnä hieno, nerokas, kaunopuheinen Lassalle († 1864) tulivat sosialismin perustajiksi Saksassa. Ja ylipäätään juuri he ovat luoneet ne opit, joihin sosialismin nykyään voidaan sanoa perustuvan. Marxin kirjaa »Pääoma», jonka ensi osa ilmestyi 1867, pidetään sosialismin raamattuna ja osittain se on yhtä vaikeatajuinen kuin raamattu, mutta sisältää joukon mieltäkiinnittäviä tutkimuksia ja tiedonantoja. Saksa on nyttemmin sosialismin varsinainen koti, se maa, jossa sillä on useimmat puoluelaisensa ja lujin järjestys. Etupäässä sieltä se on levinnyt moneen muuhun maahan.

Sosialistit vertaavat mielellään oppinsa levenemistä kristinopin levenemiseen sen vanhimpina aikoina. Molemmat ovat tunkeutuneet varsinkin alempien kansaluokkien keskuuteen. Ne ovat kasvaneet hämmästyttävän nopeasti, sosialismi vielä nopeammin kuin kristinoppi, koska uudet aatteet nyt nopeammin tulevat tunnetuiksi kuin ennen. Ne ovat molemmat kulkeutuneet kansasta kansaan ja saaneet mailmanuskonnon leiman. Vainot eivät ole olleet esteenä sen leviämislle, vaan pikemmin päinvastoin sitä edistäneet. Innostus

socialismiin on yhtä suuri muutamien socialistien keskuudessa kuin monen ensiaikain kristityn innostus Kristukseen ja hänen oppiinsa.

Italialainen sosialisti professori Ferri sanoo: »Socialismi on, kuten kristinoppi roomalaisvallan loppuajoina, vanhentuneelle inhimilliselle sivistykselle antava toiveita uuden, paremman tulevaisuuden koittamisesta sellaisen uskonnon muodossa, joka ei perustu epäselvään tunteeseen, vaan jonka perustus on lujasti ja varmasti laskettu nykyaikaisen tieteen pohjalle.»

Seuraavat tiedot antavat kuvan sosialismin levenemisestä:

Saksan valtiopäivillä oli socialisteilla vuonna 1906 397:stä edustajasta 79 (toisen laskun mukaan 81). Socialistit olivat valtiopäivien lähinnä vahvin puolue; heidän äänimääränsä valtiopäivävaaleissa oli noin 3 miljoonaa eli kolmasosa kaikista annetuista äänistä. Näistä äänistä oli (vuonna 1903) kuitenkin ainakin $\frac{1}{4}$ miljoonaa sellaisten henkilöiden antamia, jotka kuuluivat porvarillisiin luokkiin, mutta jotka tahtoivat osottaa tyytymättömyytensä hallitukseen kannattamalla sosialidemokraattisia ehdokkaita. Uusissa vaaleissa 1907 vuoden alussa kadottivat sosialidemokraatit kokonaista 36 edustajasijaa.

Ranskassa oli socialistien äänimäärä vaaleissa 1902 hieman yli 1 miljoonan. Valtiopäivien 584:sta edustajasta kuuluu 48 socialistiseen puolueeseen. Monen suuren kaupungin hallinto on socialistien käsissä. Ranskan socialistit ovat jakautuneet moneen eri ryhmään. He eivät nimittäin mielellään tahdo alistua lujan johdon alle, joka riistää heiltä vapauden.

Englannissa oli helmikuussa 1906: 661:stä parlamentinjäsenestä (8 sijaa oli vielä täyttämättä) 29 riippumattomia työmiehiä. Sitäpaitsi 12 sijaa oli vapaa-mielisten työmiesedustajain käsissä ja 13 kaivostyömies-

ten edustajien. Työväen edustajia voidaan siis sanoa olleen yhteensä 54, mutta nämä eivät suinkaan kaikki olleet sosialisteja. Varsinainen sosialismi on yleensä vasta viime vuosina saanut jalansijaa Englannissa. Mutta Englannissa on jo kauan ollut mahtavimmat työväenjärjestöt. Heidän ammattiyhdistyksensä omistavat monen miljoonan pääoman kukin ja ne antavat jäsenilleen runsaita avustuksia sairaustapauksissa sekä työttömyyden ja lakon aikana. Ne edistävät suuresti työmiesten hyvinvoinnin kohoamista ja kasvattavat heitä; politiikka ei ole niiden pääasia. — Työmiesten kulutusyhdistyksillä (osuusliikkeillä), jotka parhaasta päästä myyskentelevät eniten käytettyjä tavaroita, on nykyään 2 tuhannen miljoonan vuotuinen tavaravaihto, ja puhdas voitto on kohonnut noin 250 miljoonaan markkaan vuodessa. Ammatintaitoiset englantilaiset työmiehet tulevat tavallisesti hyvin toimeen, mutta ulkotyömiehet — ja näitä on kolmasosa kaikista työmiehistä — kärsivät puutetta ja hätää. — Monessa Englannin kaupungissa on työmiehillä suuri vaikutus hallintoon.

Belgia on asukaslukuunsa nähden (6 miljoonaa) Euroopan tärkein teollisuusmaa. Vuonna 1904 saivat sosialistit edustajahuoneessa 152 sijasta täytetyksi 28. Ensimmäisessä kamarissa eli senaatissa istuu 6 sosialistia. Belgialaisilla työmiehillä on hyvin järjestettyjä ammattiyhdistyksiä, jotka omistavat melkoisia osuusliikkeitä, suuremmoisia kokoussaleja, kirjastoja j. n. e.

Hollannin edustuslaitoksessa on sosialisteilla 7 sijaa 100:sta. Hollannissa on esiintynyt anarkistisia, väkivaltaisia, työväenliikkeitä, jotka ovat olleet esteeksi sosialidemokratian kehitykselle.

Italiassa on asian laita ollut sama. Vuonna 1904 valittiin edustuslaitokseen 32 sosialistia. Edusmiesten koko lukumäärä on 508.

Itävallassa on sosialismilla 10 edusmiestä 425:stä. *Unkarissa* se vielä ei ole vakituisesti järjestynyt.

Sosialismin voimallisuudesta *Venäjällä* on nykyisten sekavien olojen vallitessa mahdoton antaa mitään tietoja.

Tanskan edustuslaitoksessa oli 1906: 24 sosialistia 113:sta edusmiehestä. Kööpenhaminan kunnallishallituksessa sosialistit ovat enemmistössä.

Norjan edustuslaitokseen, jonka muodostaa 123 jäsentä, valittiin 1906: 11 sosialistia.

Ruotsissa sosialismi viime vuosina on suuresti vahvistunut, mutta toisen kamarin 230:stä jäsenestä on kuitenkin ainoastaan 13 sosialistia, koska varallisuussuhteilla on suuri merkitys äänioikeuteen nähden.

Suomessa ovat samallaiset olosuhteet sulkeneet sosialistit valtiopäiviltä, jolleivät porvarilliset luokat ole heille suoneet muutamia sijoja. Sosialidemokraattiseen puolueeseen kuulunee nykyään paljon yli 100 tuhatta jäsentä. Sen periaatteita ajaa noin 25 sanomalehteä ja aikakauskirjaa, joista kaksi ruotsinkielistä.

Pohjoisamerikan Yhdysvalloissa ei näihin aikoihin saakka ole sosialisteista ollut paljon puhetta. Tämä riippuu siitä, että työvoima on kallista ja on vielä paljon viljeltäväksi kelpaavaa maata. Teollisuustyömiesten palkat ovat sentähden paljon korkeammat kuin vastaavissa ammateissa Euroopassa, ilman että elantokustannukset yhteenlaskettuina ovat kovinkaan paljon korkeammat Amerikassa. Teollisuuden lamautuessa ja työansion sillä alalla vähetessä siirtyvät suuret työväenjoukot maanviljelyksen alalle. Otaksutaan kuitenkin sosialismin ajan Amerikassakin kerran koittavan.

Australian siirtomaissa sosialisteilla on enemmän vaikutusvaltaa kuin missään muualla mailmassa. Sikä-

läisiä taloudellisia oloja koskevat tiedonannot ovat hyvin ristiriitaisia.

Yleensä tuntuu kuin sosialismi olisi vaurastumassa, vaikka sen vielä on kuljettava pitkä taival, ennenkun se voi saada ratkaisevaa vaikutusta edustuslaitoksen päätöksiin. Joka tapauksessa sen valtiollinen merkitys ei ole pieni.

Todistukset sosialismin välttämättömyydestä.

Sosialistit koettavat osoittaa, että nykyinen taloudellinen järjestelmä synnyttää julmuutta ja vääryyttä ja että sosialismi on saattava oikeuden voittoon ja edistävä ihmiskunnan onnea. He vetoovat ihmisten omiintuntoihin. He saarnaavat uutta uskontoa ihmisten maallisesta autuudesta.

Mutta vaikkeivät ihmiset tahtoisikaan liittyä tähän uuteen oppiin, on se sosialistien vakaumuksen mukaan joka tapauksessa pääsevä voitolle. Koko kehitys johtaa välttämättömästi siihen. Kehitystä on vain kiiruhdettava, ja siirtyminen tehtävä helpommaksi ja vähemmän tuskalliseksi kuin muuten olisi asian laita.

Karl Marx on sen opin perustaja, että yhteiskunta ikäänkuin luonnon lain vaikutuksesta kehittyy sosialis-tiseksi. Koko ihmiskunnan historia on, — jos asiaa tarkemmin tntkitaan, — aineellisten eli taloudellisten olojen tulos. Ihmisten käsitys oikeasta ja väärästä, lakien luonne, yhteiskunnalliset laitokset ja valtiomuoto riippuvat taloudellisista oloista. Ihmisten tunteet ja ajatukset ja katsantokannat vaihtuvat ja muuttuvat niiden aineellisten olosuhteiden mukaan, joissa he elävät, ja riippuvat heidän yhteiskunnallisesta asemastaan. Ihmis-

ten ajatukset ja tahto eivät määrää tapahtumien kulua ja yhteiskunnan tilaa, vaan taloudelliset olosuhteet tekevät ihmiset sellaisiksi kuin ovat.

Tämän n. k. materialistisen (aineellisen) historian-käsityksen mukaan johtavat nykyiset taloudelliset olosuhteet, huolimatta meidän kannatuksestamme tai vastustuksestamme, yhteiskuntaa sosialismiin.

Heräävä tietoisuus siitä, että nykyiset yhteiskuntamuodot ovat mielettömiä ja kohtuuttomia, ei synny ihmisten aivoissa, ei sen kautta, että ihmiset rupeevat ymmärtämään, mitä on ikuinen totuus ja oikeus, vaan johtuu tuotannon ja tavaravaihdon muuttuneista muodoista. Nykyinen valtio toimii yksinomaan porvariluokan hyväksi. Mutta tuotantosuhteiden tultua sellaisiksi, ettei tämä luokka enään voi menestyä, täytyy porvarillisen valtion sijalle tulla yhteiskunta, joka valvoo kaikkien yhteistä etua.

Kehitys sosialismiin tapahtuu socialistien mielipiteen mukaan seuraavalla tavalla: Keskiajalla tehtiin työtä pienissä verstaissa, mestari työskenteli yhdessä työmiestensä kanssa ja söi samassa pöydässä kuin he. Jos oppipoika tai toisinaan kisällikin sai maistaa mestarin polvihihnaa, niin hän lohdutti itseään sillä, että hän itsekkin kerran saisi polvihihnaa heilutella.

Vaan 16:nnen vuosisadan keskivaiheilla rupesivat käsityölaitokset suurenemaan. Niiden omistajina ei tavallisesti ollut mikään mestari, vaan kapitalisti eli rahamies, ja niin syntyi juopa rahamiesten luokan ja työmiesten luokan välillä.

Kehitys kävi kuitenkin hitaasti 18:nnen vuosisadan loppupuolelle saakka, jolloin suuret keksinnöt koneiden alalla tehtiin ja höyryä ruvettiin käyttämään liikevoimana. Senjälkeen on kehitys edistynyt huimaavaa vauhtia. Teollisuuslaitokset yhä suurenevät, suuret

liikkeet nielevät pienet; rikkaat tilanhaltijat työntävät tieltään pienet maanomistajat. Vähitellen joutuu kaikki pääoma — s. o. kaikki maa, kaikki tehtaat, kaikki kulkuneuvot, sanalla sanoen kaikki tuotantovälineet — muutamien harvojen henkilöiden käsiin kussakin maassa tai koko mailmassa. Näillä on suunnattomat tulot, kun sitä vastoin työväen tila käy yhä huonommaksi.

Raaka-aineen arvo kasvaa sen työn kautta, joka sen valmistamiseen käytetään, sanoo Marx. Mutta työmies ei suinkaan saa palkkana nauttia hyväkseen koko sitä arvonsuurenemista, jonka hänen työnsä on aikaansaanut. Kapitalisti pidättää suuren osan itselleen. Otaksukaamme, että joku työnantaja, joku kapitalisti on palkannut itselleen työmiehen yhdeksi päiväksi. Otaksukaamme edelleen, että työmies 6 tunnissa on tehnyt niin paljon työtä, että hänen oma ja hänen perheensä toimeentulo käy mahdolliseksi, sekä että tästä työajasta maksetaan 3 markkaa. Silloin voi kapitalisti ostaa tämän työvoiman sen mainitusta arvosta, toisin sanoen hän voi saada työmiehen palvelukseensa 3 markasta päivässä. Mutta jos kapitalisti nyt antaa työmiehen ahertaa esim. 12 tuntia päivässä, mutta maksaa vain sen palkan, joka on 6 tunnin työn arvoinen, niin hän pistää omaan taskuunsa »*lisäarvona*» 6 tunnin työn tuotannon.

Tämän käsityskannan mukaan kapitalistin voitto johtuu siitä, että hän maksaa ainoastaan osan työmiehen työstä.

Koneet käyvät täydellisemmiksi, joten sama työ voidaan suorittaa lyhemmässä ajassa kuin ennen. Työmiehiä pidetään ankarammassa työssä, niin että päivässä saavat enemmän valmistetuksi. Naisia ja lapsia otetaan työhön miesten sijaan, koska heidän palkkansa on pienempi.

Siten syntyy ylijäämä työmiehiä, *teollisuus-reservi*, joka turhaan etsii työtä. Koska työmiehiä aina on niin paljon tarjolla, etteivät kaikki voi saada paikkoja, niin he yhä alentavat palkkavaatimuksiaan. Työpalkat käyvät näin ollen niin pieniksi, että ne nipin näpin pitävät työmiehiä hengissä ja nämä voivat synnyttää lapsia samaan kurjaan kohtaloon. Jos palkat rupeavat kohoamaan työvoimien puutteesta, virtaa uusia työmiesparvia muualta, kunnes palkat taas laskevat. Vissii vähintä määrää pienemmäksi eivät palkat voi alentua, sillä silloin eivät työmiehet ja heidän perheensä pysyisi hengissä, ja kapitalistit jäisivät työväkeä vaille. Tämä on raudankova palkkalaki, sellaisena kuin Lassalle sen on käsittänyt ja jollaisena sosialistit sitä kauan kannattivat.

Mutta vaikka palkat välistä kohoavat korkeammiksi kuin Marxin mahdolliseksi tunnustama vähin määrä, jonka sosialistit jo nykyään myöntävät voivan tapahtua, niin työläisen tila kuitenkin käy sietämättömäksi. Kapitalistit valmistavat tavaroita toisistaan riippumatta, voitonhimo käy yhä suuremmaksi, yhä useampia tehtaita perustetaan samalla työalalla. Tehtaat ovat eri osissa mailmaa ja kilpailevat toistensa kanssa. Kapitalistien on mahdotonta saada yleissilmäys asemasta ja tarkalleen laskea, kuinka suuri tavarain menekki on oleva. He valmistavat liian paljon tavaroita ja ovat pakotetut seisauttamaan liikkeensä. Silloin he erottavat suuren joukon työmiehiä ja kurjuus nousee korkeimmilleen. Ja nämä liikepulat käyvät yhä tavallisemmiksi ja ulottuvat yhä laajemmalle.

Lopuksi täytyy sentähden työmies-joukkojen, joiden suuruus ja valta yhä kasvaa, ottaa suunnattomat suurtilat ja jättiläisliikkeet koko yhteiskunnan haltuun. Yhteiskunta järjestää tuotannon, niin että se tarkalleen vastaa tarvetta, ja jokainen yhteiskunnan jäsen saa

riittävän osan tuloista. — Sellaiset ovat sosialismin pääopit.

Sosialistit uskovat, että koko kehitys kulkee välttämättömyyden voimalla tätä päämäärää kohti, ja että sosialismi on tulevaisuuden ainoa mahdollinen yhteiskunta. Suuret liikepulat, joita nykyinen järjestelmä ei voi estää, sekä työmiesten yhdistyminen järjestöksi, joka pian ulettuu yli koko mailman, ovat heidän mielestään riittäviä enteitä, joita silmällä pitäen on toimittava. Täytyy vain kaikin voimin edistää kehitystä juuri siihen suuntaan, joka kerta kaikkiaan on välttämätön. Nykyinen järjestelmä synnyttää omistavissakin luokissa paljon siveellistä kurjuutta, hurjia, hermoja kiihottavia keinotteluja, vararikkoja, väärennyksiä, petoksia j. n. e., eikä ole mitään muuta keinoa tätä vastaan kuin yksityisen tuotannon poistaminen.

Mutta eivätkö ajoissa toimeenpannut uudistukset voi estää tällaista kehitystä? Tästä sanoo sosialisti Kautsky: Mielestämme yhteiskunnalliset uudistukset, joiden tarkoituksena on ylläpitää ja vahvistaa nykyistä omistusjärjestelmää, ovat tehottomia. Sillä emme kuitenkaan ole tahtoneet sanoa, että yhteiskunnallinen uudistustyö tapahtuu itsestään ilman ihmisten myötävaikutusta, emme myöskään, että kaikki uudistukset ovat hyödytöntä romua. — Mielestämme on nykyisen yhteiskunnan kukistuminen välttämätön, koska tiedämme, että taloudellinen kehitys välttämättömästi synnyttää oloja, jotka pakottavat sorrettuja ryhtymään taisteluun yksityisomaisuutta vastaan, että sorrettujen valta ja lukumäärä kasvaa, kun sitävastoin sortajien valta ja lukumäärä yhä vähenee, sekä että nämä olosuhteet tekevät kansan syvien rivien tilan niin sietämättömäksi että se pakottaa ne joko toimettomina sortumaan tai toimeliaina nousemaan nykyisiä omistusoloja kumoo-

maan. — Vallankumouksen ei tarvitse tapahtua yhdellä kertaa. Se voi tapahtua vuosikymmenien kuluessa välistä edistyen, välistä taantuen. — — Uudistukset voivat vähentää kärsimyksiä, mutta niistä ei saa odottaa liiaksi eikä toivoa, että niiden kautta olot voisivat tyydyttävällä tavalla järjestyä. — — Yhdeksän kymmenesosaa niistä eivät ole ainoastaan turhia, vaan köyhälistölle suorastaan vahingollisia, sanoo Kautsky.

Muutamat sosialistit luulevat kuitenkin, että tämä muutos tapahtuu äkkiä; kun ne panevat nukkumaan kapitalisti-yhteiskunnassa, heräävät he sosialisti-yhteiskunnassa; tai ainakin että edistys tapahtuu äkkinaisten suurten muutosten kautta. Ne, joissa tällaiset mielipiteet ovat päässeet vallalla, taipuvat helposti ottamaan osaa väkivallantekoihin ja uhmayrityksiin.

Toiset taas ovat, kuten jo huomautettiin, sitä mieltä, että sosialisti-yhteiskunta kehittyy ainoastaan hitaasti, pala palalta. — Yhteiskunta ottaa ensin haltuunsa suurimmat liikkeet. Pikkukäsityöläiset ja pikkuviljelijät pitäkööt mielellään omansa; mutta kuten he nykyään eivät jaksa kilpailla suurten kapitalistien kanssa, siten he varmaankin pitävät itselleen edullisimpana jättää tuotantovälineensä sosialistiselle yhteiskunnalle ja ruveta sen jäseniksi. Useat sosialistit ovat nyttemmin sitä mieltä, että kaikki voidaan saada aikaan rauhallisen luokkataistelun kautta; mutta jos nykyiset vallanomistajat asettuvat vastustamaan uutta sosialistista järjestelmää, täytynee työmiesten käyttämällä väkivaltaa heidät siihen pakottaa. Jokaisen valtion täytyy vaatia, että sen oikeusperiaatteita tunnustetaan ja noudatetaan.

Nykyinen oikeusjärjestys ja käytännössä olevat omaisuuden hankkimista koskevat lait ovat vanhettuneet. Ne eivät vastaa niitä vaatimuksia, jotka ovat käyneet

välttämättömiksi sen kautta, että tuotantotapa nykyään on aivan toinen kuin milloin yksityisomaisuutta koskevat määräykset säädettiin.

Kommunistinen manifesti.

Olen näin lyhykäisyydessä esittänyt sosialismin peruskäsitteet ja myöskin huomauttanut muutamista eroavaisuuksista, joita tavataan sosialistien mielipiteissä. Koska kuitenkin, jotta sosialismia voitaisiin oikein ymmärtää, on tärkeätä tuntea sen pääopit, tahdon niitä koskevan tiedon varmistamiseksi kääntää otteen Marxin ja Engelsin laatimasta ja 1848 — vähää ennen n. k. helmikuun vallankumousta — ilmestyneestä kommunistisesta manifestista. Se on käännetty monelle eri kielelle ja on, kuten Engels sanoo, »koko sosialistisen kirjallisuuden nykyään epäilemättä eniten levinnyt, kansainvälisin tuote, monen miljoonan työmiehen yhteinen ohjelma kaikissa maissa Siperiasta Kaliforniaan saakka».

Kommunismiksi kutsuttiin varhemmin sitä, mitä nykyään tavallisesti kutsutaan sosialismiksi. Manifesteja on keisareilla ja kuninkailla tapana julkaista. Marx ja Engels, jotka eräässä kommunistikokouksessa Lontoossa saivat tehtäväkseen puolueohjelman laatimisen, nimittivät asiakirjaa tahallaan juhlallisesti manifestiksi: »Kommunistisen puolueen manifesti.»

»Kaikkien tähänastisten yhteiskuntain historia on luokkataistelujen historiaa.

Vapaa ja orja, patriisi ja plebei, paroni ja maaorja, porvari ja kisälli, lyhyesti sortaja ja sorrettu olivat ainaisessa taistelussa keskenään, herkeämättömässä, milloin salaisessa milloin julkisessa taistelussa, joka aina

päätyi vallankumoukselliseen muutokseen koko yhteiskunnassa tai taistelevien luokkien yhteiseen perikatoon.

Vanhempina historiallisina aikakausina havaitsemme yhteiskunnan miltei kaikkialla täydellisesti jakautuneen eri säätyihin, eri asteisiin ihmisten yhteiskunnallisen aseman puolesta. Vanhassa Roomassa oli patriiseja, ritareja, plebeiijä, orjia; keskiajalla feodaliherroja, vassalleja, porvareita, kisällejä, maaorjia, ja vielä lisäksi miltei jokaisessa näistä luokista taas eri asteita.

Kun feodalin valtio sortui ja siitä kehittyi uuden aikainen porvarillinen yhteiskunta, niin luokkaerotukset eivät silti hävinneet. On vain kehittynyt uusia luokkia, uusia sortomuotoja, uusia taistelutapoja vanhojen sijaan.

Meidän aikakautemme, porvariluokan aikakausi, on kuitenkin siinä suhteessa huomattava, että se on tehnyt yksinkertaisemmaksi luokkajaon. Koko yhteiskunta jakautuu yhä enemmän kahteen suureen vihamieliseen ryhmään, kahteen suureen suorastaan toisiaan vastaan taistelevaan luokkaan, porvariluokkaan ja köyhälistöön (proletaariin).»

* *

»Samassa suhteessa kuin porvariluokka, s. o. pääoma, kehittyy, samassa suhteessa kehittyy köyhälistö, nykyaikaisten työmiesten luokka, jotka elävät ainoastaan niin kauan, kun saavat työtä, ja jotka saavat työtä ainoastaan niin kauan, kun heidän työnsä enentää pääomaa. Työmiehet, joiden täytyy myydä itsensä kappaleittain, ovat tavaraa kuten kaikki muukin kauppatavara, ja sentähden samalla tavalla kaikkien kilpailun vaiheiden ja tavaramarkkinoiden epävakaiden muutosten alaisia.

Köyhälistön työ on koneiden käytäntöön ottamisen ja työnjaon kautta kadottanut kokonaan itsenäisen

luonteensa ja siten kaiken viehätyksensä työmiehen silmissä. Työmiehestä tulee vain koneen osa, eikä hänen tarvitse tehdä kuin aivan yksinkertaisia, yksitoikkoisia ja helposti opittuja kädenliikkeitä. Työmiehen tuottamat kustannukset rajottuvat sentähden miltei täydellisesti niihin elintarpeisiin, jotka ovat välttämättömiä hänen ylläpidokseen ja suvun jatkamiseksi. Tavarain hinta, siis myös työn hinta, on sama kuin sen tuotantokustannukset. Mikäli työn vastenmielinen luonne kasvaa, sikäli vähenee sentähden palkka. Vieläpä mikäli koneiden käyttö ja työnjako suurenee, sikäli kasvaa myös työ määrä joko sen kautta, että työ aika pidennetään, tai sen kautta, että vaaditaan enemmän työtä määrääjän sisäissä koneiden nopeampaa käyttämistä varten j. n. e.

Nykyinen teollisuus on muuttanut patriarkalisen (isänvallalla varustetun) mestarin pienen työhuoneen teollisuutta harjottavan kapitalistin suureksi tehtaaksi. Työmiesjoukot tehtaisiin yhteenahdettuina järjestetään sotilaalliseen malliin. Kokonainen arvoasteikko upseereja ja aliupseereja asetetaan näitä halpoja teollisuussotamiehiä valvomaan. He eivät ole ainoastaan porvariluokan orjia; joka päivä orjuuttavat heitä myöskin koneet, työnjohtajat ja ennen kaikkea porvariluokan yksityiset tehtailijajäsenet. Tämä yksinvaltiutus on sitä pikkumaisempi, inhottavampi, katkeroittavampi, kuta julkeammin se myöntää raha-ansion päämääräkseen.

Kuta vähemmin taitoa ja voimaa työhön vaaditaan, toisin sanoen, kuta enemmän nykyaikainen teollisuus kehittyy, sitä enemmän miesten työ vaihtuu naistyöhön. Ikä- ja sukupuolierotus ei enään työväkeen nähden yhteiskunnassa ole olemassa. On ainoastaan työkaluja, jotka ikänsä ja sukupuolensa johdosta tuottavat eri kustannuksia.

Jos tehtailijan kädet ovat jossain määrin sidotut,

ettei hän voi aivan mielivaltaisesti kohdella työmiestä, vaan tämä saa työpalkkansa rahassa, niin porvariluokan muut jäsenet syöksyvät hänen kimppuunsa: talonomistaja, kauppias, panttilainaja j. n. e.

Kaikki, jotka tähän saakka ovat kuuluneet keski-säätyyn, pienet teollisuudenharjoittajat, kauppiaat ja koroilla-eläjät, käsityöläiset ja talonpojat, kaikki nämä luokat vaipuvat alas köyhälistöön, osaksi sentähden, ettei heidän pieni pääomansa riitä suurteollisuuden harjoittamiseen ja sentähden sortuu kilpailussa suurempien pääomien kanssa, osaksi sentähden, että heidän taitavuu-tensa käy arvottomaksi uusia tuotantotapoja käytän-töön otettaessa. Siten saa köyhälistö uusia jäseniä kai-kista kansanluokista.

Köyhälistö kulkee eri kehityskausien läpi. Sen taistelu porvariluokkaa vastaan alkaa, niin pian kun se on olemassa.

Alussa taistelevat yksityiset työmiehet, sen jälkeen työmiehet jossain tehtaassa, sitten jollain erikoisella työalalla työskentelevät työmiehet yhdellä ainoalla paik-kakunnalla sitä yksityistä porvariluokan jäsentä vas-taan, joka suoranaisesti heitä sortaa. He eivät kohdista hyökkäyksiään ainoastaan porvarillisia tuotanto-olosuh-teita vastaan, he kohdistavat ne itse tuotantovälineitä vastaan. He turmelevat vieraat kilpailevat tavarat, he rikkovat koneet, he sytyttävät tehtaat tuleen, he koet-tavat saavuttaa taikaisin sen aseman, joka työväellä oli keskiajalla ja jonka se on kadottanut.

Tällä kehitysteasteella työmiehet muodostavat yli koko maan pirstautuneen ja kilpailun hajaannuttaman joukkion. Että työmiehet pysyvät koossa, ei ole vielä seurauksena siitä, että he itse ovat yhtyneet, vaan por-variluokan yhdistymisestä, sen kun täytyy omien val-tiollisten tarkotusperiensä saavuttamiseksi panna koko

köyhälistö liikkeelle, jonka se toistaiseksi myöskin voi tehdä. Tällä asteella ei siis köyhälistö taistele viholistaan (porvariluokkaa) vastaan, vaan vihollistensa viholisia, rajattoman yksinvallan jätteitä, tilanhaltijoita, niitä porvariluokan jäseniä, jotka eivät harjota teollisuutta, ja pikkuporvareita vastaan. Koko historiallinen kehitys on siis keskittynyt porvariluokkaan, jokainen saavutettu voitto on porvariluokan voitto.

Teollisuuden edistyessä ei köyhälistö ainoastaan lisäännny, se keräytyy tehdaspaikkoihin, sen voima kasvaa ja se tuntee tämän voimansa paremmin. Harrastukset ja elintavat sen keskuudessa yhtäläistyvät yhä enemmän, koska koneet lakkaamatta vähentävät työalojen erilaisuutta ja painavat palkan melkein kaikkialla yhtä alhaiseksi. Porvarien keskinäinen, alati kasvava kilpailu ja siitä johtuvat liikepulat tekevät palkat yhä epävarmemmiksi. Yhä nopeammin uudistuvat lakkaamattomat parannukset koneiden alalla tekevät työmiesten elämäntilan aina epävarmemmaksi; yhä enemmän yksityisen työmiehen ja yksityisen porvarin välinen riita saa kahden kansanluokan keskinäisen taistelun leiman. Työmiehet rupeavat tekemään liittoja porvareita vastaan; he liittyvät yhteen työpalkan ylläpitämiseksi. He perustavat pysyviä yhdistyksiä varastojen hankkimiseksi mahdollisten kapinain varalta. Paikottain puhkee taistelu meteleiksi.

Silloin tällöin pääsevät työmiehet voitolle, vaan ainoastaan ajaksi. Varsinainen tulos heidän taisteluitaan ei ole heidän saavuttamansa suoranaisten voitto, vaan työväestön yhteenliittyminen, joka tempaa yhä useampia mukaansa. Sitä edistävätkin suurteollisuuden aikaansaamien kulkuneuvojen alituinen kasvaminen, joka saattaa eri seuduilla asuvat työmiehet yhteyteen toistensa kanssa ja muodostaa noista monista, mutta kaik-

kialla samallaisista paikallistaisteluista kansallistaistelun, varsinaisen luokkataistelun. Mutta jokainen luokkataistelu on valtiollinen luonteeltaan. Ja sen yhteyden, johon keskiajan porvarit silloisine teineen tarvitsivat vuosisatoja, saavat nykyajan köyhälistölläiset aikaan rautateiden välityksellä muutamissa vuosissa.

Köyhälistön järjestyminen luokaksi ja sen kautta valtiolliseksi puolueeksi tulee ehkäistyksi taas joka hetki työmiesten keskenäisen kilpailun kautta. Mutta se uudistuu aina vahvempaan, lujempaan, mahtavampaan. Se saavuttaa muutamille työväen harrastuksille laillisen olemisen muodon, käyttämällä hyväkseen hajaannusta porvariluokan keskuudessa. Siten on laita Englannin 10-tuntista työpäivää koskevan lain.

Vanhassa yhteiskunnassa tapahtuvat yhteentörmäykset edistävät monella muotoa köyhälistön kehityskulkua. Porvariluokka on alituisesti taistelussa, ensin aatelista vastaan, sitten niitä porvariluokan ryhmiä vastaan, joiden edut joutuvat ristiriitaan teollisuuden kehityksen kanssa, ja aina kaikkien vieraiden maiden porvariluokkien kanssa. Kaikissa näissä taisteluissa se on pakotettu vetoamaan köyhälistöön, turvautumaan sen apuun ja tempaamaan sen mukaansa valtiolliseen pyörteeseen. Porvariluokka jättää itse köyhälistölle omat sivistysaineksensa, s. o. aseet itseään vastaan.

Edelleen joutuvat, kuten olemme nähneet, teollisuuden kehityksen kautta, kokonaiset vallitsevan luokan ryhmät luisumaan köyhälistön riveihin tai ainakin elinehtoihinsa nähden epävarmaan asemaan. Hekin tuovat köyhälistön piiriin joukon sivistysaineiksia.

Niihin aikoihin vihdoin, jolloin luokkataistelu lähenee loppuansa, saa hajaantumisilmiö vallitsevan luokan keskuudessa, koko vanhassa yhteiskunnassa, niin kiivaan, niin räikeän luonteen, että pieni osa hallitse-

vastakin luokasta eroaa siitä ja yhtyy vallankumoukselliseen luokkaan, siihen luokkaan, jonka käsissä tulevaisuus on. Kuten nimittäin aikaisemmin osa aatelistosta liittyi porvaristoon, siten nyt osa porvaristosta liittyy köyhälistöön, ja varsinkin on asianlaita tällainen muutamii porvari-ideologioihin (aatteisiin innostuviin henkilöihin) nähden, jotka ovat voineet kohottaa tieteellisesti ymmärtämään koko historian kulun.

Kaikista niistä kansanluokista, jotka nyt taistelevat porvariluokkaa vastaan, on ainoastaan köyhälistö todella vallankumouksellinen. Muut luokat joutuvat rappiolle, perikatoon, yhdessä suurteollisuuden kanssa; köyhälistö on suurteollisuuden luonteenmukaisin tuote.

Keskiluokka: pikkuteollisuuden harjottajat, pikku-kauppias, käsityöläinen, talonpoika, kaikki ne taistelevat porvariluokkaa vastaan turvatakseen olemassaolonsa. Vieläpä ne ovat taantumuksellisia, koettavat kiertää takaisin historian pyörän. Jos ne ovat vallankumouksellisia, niin ne ovat sitä sentähden, että tietävät sortuvansa köyhälistöön, silloin ne eivät puolusta nykyisiä, vaan tulevia etujaan, silloin ne jättävät oman kantansa omaksuakseen köyhälistön.

Ryysyköyhälistö, tämä passiivinen (toimeton) mätähaava vanhan yhteiskunnan alimmissa kerroksissa, joutuu köyhälistön vallankumouksen kautta paikottain liikkeen pyörteeseen. Koko elämänlaatunsa johdosta se lienee ostettavissa taantumuksellisiin vehkeilyihin.

Vanhan yhteiskunnan elämänehdot eivät enään sisälly köyhälistön elämänehtoihin. Köyhälistön jäsen on omaisuutta vailla. Hänen suhteellaan vaimoon ja lapsiin ei ole enään mitään yhteistä porvarillisten perhesuhteiden kanssa. Nykyaikainen teollisuustyö, nykyaikainen kukistuminen pääoman ikeen alle, joka on sama Englannissa kuin Ranskassa, sama Amerikassa

kuin Saksassa, on häneltä riistänyt kaiken kansallisen leiman. Lait, siveellisyys, uskonto ovat hänestä kaikki porvarillisia ennakkoluuloja, joiden takana piilee yhtä monta porvarillista luokkaharrastusta.

Kaikki valta-asemaan päässeet entiset kansanluokat koettivat varmentaa asemaansa alistamalla koko yhteiskunnan heidän oman ansiotapansa vaatimien ehtojen alle. Köyhälistölläiset voivat vallottaa yhteiskunnalliset tuotantovoimat ainoastaan siten, että he hävittävät tähän saakka käyttämänsä ja siten kaiken tähän saakka käytännössä olleen ansiotavan. Köyhälistöllä ei ole mitään omaa turvattavana, heidän tulee vain hävittää kaikki tähän asti olleet yksityis-turvat ja yksityisvakuudet.

Kaikki tähän saakka olleet yhteiskunnalliset liikkeet ovat olleet vähemmistön toimeenpanemia vähemmistön hyödyksi. Köyhälistön nostama liike on valtavan enemmistön itsenäinen liike valtavan enemmistön hyödyksi. Köyhälistö, nykyisen yhteiskunnan alin kerros, ei voi kohottautua ja nousta, ilman että koko päälysrakennus, jonka muodostavat virallisen yhteiskunnan kansankerrokset, räjähtää ilmaan.

Köyhälistön taistelu porvaristoa vastaan on muotonsa, vaan ei sisällyksensä puolesta lähinnä kansallinen. Kunkin maan köyhälistön täytyy tietysti ensinnä selviytyä oman porvaristonsa kanssa.

Esittäessämme yleisimmät jaksot köyhälistön kehityksessä, seurasimme enemmän tai vähemmän salaista kansalaistaistelua nykyisessä yhteiskunnassa siihen kohtaan, jolloin se puhkeaa julkiseksi vallankumoukseksi ja köyhälistö perustaa valtansa, väkivaltaisesti kukistamalla porvariston.

Jokainen tähänastinen yhteiskunta on levännyt, kuten näimme, sorrettujen kansanluokkain vastakohtai-

suussuhteilla. Mutta jotta kansanluokka voisi käydä sorretuksi, täytyy tälle olla varattuna sellaiset elämän ehdot, joiden kautta se voi ainakin ylläpitää orjuusasemansa. Maaorja on vaurastunut kunnan jäseneksi maaorjuuden aikana, samaten kuin pikkuporvari porvariksi feodalisen yksinvallan ikeen alla. Nykyinen työ mies sitä vastoin ei suinkaan kohoa teollisuuden edistyessä, vaan päinvastoin vaipuu yhä syvemmälle oman luokkansa elinehtojen alle. Työmiehestä tulee vaivais hoitolainen, ja köyhyys kehittyy vielä nopeammin kuin kansa ja rikkaus. Tästä käy kyllin selville, ettei porvaristo enään voi pysyä yhteiskunnan vallitsevana luokkana ja pakottaa yhteiskuntaa sitovan lain voimalla noudattamaan niitä elinehtoja, jotka sen olemassaolo vaatii. Se ei voi taata orjalleen hänen toimeentuloansa edes hänen orjuudessaan, koska se on pakotettu antamaan hänen vaipua sellaiseen tilaan, että porvariluokan täytyy elättää häntä, sen sijaan että hän elättäisi sitä. Yhteiskunta ei enään voi elää porvariluokan vallan alla, s. o. porvariluokan olemassaolo ei enään ole yhteiskunnassa mahdollinen.

Pääasiallinen ehto porvariluokan olemassaololle ja herruudelle on rikkauden keräytyminen yksityisten käsiin, pääoman luominen ja enentäminen. Pääoman edellytyksenä on palkattu työ. Palkattu työ riippuu yksinomaan työmiesten keskenäisestä kilpailusta. Teollisuuden kohoaminen, jonka tahdoton ja vastustuskyvytön edistäjä porvariluokka on, aikaansaa työmiesten yhdistymisen vallankumouksellisiin liittoihin eikä heidän eristymistensä toisistaan. Suurteollisuuden kehittyessä porvariluokka sentähden kadottaa juuri sen perustan, jolla se harjoittaa tuotantoa ja omistaa itselleen tuotteet. Se tuottaa ennen kaikkea oman haudankaivajansa. Sen kukistuminen ja köyhälistön voitto ovat molemmat yhtä varmoja.»

Näin kuuluu kommunistisen manifestin kenties tärkein osa. Niihin kohtiin nähden, joissa tekijät puhuvat käytännöllisinä valtiomiehinä aikalaisilleen, pitävät nykyaikaiset sosialistit sitä jossain määrin vanhettuneena.

Kautsky, etevin puhdasoppisten sosialistien nykyään elävistä kirjailijoista, sanoo siten esipuheessa, jonka hän on kirjottanut manifestin seitsemänteen painokseen 1906 muun muassa: Ei voida enään nykyään sanoa kommunistisen manifestin tavoin: »Työmiehestä tulee vaivaishoitolainen ja hän vaipuu yhä syvemmälle oman luokkansa elinehtojen alle». Edelleen sanoo Kautsky: »Työmiesluokan vahvistumisen ja niin voimakkaaksi kohoamisen, että se voi anastaa ja pitää hallussaan valtiollisen vallan, ei enään, (kuten 1848) voi odottaa seuraavan porvarillisesta vallankumouksesta, joka jatkuu, kasvaa yli omien rajainsa ja kehittää itsestään köyhälistön vallankumouksen». »Marx ja Engels olivat itse ensimmäiset huomaamaan, että vallankumouksen aika-kausi ainakin toistaiseksi on lopussa.» »Ei ainoastaan metoodin (menettelytavan), jonka kautta työväenluokka voi kypsyä, vaan myös nopeuden täytyy muuttua toiseksi, uuden aikakauden vallitessa. Äkillisen vallankumouksellisen elpymisen sijalle astuu tuo tulisielulle oi niin hidas etanankulku, nimittäin rauhallinen ja lailinen kehitys.» Mutta jotenkin näitä rajotuksia lukuunottamalla — näkyy kyllä, ettei Kautsky mielellään jätä sikseen vallankumoustuumia — on manifesti Kautskyn mukaan »yhä vieläkin köyhälistön paras, luotettavin johtaja sen pyrkiessä oman luokkansa ja koko ihmiskunnan vapauttajaksi».

II.

Sosialismin voiman voidaan sanoa olevan siinä, että se on paljastanut vikoja nykyisessä yhteiskunnassa ja tehnyt sen sillä tavalla, ettei kukaan voi ummistaa silmiänsä ja sanoa, ettei niitä ole olemassa. Edelleen siinä, että se on esittänyt muutamia uudistustuumia, jotka ansaitsevat suurinta huomiota. Lopuksi on sen voima ja sen vaikutus kannattajiinsa siinä, että se lupaa poistaa kaiken kurjuuden ja pahan yhteiskunnasta ja tehdä kaikki ihmiset paremmiksi ja onnellisemmiksi sekä elämän kaikissa suhteissa ihanammaksi ja sisältörikkaammaksi.

Sosialistisen tuotannon etevämmys nykyisen rinnalla.

Sosialismi väittää, että nykyisessä yhteiskunnassa valmistetaan paljon vähemmän tavaroita kuin sosialistisessa yhteiskunnassa, jossa siis paljon helpommin saatettaisiin tyydyttää ihmisten tarpeet kaikenlaisiin tarvetavaroihin nähden. Sosialismi tahtoo lopettaa kilpailun samallaisten liikkeiden kesken. Kilpailu kuluttaa aikaa, voimia ja rahoja, tuottamatta parempia ja halvempia tavaroita, kuin olisi asian laita,

jos kaikki samanlaiset liikkeet yhdistettäisiin valtion liikeyritykseksi.

Useat Amerikassa tavattavat rautatieradat ovat esimerkkinä suuresta kilpailun tuottamasta tuhlauksesta. Ne ovat eri yhtiöiden omia ja kulkevat miltei rinnastusten. Mitä onkaan maksanut rautatieratoja varten lunastettu maa, maatyöt, kiskojen paikoilleen sijottaminen, rautatieasemat ja palveluskunta, jonka eri linjojen täytyy pitää työssä! Jos sensijaan valtio olisi ottanut haltuunsa rautatierakennuksen, olisi se tyytynyt *yhteen* rataan, missä nyt on kaksi. Useampia junia olisi ehkä käynyt tarpeelliseksi, suurempia asemarakennuksia ja enemmän palvelusväkeä, kuin kummallakin radalla erikseen. Vaan joka tapauksessa olisivat kustannukset käyneet paljon pienemmiksi kuin mitä molemmat radat maksavat. Yleisö olisi tullut varmemmin ja paremmin palveluksiksi, kun ei olisi tarvinnut järjestää vauhtia ja aikaa kilpailijaa silmällä pitäen. On laskettu, että Pohjois-Amerikan Yhdyisvalloissa 2,500 miljoonaa dollaria on joutunut hukkaan rautatiekilpailun kautta.

Englannissa eri kilpailevat yhtiöt hoitivat sähkölennätinlaitosta, kunnes huomattiin, ettei tämä ollut tarkoituksenmukaista, jonka tähden valtio osti eri lennätinlinjat sekä yhdisti lennätinlaitoksen ja postin. Tämä tapahtui 1870. Se pääoma, jonka yksityiset olivat sijoittaneet lennätinlinjoihin, oli kuitenkin niin iso, koska kilpailevilla yhtiöillä oli linjansa melkein samoilla matkoilla, että osto kävi Englannin kruunulle jotenkin yhtä kalliiksi kuin Euroopan kaikille muille maille yhteensä oli käynyt perustaa sähkölennätinlaitos, se kun niissä otettiin jo alusta alkaen valtion huostaan.

Ottakaamme muutamia yksinkertaisia esimerkkejä. Maitoliikkeiden hoidossa, sanovat sosialistit, on huomattava suurta tuhlailevaisuutta. Jokaisessa kaupun-

gissa toimittavat yksityiset henkilöt tai maitoyhtiöt maitoa ihmisille, jotka asuvat eri osissa kaupunkia. Koko joukko eri henkilöille kuuluvia maitorattaita tuopi maitoa samalle kadulle. Ne kulkevat kadulta kadulle. Ajatelkaa, jos postia jaettaisiin suuressa kaupungissa samalla tavalla. Jokainen kirjeenkantaja saisi umpimähkään jonkun määrän kirjeitä jakaakseen sekä saisi juosta ympäri kaupungin jättääkseen ne perille. Siihen kuluisi paljon aikaa. Nyt kaikki kirjeet kootaan postikonttoriin ja järjestetään, niin että jokainen kirjeenkantaja saa kaupunginosansa tai katunsa. Samoin olisi maitokauppa järjestettävä. Jossain keskuspaikassa maito jaettaisiin kullekin ajajalle, niin että jokainen saisi kaupunginosan tai kadun.

Sosialistit huomauttavat, että hyvin järjestetystä suurisuuntaisesta tuotannosta on myös se etu, ettei satunnaisilla, mahdollisesti epäedullisilla tapauksilla ole mitään merkitystä. Yksi esimerkki tämän valaismiseksi. Ei mikään ole epävarmempaa kuin elämä ja kuolema. Ei kukaan tiedä, koska kuolema tulee, huomennako vai vuoden vai kymmenen vuoden kuluttua. Mutta joka tapauksessa voidaan sanoa, että vuoden kuluttua on jotenkin niin ja niin monta jonkun kunnan asukkaista kuollut ja koko maamme asukkaista on kuollut noin 50,000. Tälle säännöllisyydelle suuriin lukuihin nähden perustuu henkivakuutus. Henkivakuutusyhtiö ei voi tietää, koska sinä tai minä, jotka olemme yhtiössä vakuuttaneet henkemme, joudumme tuonen saaliiksi, mutta se voi laskea, että vuoden kuluessa kuolee niin ja niin monta kaikista yhtiössä vakuutetuista, ja sen mukaan se määrää, kuinka paljon kunkin tulee vuosittain maksaa, jotta yhtiö selviytyisi sitoumuksistaan.

Sama on asian laita monessa liikkeessä. Otaksu-

kaamme, että joku on ruvennut erikoisesti viljelemään kauraa, koska siitä edellisenä vuonna maksettiin hyvä hinta. Mutta sitten sattuu suuri kuivuus. Sato tulee huono. Parempi onni ensi kerralla, ajattelee hän, vaan seuraava kevät on taas kuiva. Kuitenkin oli hän lainannut rahoja siemeniin ja puimakoneeseen. Hänen tilansa rupee käymään tukalaksi. Mutta kolmas vuosi antaa hänelle runsaan sadon; vaan silloin palaa hänen aittansa tuhaksi kauroineen päivineen, ja se ei ollut vakuutettu. Nyt ovat hänen tulonsa ja rohkeutensa loppuneet. Sattuman kautta on kelpo mies tullut kep-pikerjäläiseksi. Jos nyt kuvittelemme mielessämme, että yksi ainoa henkilö olisi omistanut maan kaikki kaurapellot, olisi asian laita ollut toinen. Ei kaikkialla olisi ollut kuivaa, ei kaikkialla olisi vilja-aitat palaneet. Muutamat yksityiset tappiot siellä täällä eivät olisi paljon tuntuneet. Ja jos koko yhteiskunta olisi ollut tänä omistajana, olisi koko yhteiskunta saanut hyväkseen sadon. — Voimme ajatella sellaisia esimerkkejä muiltakin aloilta. Jos jollakin tai muutamilla harvoilla paikkakunnilla sattuisi onnettomuuksia, niin ne korvautuisivat sen kautta, että kaikki tuotanto tapahtuisi niin suurissa määrin.

Tavallisen tehtailijan tai kauppiaan on usein vaikea sanoa, kuinka hyvin tavara menee kaupaksi ja kuinka suureksi kilpailu tulee, ja siitä seuraa petty-myksiä ja onnettomuuksia.

Sosialismi sanoo lopettavansa suuret liikepulat eli sen lamautumisen, joka nyt usein huomataan liike-elämässä, ja joka ilmenee siinä, että yhtäkkiä useiden tehtaisten täytyy lopettaa työnsä ja suurissa teollisuusmaissa monet kymmentuhannet työmiehet jäävät työttömiksi ja vaimoineen lapsineen joutuvat mitä suurimpaan kurjuuteen. Pääoma on käyttämättä, työmiehet

toimettomina, ei mitään valmisteta: yhteiskunta kärsii suuren tappion. Mutta jos kaikki kilpailu lakkaa, toivovat sosialistit, ettei enään ole pelättävissä liikepulia.

Sosialistit vakuuttavat, että he voivat saada poistetuksi työttömyyden eli sen sydäntäsärkevän ilmiön nykyisestä yhteiskunnasta, että työtä haluavat ihmiset eivät saa työtä, vaan heidän täytyy kärsiä nälkää, mahdollisesti pakotetaan rikoksia tekemään.

Teoksessaan »Pääomasta» toistaa Marx erään Lontoossa ilmestyvän vanhoillisen lehden lausunnon v:ltä 1866:

»Kauhea näytelmä oli nähtävänä eilen eräässä pääkaupungin osassa. Vaikkeivät Lontoon Ostendin tuhannet työttömät mustine surulippuineen marssineetkaan esiin joukossa, oli ihmisvirta mahtava kuitenkin. Muistakaamme, mitä kärsimyksiä tällä kansalla on kestättävänä. Se kuolee nälkään. Tämä on koruton, vaan selvä totuus. Heitä on 40 tuhatta. Silmiemme edessä, tämän kummallisen pääkaupungin keskuudessa, suunnattomimpien rikkauksien läheisyydessä, mitä maailma koskaan on nähnyt, on 40 tuhatta avutonta nälkään kuolevaa. Nämä tuhannet tunkeutuvat nyt muihin kaupunginosiin: kaikkina aikoina puoleksi nälkään-tyneinä huutavat he valituksensa meidän korviimme, huutavat ylös kohti taivasta; he kertovat, kuinka kurjia heidän asumuksensa ovat, kuinka mahdotonta heidän on saada työtä, kuinka turha kerjätä.»

Mitään sellaista ei voi sosialistisessa yhteiskunnassa tapahtua.

Nykyisen järjestelmän vallitessa ei työmies aina ole mielissään uusien tai parannettujen koneiden käytäntöön ottamisesta; — on olemassa esimerkkejä siitä, että työmiehet ovat hävittäneet koneita, estääkseen työttömäksi joutumistaan. Kone astuu työmiehen sijaan, joka on ollut taitava ammatissaan. Vaan sosialistisessa

yhteiskunnassa ei kellään ole syytä asettua vastustamaan parannuksia tuotantotavoissa, sillä enenevä tuotanto tulee kaikkien hyväksi, työmies ei sen kautta joudu kärsimään.

Edelleen on luultavaa, että koetetaan tehdä keksintöjä, jotta työ kävisi helpommaksi ja miellyttävämmäksi, koska pannaan enemmän arvoa kuhunkin ihmiseen kuin nyt, kaikki kun ovat suuremmassa määrässä toistensa vertaisia kuin nykyään. Nykyään keksitään kaikenlaisia mukavuuksia höyrylaivoihin ja juniin niitä varten, jotka maksavat hyvin, niin että kannattaa panna toimeen nämä parannukset; mutta lämmittäjien, koneenkäyttäjien ja junankuljettajien mukavuudeksi ei ole mitään keksintöjä tehty, koska nämä keksinnöt eivät tuottaisi mitään korkoa. Toisin on oleva sosialismissa yhteiskunnassa. Sosialistit luulevat voivansa luvata, että kaikki karkea ja likainen työ voidaan tehdä ainakin suureksi osaksi koneilla, jotka tekevät työn miellyttävämmäksi ja helpommaksi.

Toinen tapaus. Kaikki perunanviljelijät ovat tietysti mielissään saadessaan niin runsaan sadon kuin mahdollista. Tosin heillä on ollut paljon vaivaa runsaan sadon korjaamisessa, vaan ansaitsevathan he sitten rahaa! Vaan saapuessaan torille huomaavat he, että kaikki muutkin lähiseuduilta ovat saaneet runsaasti perunoita, jonka tähden niistä maksetaan huonosti. Onpa melkein mahdotonta saada ne myydyiksi, eikä ansio tule juuri runsaaksi. Ostajat ovat tietysti kyllä puolestaan iloisia, he kun saavat tavaran halvalla. — Jos taas sattuu, että perunasato yleensä on ollut huono, on perunain hinta korkea, ja se voi olla ilonen, joka on saanut niitä vähän runsaammin. Eikö ole kummallinen se järjestys, että toisen vahinko on toiselle hyödyksi, kun itse asiassa kaikilla pitäisi olla syytä iloita

luonnon antaessa runsaan sadon. Tulevaisuudenvaltiossa sitä vastoin on maanviljelijällä määrätty palkkansa, saakoon hän sitten maasta enemmän tai vähemmän perunoita, ja kaikki voivat iloita hyvästä sadosta, sillä silloin kaikki saavat luonnon antimia runsain määrin.

Sosialismin tuuma on se, että ne tavarat, joita ihmiset tarvitsevat, kootaan suuriin makasiineihin, joista ne jaetaan yhteiskunnan jäsenille. Ei tarvitse siis myöskään käyttää niin paljon aikaa, voimia ja kulunkeja tavaroiden kaupan pitämiseksi toreilla ja puodeissa kuin nykyään.

Työnantajat ja isännät huomannevat myöskin uuden järjestelmän paremmaksi. Yleisesti valitetaan, että nykyään on niin vaikea tulla toimeen työväen ja palvelijoiden kanssa. He asettavat ainiaan uusia vaatimuksia, joita on mahdoton täyttää. He ovat usein epäluotettavia työssään tai koettavat ainakin päästä mahdollisimman vähällä. Isännän tai työnantajan määräykset tai toimenpiteet ymmärretään tai selitetään usein väärin tai koetetaan niitä suorastaan vastustaa. Hyvin harvoin tavataan pyrkimystä, jonka ylpeytenä on tehdä mahdollisimman hyvää työtä. Aivan toinen on asianlaita uuden järjestelmän vallitessa: ei ole herraa, ei myöskään renkiä. Ne, joita nykyään kutsutaan työmieheksi, valitsevat itse johtajansa, kaikki muodostavat veljesliiton, kaikki uurastavat saman yhteiskunnan hyväksi, joka antaa kullekin tarpeeksi yhteisvoimin hankittua omaisuutta.

Tuotteiden jakaminen ja kuluttaminen sosialistisessa yhteiskunnassa.

Yhden vuosisadan aikana on koneiden kautta tuotanto käynyt monenkertaiseksi ja yksityisten ihmisten tulot ovat suuremmat kuin koskaan ennen. Mutta syvien rivien tulot eivät suinkaan ole kasvaneet samassa suhteessa. Kohtuus tuntuu vaativan, että kaikkien ihmisten välttämättömät ja luonnolliset tarpeet tyydytetään, jos ne tuotteet, joita luonto ja ihmistoiminta meille antavat, riittävät siihen; ja sosialismin mukaan ne ainakin tulevaisuuden valtiossa sen tekevät.

Nykyään monet ihmiset, joiden tulisi olla karkean työn tekijöitä, koskei heillä ole mitään suurempia luonnonlahjoja, ovat sangen tärkeissä yhteiskunnallisissa asemissa, kun yksinkertaisten työmiesten keskuudessa on henkilöitä, joiden oikeastaan pitäisi olla johtavalla sijalla, mutta jotka köyhyytensä tähden ovat syrjäytetyt. Kansan tulojen oikeudenmukaisempi jako sijoittaisi kunkin oikealle paikalleen.

Työmiehille tietysti etupäässä olisi hyötyä siitä, että yhteiskunnan luottamusmiehet toimittaisivat tuotteiden jaon, mutta myöskin nykyisille työnantajille ja liikkeiden johtajille olisi edullista, samallaisessa asemassa ollen kuin nyt, saada palkkansa yhteiskunnalta, jota vastoin heidän nykyään täytyy olla ainaisessa pelossa liikkeen menestymisestä ja toisinaan voivat menettää kaikki, mitä omistavat.

Kaikki työssä osalliset saavat jakaa tulot keskenään; kuitenkin siirretään melkoinen osa vararahastoon sekä käytetään työhön kykenemättömien hyväksi ynnä sellaisiin laitoksiin, jotka hyödyttävät koko yhteiskuntaa.

Socialismin tarkoitus on, että kullakin yksityisellä

olisi riittävä toimeentulo ilman minkäänlaista ylellisyyttä ja turhuutta; mutta yleisiin laitoksiin nähden ei ole oltava itaroita. Sairashuoneet, koulut, kirjastot, taidekokoelmat ja muut sellaiset tehdään muhkeiksi ja kauniiksi, että tyydyttävät taideaistia ja tuottavat todellista hyötyä.

Jos yhteiskunnan velvollisuus on valmistaa jäsenilleen tilaisuutta taipumuksiensa kehittämiseen ja siten mikäli mahdollista hyödyttämään yhteiskuntaa, niin sosialismi tahtoo tehdä tämän kaikille mahdolliseksi aivan toisella tavalla kuin nykyään.

Mikä on syynä siihen, että niin monista lapsista tulee aikaa myöten pahantekijöitä ja huonoja ihmisiä? Ollaan yleensä taipuvaisia uskomään, että tämä on perintöä kelvottomista vanhemmista. Useissa tapauksissa ei kuitenkaan ole niin, vaan ympäristö, jossa he elävät, tekee heistä huonoja ihmisiä. Jos he jo pieninä ollessaan joutuvat pois kurjista kodeistaan, pois kaikesta liasta, viheliäisyydestä, raakuudesta ja siveettömyydestä, joka heitä ympäröi, niin on näyttäytynyt, että rikossellistenkin vanhempain lapsista on voinut tulla kunniallisia ihmisiä. Jos kunnan isä ja äiti pelkää lastensa ajalehtimistä katukujissa huonojen toverien seurassa, joissa näkevät rappiolle joutuneiden ihmisten raa'an ja paheellisen elämän ja oppivat huonoja tapoja, eikö silloin ole jokaisen tunnollisen ihmisen velvollisuus toimia siihen suuntaan, että kaikki ihmislapset voisivat kasvaa henkisesti ja ruumiillisesti terveiksi ja hyviksi ihmisiksi, sekä että rikokset ja paheet kävisivät yhä harvinaisemmiksi ja lopuksi aivan häviäisivät ihmisten keskuudesta?

Muutamat sosialistit (esim. Ferri) ovat tosin sitä mieltä, että on ihmisiä, jotka ovat perineet rikollisia taipumuksia tai joiden rikollisuus suorastaan riippuu

mielenvikaisuudesta, mutta he uskovat kuitenkin, että syyt rikoksien tekemiseen vähenevät, kun jokainen saa tarpeekseen ruokaa, niin ettei satunnainen tai pitkällinen nälkä kiihota rikoksiin, ja kun ei ole mitään rikkaita, jotka voisivat sortaa, köyhiä, koska ei ole ole-massa rikkaita eikä köyhiä.

Kristinoppi koettaa kohottaa ihmisiä siveellisestä kurjuudesta, luomalla heihin uuden hengen; mutta monet suurten mailmankaupunkien saarnaajista, jotka ovat täydellä todella ryhtyneet työhön käsiksi sekä käyneet etsimässä kadotettuja heidän kurjista pesistään, tunnustavat, ettei mitään pysyväistä mielen tai tapain parannusta ole odotettavissa, jolleivät he saa näitä henkilöitä siirretyiksi pois siitä ympäristöstä, jossa he elävät.

Kristinoppi saarnaa veljesrakkautta, mutta nykyisessä yhteiskunnassa tätä ei voida toteuttaa. Rikas ja köyhä ovat liian kaukana toisistaan voidakseen tuntea itsensä veljiksi. Työnantajien ja työntekijöiden harrastuksethan ovat jossain määrin yhteisiä. Molemmille on tärkeätä, että liike menestyy. Mutta työnantajalle on edullista maksaa niin pieni palkka kuin mahdollista, työmiehille taas saada niin suuri kuin suinkin. Tulevaisuudenvaltiossa sensijaan on kaikilla yksi ainoa yhteinen harrastus. Kuta suurempi ja parempi tuotanto on, sitä enemmän siitä on kaikille etua. Kaikki ajavat samalla yhteistä etua kuin omaansa.

Mitkä palvelukset on sosialismi tehnyt yhteiskunnalle?

Socialismi on epäilemättä tehnyt yhteiskunnalle palveluksia kääntämällä niin voimakkaasti sen huomion yhteiskunnan puutteihin ja pakottamalla sitä ajattelemaan

työväen ja köyhien kohtaloa. Ja vaikkei ihmisrakkaus olisikaan kylliksi vahva kiihottamaan yhteiskunnan jäseniä auttamaan heikkoja ja onnettomia, niin itsensä-suojelemisvaisto pakottaa heidät siihen.

Yhteiskuntarauha häiriytyy, yhteiskunta on taloudellisesti ja valtiollisesti heikko, jos siinä on joukko ihmisiä, jotka tekevät huonoa työtä, joilla on huonoja tapoja ja rikoksellisia haluja ja jotka ovat yhteiskuntajärjestyksen salaisia tai julkisia vihollisia. Ennen ajateltiin taloudellisista kysymyksistä tavallisesti siten, että kaikki oli parhaimmassa järjestyksessä, kun kukin piti huolta omastaan ja koetti ansaita niin paljon kuin saattoi. Nytemmin arvostellaan taloudellisia kysymyksiä myöskin yhteiskunnan kannalta, ja siihen on sosialismi osaltaan vaikuttanut.

Mainitaksemme esimerkin, on tämä vaikuttanut muun muassa osuustoiminnan syntymiseen, joka on niin nopeasti edistymässä. Kun on kysymyksessä yleishyödyllisiä laitoksia, kuten esim. jonkun kaupungin kaasulaitos tai raitiotieverkko, syntyy nykyään kaikkialla kysymys: onko yritys jätettävä yksityisten haltuun vai otettava valtion huostaan? Kymmenkunta vuotta sitten ei voinut muu tulla kysymykseen kuin suostuminen, jos yksityinen yhtiö tahtoi ryhtyä sellaisiin yrityksiin.

Sosialismi on pakottanut tiedemiehiä entistä tarkemmin tutkimaan kysymystä, mihin yksityisomaisuus perustuu, mistä tavaran arvo, hinnan kohoaminen ja aleneminen riippuu, syitä suuriin liikepuliin, asuntosuhteiden vaikutusta kuolevaisuuteen j. n. e. Näissä ja samantapaisissa kysymyksissä ei suinkaan aina ole tultu samoihin tuloksiin kuin sosialistit, mutta heidän arvostelunsa on kaikissa tapauksissa suuremmassa tai vähemmässä määrässä muuttanut käsitykset tai aiheuttanut syvällisempiä tutkimuksia.

Harrastus parannuksien aikaansaamiseksi yhteiskunnallisiin oloihin sekä varsinkin ruumiillisten työnteekijöiden tilaan on saanut paljon kannattajia myöskin ylempien kansanluokkien keskuudessa, ja muutamat porvarilliset puolueet ovat ohjelmiinsa ottaneet erinäisiä uudistusehdotuksia, jotka tavataan samassa tai melkein samassa muodossa sosialistien vaatimusten joukossa.

Lähtökohta ja päämäärä, ne ne ovat erilaiset. Sosialistit tahtovat täydellisesti muuttaa nykyisen yksityisten omistusoikeudelle rakennetun yhteiskunnan ja sijaan luoda uuden, joka perustuu kaikkien yhteiselle vastuulle. — Porvarilliset puolueet, porvarillinen yhteiskunta on sosialistien silmissä täydellisesti kelvoton. Onko heidän oma yhteiskunta-ihanteensa toteutettavissa?

Ennenkun ryhdyn vastaamaan tähän kysymykseen ja arvostelemaan sosialismia, annan vielä eräälle sosialismin tunnetuimmista kirjailijoista Ferdinand Lassallelle hetkeksi sananvuoron, jotta hän kaunopuheisella tavaltaan esittäisi, mitä hyödyllisiä seurauksia hänen mielestään on sosialismin, neljännen säädyn, työväenluokan voitolle pääsemisestä:

»Ranskan vallankumous vuodelta 1789 oli kolmannen säädyn, porvariluokan, vallankumous. Nyt neljäs sääty koettaa saattaa periaatteensa yhteiskunnassa valitsevaksi, jotta se pääsisi ohjaamaan kaikkia sen laitoksia. Mutta tässä kohdin, neljännen säädyn herruudessa on suunnaton ero. Neljäs sääty on viimeinen ja äärimmäinen, yhteiskunnan perinnötön sääty. Sillä ei ole eikä se voi itselleen hankkia mitään yksinomaisia etuisuuksia, ei oikeudellisia eikä todellisia, kuten aateluutta, maaomaisuutta tai pääomaa, luodakseen uuden etuoikeuden ja toteuttaakseen sen yhteiskunnallisten laitosten kautta.

Työmiehiä olemme kaikki, jos meillä vain on tah-

toa jollain tavalla hyödyttää yhteiskuntaa. Tämä neljäs sääty, jonka sydänsopukoissa ei tavata mitään siementä, josta kasvaisi uusia etuoikeuksia, on sama kuin koko ihmiskunta. Se ajaa itse asiassa koko ihmiskunnan asiaa, sen vapaus on ihmiskunnan vapaus, sen valta on kaikkien valta.

Joka siis vaatii työväensäädyn aatteelle tunnustusta yhteiskunnan vallitsevana periaatteena, ei hän kohota ääntänsä yhteiskuntaluokkien toisistaan erottamiseksi. Päinvastoin hän kohottaa sovinnon äänen, äänen, joka käsittää koko yhteiskunnan, äänen kaikkien yhteiskunnallisten vastakohtien poistamiseksi, yhdistymisen äänen, johon täytyy yhtyä kaikkien, jotka eivät puolusta etuoikeuksia tai kansan orjuuttamista etuoikeutettujen säätyjen kautta, rakkauden äänen, joka aina on oleva kansan todellisena äänenä, kun se kerran on purkautunut esiin kansan sydämmestä, ja joka sisällykseensä nähden aina on oleva rakkauden ääni, myöskin milloin se sotahuutona kaikuu.»

Sen puheen, josta nämä sanat ovat lainatut, päättää Lassalle seuraavalla tavalla:

»Tieteiden korkeilta vuorenhuipuilta näkyy uuden päivän koitto aikaisemmin kuin alhaalla jokapäiväisen elämän hyörintäessä.

Oletteko koskaan korkealta vuorelta katselleet auriongonnousua?

Purppurajuova saattaa taivaanrannan kajastamaan punaiselta ja veriseltä ennustaen koittavaa valoa. Sumut ja pilvet nousevat, keräytyvät ja syöksyvät aamuruskoa päin, hetkeksi himmentäen sen säteet. Mutta mikään mahti mailmassa ei voi estää aurinkoa itseään, joka hitaasti ja majesteetisesti nousee, tuntia myöhemmin kirkkaasti loistaen ja lämmittäen näyttäytymästä koko mailmalle taivaankannelta.

Tuntia siinä luonnonnäytelmässä, joka uudistuu päivittäin, vastaa yksi tai pari vuosikymmentä yleishistoriallisen auringonnousun paljon suurenmoisemmassa näytelmässä.»

Lassalle piti puheensa, jossa nämä sanat lausuttiin, 1862, ja kuoli 2 vuotta myöhemmin.

Ovatko ne yli neljä vuosikymmentä, jotka siitä ovat kuluneet, vastanneet hänen toiveitansa, että yhden tai parin vuosikymmenen kuluttua työväensäädyn aate pääsisi voitolle ja että tästä seuraisi uuden ihanan päivän koitto ihmiskunnalle?

Jos meidän täytyy vastata tähän kieltävästi, mikä on syynä siihen? Mikä on syynä siihen, että niin monen kuuluisan sosialistin toiveet uuden yhteiskunnan pikaisesta toteutumisesta ovat pettäneet? Onko sosialismin aatteessa jotakin, joka tekee sen menestymisen epäiltäväksi ja vähemmin toivottavaksi, ja jos niin on asian laita, onko ollenkaan mitään mahdollisuutta luoda nykyistä parempi yhteiskunta?

III.

Todistukset sosialismin välttämättömyydestä eivät pidä paikkaansa.

Tuntuu ikävältä hävittää kauniita mielikuvia ja tulevaisuuden ihanteita, joita lämminsydämiset ihmiset ovat luoneet, varsinkin jollei voi antaa sijaan mitään, joka täydellisesti korvaisi sen ajatusrakenteen, jonka on repinyt maahan.

Olen voinut sanoa niin paljon kaunista sosialismista, että varmaankin moni tuntee mielipahaa, kun nyt olen pakotettu kajoamaan sosialismin heikkouksiin, osottamaan, että useat sen väitteistä ja tulevaisuudenlupauksista eivät pidä paikkaansa. Ne muistutukset, joista varsinkin tässä luvussa huomautan, on esitetty itse sosialistien keskuudessa.

1. Jos se sosialistien esittämä väite olisi tosi, että yhteiskunta itsestään huolimatta meidän myötäisestä tai vastaisesta tahdostamme kehittyä sosialistiseksi, sekä että yhteiskunnalliset olot ja koko käsityskantamme aivan kiinteästi riippuu taloudellisista olosuhteista, niin ei oikeastaan maksaisi ollenkaan vaivaa enään puhua tästä asiasta. Kun mahtava myrsky riehuu, kaataa se maahan kaiken tielleen sattuvan heikon ja mädänneen; virta, joka paisuu yli äyräittensä, vetää sillat, rakennukset ja padot alas pyörteeseensä.

Siten on sosialistien mukaan nykyinen tuotantotapa hävittävä porvarillisen yhteiskunnan.

Mutta onko se oppi todellakin oikea, että kaikki, mikä mailmassa tapahtuu, riippuu taloudellisista syistä? Jyskivät koneetko ne lopullisesti luovat nykyisen yhteiskunnan kaikkine laitoksineen ja kaikkine harrastuksineen?

Jos tarkastamme ihmiskunnan historiaa pääpiirteissään, niin havaitsemme, että taloudelliset olosuhteet tosin ovat myötävaikuttaneet eri kansanluokkien luomiseen ja että lainsäädäntö on ottanut nämä kansanluokat huomioon. Mutta omaisuuden hankkimis- ja käyttämistapa ei suinkaan yksin ole vaikuttanut katsantokantojen ja yhteiskuntamuotojen syntymiseen, vaan siihen on ollut syynä myöskin sellaiset tunteet kuin perhe- ja isänmaanrakkaus, urhoollisuus ja seikkailuhalu, inhimilliset tunteet, uskonnolliset mielipiteet, kansalliset harrastukset j. n. e.

Jotta joku katsantokanta kävisi yleiseksi kansan keskuudessa ja ohjaisi sen toimintaa sekä muuttaisi sen tavat ja yhteiskunnalliset olot, on sen ensin täytynyt saada vahva jalansija yksityisten henkilöiden keskuudessa. Vaan ei voida väittää, että erilaisuus varallisuussuhteissa estäisi ihmisiä olemasta samaa mieltä tärkeissä kysymyksissä. Jokapäiväinen kokemus opettaa meille, ettei asianlaita ole sellainen.

Toiselta puolen voi varakkailla ihmisillä olla aivan erilaiset mielipiteet ja harrastukset. Ylempien luokkien keskuudessa tavataan vanhoillisia, jotka eivät tahdo kuulla puhuttavankaan mistään uudistuksista, pitkälle menevien uudistustenharrastajien rinnalla. Asia on sellainen, että ihmiset ovat sitä erilaisempia katsantokannaltaan kuta enemmän tietoja ja sivistystä heillä on

Sensijaan lienevät mielipiteet enemmän samallaisia tietämättömyimpien ja kurjimpien kansankerrosten keskuudessa. Heihin nähden voidaan jollain syyllä väittää, että heidän katsantokantansa pääasiallisesti riippuu niistä taloudellisista olosuhteista, joissa he elävät. — Jos asian laita olisi sama vähän edistyneempien ja kaikkein edistyneimpien keskuudessa, silloin todellakin elämän aineelliset seikat määräisivät niin hyvin lain ja tavan kuin yhteiskunnalliset olot. Mutta ulkonainen välttämättömyys ei täydellisesti sido yhteiskunnan jäseniä. He voivat valita eri menettelytapojen kesken. Heillä on omatunto, johon voi vedota, heillä on ymmärrys, joka käsittää määrätyn menettelytavan hyödyn ja vahingon. Heidän tahtonsa voi jonkun verran ohjata kehityksen kulkua.

Ihmisellä on jossain määrin kykyä vastustaa luonnonvoimia. Hän voi rakentaa talonsa, niin ettei myrsky nujerra sitä maahan. Hän voi ryhtyä perkaus- ja kaivaustöihin, niin että joki pysyy uomassaan. Samaten ei tarvitse myöskään sen, jonka hän itse on luonut, käydä ylivoimaiseksi ja määrätä hänen kohtaloansa. Koneiden työn ei tarvitse tulla yhteiskunnan järjestäjäksi. Ihminen voi sääntää tämän työn, ainakin osaksi, sekä sovittaa yhteiskunnalliset olot ja lait siten, että ne seuraukset, jotka on otaksuttu siitä olevan, itse asiassa jäävät poikkeen.

Jos kaikki saisi jäädä ilman ohjausta, olisi ajateltavissa, että seuraukset tulisivat sellaisiksi kuin sosialistit väittävät; mutta yhteiskunnan jäsenet, suureksi osaksi työmiehet, sekä nykyinen valtio säädöksineen estävät tällaisen kehityksen.

Ei siis pidä paikkaansa se väite, että yksinomaan tavarain tuotanto- ja jakamistavat vaikuttavat yhteiskunnallisten olojen kehitykseen. Sosialistiyhteiskunnas-

sakaan asian laita ei olisi tällainen. Myöskin siellä olisi tarpeen vahva ohjaus olojen järjestämiseksi toiseen tai toiseen suuntaan. Myöskin siellä *voi* vallita suuri epä-vapaus ja erittäin epätasainen omaisuuden jako. Jää yhteiskunnan jäsenistä riippuvaksi, onko heillä *tahtoa* koettaa aikaansaada vapautta, veljeyttä ja tasa-arvoisuutta.

Marxin ja Engelsin myöhemmissä kirjoituksissa esiintyy materialistinen historiankäsityskin paljon vähemmin jyrkkänä.

2. Ei ole olemassa vain kaksi ihmisluokkaa: ne, jotka omistavat jotain, ja ne, joilla ei mitään ole, eli kuten sosialistit sanovat porvariluokka ja köyhälistö tai kapitalistit ja työläiset, vaan on olemassa joukko erilaisia luokkia rikkaimpien ja köyhimpien välillä. Ei ole suinkaan asian laita, että varallisuus keräytyisi yhä harvempiin käsiin, että rikkaitten lukumäärä vähenisi ja köyhien enenisi. Voidaan päinvastoin todistaa, että pienet ja keskikokoiset omaisuudet, henkilöt, joilla on 1 tai 2 tuhannen ja 3 tai 4 tuhannen ja 5 ja 10 tuhannen markan tulot, ovat nopeasti lisääntymässä; jos kohta ei voidakaan kieltää, että muutamissa maissa suunnattomia rikkauksia kerääntyy muutamiin käsiin ja tava-taan kansan syvien rivien keskuudessa havaittavan sur-kean kurjuuden rinnalla. Ylipäätänsä on havaittu, että työläisten asema vuosikymmenien kuluessa ei ole huonontunut, vaan että se päinvastoin on parantunut. Työ-palkat ovat pääasiassa — poikkeuksia voidaan tavata — kohonneet suuremmassa määrässä kuin kustannukset elä-män ylläpitämiseksi. Työläisten elämäntila on käynyt paremmaksi, jolla ei kuitenkaan ole sanottu, ettei sitä vielä voitaisi koko lailla parantaa ja ettei se paran-nusta yhä edelleen kaipaisi.

Täysin väärä on väite, että kehitys on sellainen,

että ihmiset kaikissa nykyaikaisissa yhteiskunnissa jakautuvat kahteen ryhmään, toiselta puolen muutamiin määräämättömän rikkaihin kapitalisteihin, ja toiselta puolen suunnattoman suureen luokkaan rutiköyhiä ja halveksittuja köyhälistöläisiä. Marx on filosofisten mieltelmien kautta tullut tähän johtopäätökseen, mutta todellisuus on kumonnut hänen väitteensä.

3. Että kehitys tuotannon alalla veisi kaikki pikkuliikkeet perikatoon, ei voida sosialistein tavoin väittää. Muutamat käsityöliikkeet ovat tosin kukistuneet kilpailussa suurten tehtaiden kanssa. Kun on kysymyksessä tavaroiden tuotanto suurissa määrissä, tavaroiden, joita voidaan säilyttää varastossa ja lähettää pitkien matkojen päähän, on suuri liike edullisempi kuin pieni. Mutta monessa muussa tapauksessa pikkuliikkeet eivät ole hävinneet. Niinpä esim. liikkeet, jotka eivät pääasiallisesti valmista taikka myy tavaroita, vaan suoranaisemmin palvelevat yleisöä, kuten kahvilat, valokuvausliikkeet, parturiliikkeet, ovat tavallisesti kooltaan pienempiä. Kun työ on tehtävä samalla paikkakunnalla, mutta välistä toisessa paikassa, välistä toisessa, tilauksen mukaan, harjotetaan sitä myös pikkuliikkeiden muodossa. Siten on puusepän, muurarin, maalarin ja lasisepän töiden laita. Niissä tapauksissa, joissa ostajat haluavat saada tavaransa tarkkojen ohjeiden sekä määrätyn mitan ja maun mukaan, voivat käsityönharjoittajat niinkään pysyä toiminnassa. On, kuten tunnettu, olemassa koko joukko pieniä leipomoja, puusepän-, sepän-, räätälin-, ompelu- ja suutarinliikkeitä, vaikka esim. vaatteita ja jalkineita myöskin valmistetaan tehtaissa. Monet käsityöliikkeet elävät myös korjaustyöllä, niin esim. suureksi osaksi juuri suutarinliikkeet, kuten myös kellosepänliikkeet.

Tällä ei ole sanottu, että kaikista näistä liikkeistä

olisi hyvät tulot, ja ettei valtio *voisi* hoitaa muutamia niistä. Kysymys on ainoastaan siitä, ovatko nämä liikkeenhaarat itsestään kehittyneet yhtenäisellä johdolla varustetuiksi suuriksi jättiläisyrityksiksi.

Saksassa on vuosina 1882—1895 työntekijäin lukumäärä liikkeissä, joissa työskentelee 1—5 työmiestä tai apulaista, kohonnut $2\frac{1}{2}$ miljonasta 3 miljonaan, liikkeissä, joissa on 6—10 apumiestä, 500 tuhannesta enemmän kuin 800 tuhanteen, sekä liikkeissä, joiden palveluksessa on 11—50 henkeä, lähes 900 tuhannesta 1 miljonaan 600 tuhanteen.

Väärä on siis väite, että suuret tehtaات ja jättiläisliikkeet ovat hävittämäsilläään kaikki pienemmät käsityöliikkeet.

Omituista on, että käydään kauppaa erilaisilla tavaroilla lukemattomissa puodeissa, vaikkei näiden yhdistäminen suuriksi jättiläisliikkeiksi, joilla olisi eri puoteja, tunnu mahdottomalta. — Ei ole ehkä mahdotonta, että useat elinkeinot, joita nyt suuri luku yksityisiä henkilöitä harjottaa, vastaisuudessa joutuvat suurten yhtiöiden tai osuuskuntien tai kunnan, vieläpä valtion huostaan, mutta todella voimakasta kehitystä siihen suuntaan ei ole kuitenkaan havaittu. Ihmiset rakastavat liiaksi vapauttaan, tai sanokaamme, ovat liian itsekäitä, liian epäluuloisia toisiansa vastaan, toisten hyvää tahtoa ja laskelmakykyä vastaan, jättääkseen koettamatta omaa onneaan ja kykyään, jos kohta epäonnistumisen vaara onkin suuri.

Preussissä kohosi niiden ihmisten lukumäärä, joilla oli toiminta-alansa kaupoissa ja muissa samantapaisissa liikkeissä, kymmenvuotiskautena 1885—1895 seuraavalla tavalla: liikkeissä, joissa on 1—2 apulaista, 411 tuhannesta 467 tuhanteen, liikkeissä, joissa on 3—5 apulaista, 176 tuhannesta 342 tuhanteen, joissa on 6—50 apulaista,

157 tuhannesta 303 tuhanteen, joissa on 51 tai useampia apulaisia 25 tuhannesta 62 tuhanteen. *Väärä on siis väite, että suuret kauppamakasiinit hävittävät pikkukauppiaat.* Eivät käsityöläiset ja pikkukauppiaat muutu köyhälistöläisiksi sillä, että sosialistit heidät siksi julistavat. He ovat kiintyneet itsenäisyyteensä eivätkä tahdo sitä vaihtaa sosialistiyhteiskunnan pakonalaisuuteen.

N. k. kapitalisteihin ei kuulu ainoastaan sellaisia ihmisiä, joilla on suunnattomat tulot. Myös useilla keski-säätyläisillä, vieläpä paremmissa oloissa elävillä työmiehillä on osakkeita liikeyrityksissä tai vielä useammin talletuksia jossain pankissa tai säästökassassa, joka puolestaan lainaa rahoja liikeyrityksiin.

4. Lopuksi on olemassa kokonainen suuri tuotantopiiri, maanviljelyksen, jossa kehitys ei suinkaan käy suurtuotantoon päin, — pienempiä tiluksia ei yhdistetä suuremmiksi —, vaan jossa päinvastoin suurtilojen jakaminen, pienviljelys, käy yleisemmäksi.

Väärä on väite, että suurtilat tekevät lopun pienistä.

5. Liikepula-kysymys on hyvin monimutkainen. Liikepulat eivät suinkaan aina riipu liikatuotannosta, Ne voivat esimerkiksi riippua kadosta. Jos maanviljelijöiden ja maasta ynnä maantystä elävien miljonien tulot käyvät huonoiksi, täytyy heidän vähentää ostoksensa. He jättävät silloin etupäässä mikäli mahdollista ostamatta tehdastavaroita. Jos tavaroilla ei ole menekkiä, täytyy tehtaiden vähentää tuotantonsa tai seisauttaa liike. Täten syntyy liikepula.

Kokemus ei anna tukea väitteelle, että liikepulat käyvät yhä ankarammiksi ja laajemmiksi. Samoilla tai samanlaisilla liikealoilla työskentelevien liikemiesten keskenäiset sopimukset näkyvät tekevän pulat vähempiaikaisiksi ja vähemmän turmiollisiksi.

Todellisuus ei missään suhteessa anna tukea sille sosialistien opille, että yhteiskunta itsestään kehittyy katastroofiin, täydelliseen mullistukseen.

Eräs oppinut siirsi kerran muutaman sammakko-lajin erääseen saareen, jossa sitä ei ennestään ollut. Hän laski, kuinka monta mäti-munaa naaras kuti vuodessa. Siitä hän saattoi edelleen laskea, kuinka monta sammakkoa syntyisi vuosittain. Hän mittasi sammakkojen suuruuden ja tuli siihen tulokseen, että määrättyjen vuosien kuluttua sammakot peittäisivät koko saaren, niin ettei maa jalan leveydeltäkään olisi niistä vapaa. — Hänen laskelmansa eivät tietysti toteutuneet. Oli olemassa niin mahdottoman monta seikkaa, jotka ehkäisivät sammakkojen lisääntymisen. — Samalla tavalla on monta seikkaa, jotka estävät kehitystä kulkemasta ainoastaan yhteen suuntaan. Tuhannet tahdot ja monet erilaiset olosuhteet vaikuttavat kukin puolestaan.

6. Sosialismin oppien mukaan ottaa vihdoin köyhälistö, sittenkun se on syvimmälle vaipunut sorron, kurjuuden ja alennuksen tilaan, valtiollisen vallan ja tuotannon huostaansa. Toisin sanoen, rantajätkien ja maantiekulkijoiden kaltaiset ihmiset ohjaavat yhteiskuntaa ja johtavat tehtaita. *Tässä on suunnaton ristiriita.* Selitys tällaiseen väitteeseen on Marxin filosofi Hegeliltä lainaama käsitys, että kaikki kehittyy vastakohdastaan. Porvariston tuotanto kehittää köyhälistön vastakohdakseen. Porvariluokan täytyy kukistua köyhälistön kautta ja sen vallan joutua köyhälistölle. Ajatusrakenteita ilman todellista pohjaa!

Maanviljelys ja sosialismi.

Maassamme verrattain pieni osa asukkaista, ja useassa muussa maassa vähemmän kuin puolet heistä työskentelee teollisuuden alalla. Maanviljelyksessä työskentelevät ovat maassamme suurena enemmistönä. Jollei sosialismia voida toteuttaa maanviljelyksen alalla, on sen merkitys verrattain pieni. Ei ole keksitty mitään suunnitelmaa, jonka mukaan maanviljelystä voitaisiin harjottaa niin yhtenäisessä laajuudessa, että koko maa olisi yhtenä ainoana maanviljelysliikkeenä, jota hoitaisivat valtion työmiehet ja pehtorit.

On sanottu Amerikassa olevan mahdottoman suuria farmeja eli maatiloja, joilla koneita ja suuria työvoimia käyttämällä saadaan erittäin suuria viljamääriä myytäväksi, samalla tavalla kuin tehtaissa valmistetaan tehdastavaroita. Mutta eräs amerikkalainen puheena olevaa alaa tutkinut kirjailija sanoo niin olevan laidan ainoastaan muutamissa luoteisissa piireissä, joissa maa on viljavaa ja tasaista. Muuten tilat eivät ole erittäin suuria, ja ollaan siellä kuten melkein kaikkialla sitä mieltä, että pieni, huolellisesti hoidettu viljelys kannattaa paremmin kuin suurten alueiden verrattain huono hoito. Osuustoiminta tarjoaa pikkuviljelijöille nyttemmin samat edut, joista ennen ainoastaan suurviljelijät saattoivat päästä osallisiksi.

Maan laatu on tavallisesti niin erilainen eri osissa tilaa, ettei voi tulla kysymykseen ainoastaan jonkun erikoisen maatuotteen viljeleminen, vaan eri paikoissa soveltuvat eri viljalajit, hedelmät, perunat, vihannekset ja rehukasvit viljeltäviksi. Mutta maanviljelystä ei voi hoitaa tehdasmaisesti, jos kerran pienellä alueella on toimitettava hyvin erilaisia töitä. Ei olisi koskaan tar-

peeksi valvojia tai tulisi kovin kalliiksi pitää pehtoreita, jotka rientäsivät päivät pitkään talosta taloon, pellolta pellolle tai niityltä niitylle, navetasta ja tunkiolta perunamaalle ja metsään, ja jotka tekisivät yhtä paljon hyötyä kuin isännän huolenpito ja silmä ja työ nyt tekevät. Ja minkätähden isäntä on niin huolellinen? Sentähden että tila kaikkineen päivineen kuuluu hänelle tai viljellään hänen hyväkseen, ja sieltä tuleva sato on hänen omansa. Valtiot rengit ja piijat, joita maassamme tulisi olemaan ehkä miljona, eivät samalla tavalla hoitaisi maata, ja silloin koituisi köyhyyttä ja puutetta. Ei, maanviljelystä ei voida hoitaa kuin rautatietä tai tehdasta, eikä maanviljelijästä koskaan tule todellista sosialistia, vaikkakin muutamat ovat tyytymättömiä vallitseviin oloihin ja voivat äänestää sosialisteja.

Myöskin sentähden ei varsinainen solialismi leviä suuremmassa määrässä maaseudulle, että maanviljelijät ja heidän työmiehensä, päinvastoin kuin tehdastyöväestö, elävät hajaantuneina niin lajoille alueille, että heidän on vaikea liittyä yhdistyksiksi ja vielä vaikeampi esiintyä yhdistyneinä työmiespataljooneina.

Sosialisti Kautsky sanoo: Talonpoikainen pienviljelys vaatii yksityistä yksinään tai yhdessä muutamien harvojen (talonpoikaisperheen) kanssa viljelemään erikoista maapalstaa. Mutta tällaisissa oloissa tulee maanviljelys sitä huolellisemmaksi ja sato sitä runsaammaksi, kuta vapaammin viljelijä saattaa maatansa käyttää ja kuta suuremmassa määrässä työn ja viljelyksessä toimeenpantujen parannuksien tulokset tulevat hänelle itselleen.

Tätä ei Kautskyn kuitenkaan olisi pitänyt myöntää, sillä se kumoo tavallaan hänen väitteensä, että suurviljelys yhä enemmän syrjäyttää pikkuviljelyksen, tilan-

omistajat samoin talonpojat. Siitä seuraa myöskin, että valtion ottaessa kaiken maanviljelyksen haltuunsa sato kävisi pienemmäksi kuin nyt, jolloin yksityisiä palstoja viljelevät omistajat tai vuokraajat (torpparit), jotka tietävät saavansa pitää sadon ja tämän riippuvan heidän omasta »kyvystään, ahkeruudestaan ja kestävyystään», kuten Kautsky myöskin myöntää.

Tehdastyömies ei saa tuloja omaisuudesta, joka kuuluu hänelle itselleen. Hän tekee työtä vierailla työkaluilla toisten omistamassa tehtaassa. Mutta talonpoika ja myöskin torppari saavat tulonsa heille itselleen kuuluvasta tai ainakin omaksi hyödykseen viljelemästään omaisuudesta. He ovat kiintyneet mökkiinsä, turpeeseensa, elukkoihinsa, työkaluihinsa. Nämä ovat heille rakkaita, eivätkä he tahdo niistä mielellään erota ryhtyäkseen toisten, olkoonpa itse valtion palvelukseen.

Tehtaan- ja kaupunkilaistytömiehen laita on toinen. Hän asuu vuokratussa huoneessa, hän ostaa ansaitsemillaan rahoilla tarvittavat vaatteet ja ravinnon. Hänen toimeentulonsa ei riipu hänen itsensä omistamasta omaisuudesta, vaan omaisuudesta, esim. tehtaasta, joka kuuluu toisille, eikä tehtaan joutuminen valtiolle aikaansaisi paljonkaan muutoksia hänen elämäntavoissaan ja katsantokannassaan. Mutta jos kaikkien maanviljelijäin täytyy ajatella, että yhteiskunta ottaa haltuunsa kaiken heidän maansa ja heidän itsensä täytyy tulla valtion työmieheksi, sensijaan että ovat olleet vapaita maanviljelijöitä, jotka ovat eläneet viljelemänsä maan tuotteista, niin he varmaan tuntevat itsensä kiihtyneiksi ja onnettomiksi sen johdosta. Myös tämä tehnee sosialismin laajemman levenemisen maata viljelevän maalaisväestön keskuudessa mahdolltomaksi.

Tehtaantytömiehes ei ole tottunut työssään mitään määräämään tai saamaan siinä vaihtelua. Hän tekee

päivät pääksytysten samaa tai melkein samaa työtä työnjohtajien ohjauksen mukaan ja heidän valvontansa alaisena. Jos tulevaisuudessa yhteiskunta, työmiehet itse, valitsevat työnjohtajat, ei työmiesten tila muutu, ei ainakaan huonone, he ajattelevat. Mutta jos talonpoika tai torppari, joka aina on tottunut itse määräämään työnsä, joutuu ainaisen vieraan valvonnan ja ankaran tarkastuksen alaiseksi kaikissa toimissaan, tuntuu tämä suuressa määrin vastenmieliseltä. Tämä vaikuttaa sen, ettei hän erikoisella mieltymyksellä voi ajatella sosialistista yhteiskuntajärjestystä.

Sosialistien suurena suruna on se, että he eivät voi saada maalaiskansaa puolelleen kuin poikkeustapauksissa. Sentähden sosialismia ei voida toteuttaa.

Jos valtio riistäisi nykyisiltä omistajilta heidän maansa taikka lunastaisi sen ja sitten sallisi sitä viljeltävän määrättyä vuokraa vastaan, ei tämä olisi mikään sosialistinen järjestely. Toinen vuokraaja voisi kelvollisuutensa ja suotuisten olosuhteiden johdosta hankkia itselleen erittäin hyvän toimeentulon, ehkä varallisuuden, jota vastoin toiselta saattaisi käydä aivan hullusti ja hän joutuisi kurjuuteen. Sellaista ei saa tapahtua sosialistisessa yhteiskunnassa. Kaikki tulot ovat jätettävät yhteiskunnalle tai valtiolle, joka sitten jakaa kullekin määrätyn osuuden. Mutta tähän eivät maanviljelijät, kuten yllä osotettiin, liene suostuvaisia.

Voiko sosialismi järjestää tuotannon?

Suuressa ja rikkaassa maassa, jossa olisi saatavissa kaikki ne tarpeet, joita nykyajan sivistynyt ihminen käyttää, ja kaikki ne raaka-aineet, joista tarpeelliset ta-

varat voidaan valmistaa, olisi ehkä mahdollista järjestää tuotanto siten, että se juuri vastaisi tarvetta. Pohjois-Amerikan Yhdysvalloilla ja Venäjällä olisi suurimmat edellytykset tällaiseen järjestelyyn, mutta näidenkin maiden täytyisi olla yhtä ja toista vailla, joka nyt on jokapäiväisessä käytännössä.

Ei ole oikein sanoa: »sosialistiyhteiskunnassa ei harjoteta liikekeinottelua, siellä valmistetaan vain tavaroita omaksi tarpeeksi». Koettakaa ajatella tämä ajatus loppuun esim. meidän maahamme nähden. On joukko kaikille yhteiskunnanjäsenille välttämättömiä tai yleisesti käytettyjä tuotteita, joita meidän maassamme luonnon laadun tähden ei voida ollenkaan saada tai saadaan riittämättömästi taikka ainoastaan suurilla kustannuksilla, käyttämällä paljon työtä, jota voitaisiin toisella tavalla käyttää tuottavammin.

Leipä ja jauhoista tai suurimoista valmistettu ruoka on meillä tavallisimpana ravintona. Mutta maamme ei tuota läheskään riittävästi viljaa. Vuonna 1902 tuotiin maahan *ruista* enemmän kuin 11 miljonan markan arvosta, *ohraa* lähes 2 miljonan, *kauraa* $1\frac{1}{2}$ sekä *ruisjauhoja* $28\frac{1}{2}$ miljonan markan arvosta. Viljan *vienti* ei sensijaan nouse kuin noin 2 miljonaan vuodessa.

En tiedä, onko vehnäleipä enään katsottava ylellisyystavaraksi. Että *vehnäjauhoja* ja siitä valmistettuja ravintoaineita käytetään hyvin laajalti maassamme, selviää siitä, että mainittuna vuonna vehnäjauhoja tuotiin maahamme noin 15 miljonan arvosta.

Kahvia ei kasva ollenkaan maassamme. Se on tuotava pitkiä matkoja ja välikäsien kautta. Se on suuressa määrin liikekeinottelun esineenä. On tarpeen älykkäiden laskelmien kautta saada mahdollisimman hyvää tavaraa mahdollisimman pienestä hinnasta. Meillä tuodaan kahvia $.9\frac{1}{2}$ miljonasta markasta vuodessa. Sitä

käytetään joka kodissa. — Mutta kahvia ei mielellään juoda ilman *sokeria*. Tätä tavaraa käytetään muutenkin. Sitä tuodaan maahan vuosittain noin 7 miljonasta markasta, eniten raa'ansokerin muodossa, joka jalostetaan sokeritehtaissamme. Raaka-aine saataisiin ainoastaan suurella vaikeudella ja joka tapauksessa aivan riittämättömästi maastamme. — Ei missään taloudessa tulla toimeen ilman *suolaa*. Kaikki on ulkoa tuotava. Hinta kohoo yli yhden miljonan vuodessa. — *Tupakkaa*, jota tuodaan enemmän kuin 3 miljonan markan arvosta vuodessa, voidaan kai olla vailla, tai pahimmassa tapauksessa voidaan polttaa, nuuskata ja pureskella nurkantakuksia. — Kotilääkitykseen ja kotilääkkeisiin ei juuri enään mielellään tyydytä. *Apteekkitavaroita* tuodaan $\frac{1}{2}$ miljonasta vuodessa. Keskiarvoissa 16:satalukua tyydyttiin tosin yhteen lääkäriin ja yhteen apteekkiin koko maassa.

Eläinten rehua tuodaan maahan 5 miljonan markan arvosta vuosittain. Tosin voitaisiin olla tätä ilman, mutta lehmät lypsäisivät sen mukaan tai myöskin olisi lehmien luku vähennettävä.

Ennen muinoin kehrättiin ja kudottiin kodeissa. Mutta pellavan ja hampun viljelys ja lampaiden hoito tuottaa paljon kustannuksia, ja käsin kehrääminen ja kutominen vie paljon aikaa. Erilaiset tehdaskankaat käyvät koko lailla halvemmiksi. Niitä tuodaan osittain valmiina ulkomailta, osittain tuotetaan vain raaka-aineita, ja valmistaminen suoritetaan omissa tehtaissamme. *Villoja* tuotiin 1902 lähes 2 miljonasta markasta, *villalankoja* noin $2\frac{1}{2}$ miljonasta, *villakankaita* lähes 5 miljonasta; *pumpulia* noin 8 miljonasta, *pumpulilankoja* vähän enemmän kuin 1 miljonasta, *pumpulikankaita* 4 miljonasta; *pellavia* enemmästä kuin miljonasta, *pellava-* ja *hamppukudelmia* lähes miljonasta markasta.

Yhteensä tulee siis vaatetustarpeiden osalle yli 20 miljoonaa markkaa. Näitä vietiin ulkomaille kuitenkin noin 5 $\frac{1}{2}$ miljoonan arvosta, mutta loput käytettiin omassa maassa.

Lamppu- ja muita öljyjä, voiteita, kivihiiliä, kemiallisia valmisteita ja väriaineita tuodaan maahan vuosittain yhteensä 15 miljoonan markan arvosta.

Metallivalmisteita luulisi saatavan omasta maasta ja niin onkin laita, mutta kotimainen raaka-aine on riittämätön ja sentähden tuodaan *rautamalmia* 1 $\frac{1}{2}$ miljoonasta markasta. Me puolestamme myymme metallivalmisteita Venäjälle 8 $\frac{1}{2}$ miljoonasta markasta vuosittain. Mutta ulkomaiset tehtaat, jotka valmistavat tuotteita mailmanmarkkinoita varten ja joilla on käytettävänään halvempia raaka-aineita, voivat valmistaa monellaisia metallitavaroita koko lailla halvemmalla kuin me, jonka tähden tuomme maahan *rauta- ja teräsvalmisteita* ynnä *maanviljelyskaluja ja meijeritarpeita* 23 miljoonasta markasta vuosittain.

Muutamia näistä tavaroista ei liene kovinkaan vaikea hankkia, mutta ilman tavaramarkkinoiden tilaan perustuvia laskelmia ei koko tätä tuotantoa voida toimittaa, jos mieli välttää nytkemistä ja huonoja tavaroita. Usein on tarpeen uskaliaisuutta ja päättäväisyyttä, täytyy panna paljon alttiiksi suurten tappioidenkin uhalla. Sellainen maa kuin meidän ei voi sulkea satamiansa ulkomaalaisilta vaipumatta syvimpään kurjuuteen ja raakuuteen. Jo keskiajalla oli maa vilkkaassa kauppayhteydessä Saksan kanssa; onpa pakaunuuden ajoilta saakka jälkiä jotenkin vilkkaasta yhteydestä etelämaiden kanssa.

Mutta joka tahtoo saada toiselta jotain, hänen täytyy antaa jotain muuta sijaan. Ei voida harjottaa tuontia, jollei samalla harjoteta omien tavaroiden vientiä vieraisiin maihin. Varsinkin vientiin nähden vaadi-

taan laskelma-kykyä, sillä me emme ole yksin mailmanmarkkinoilla; meillä on monta kilpailijaa. Suomessa täytyy sosialistiyhteiskunnankin tehdä kauppalaskelmia, muuten käy hullusti. Tärkeimmät vientitavaramme ovat *puutavarat*, joita vuonna 1902 kuljetettiin maasta 116 miljonan markan arvosta. Ei ole helppoa tehdä puutavarakauppoja; ne ovat saattaneet monen vararikkoon. Metsä on ostettava, kaadettava, uitettava sahalle ja sahattava, aikoja ennenkun se voidaan myydä. Mutta puut eivät saa jäädä mätänemään tai rahat olla korkoa kasvamatta tai — sosialistiyhteiskunnassa — valtion omaisuus ja tehty työ jäädä korvausta vaille.

Hiljakkoin oli sanomalehdissä uutinen, että sähkölennätin-lakon johdosta ulkomaiset puutavarakauppiat olivat voittaneet suuria summia Suomen kustannuksella, koska liikemiehemme eivät voineet sähköteitse kilpailla heidän kanssaan. Tällaisissa kaupparyityksissä eivät kelpaa komiteojen ja virastojen pitkälliset neuvottelut sillä nopeat päätökset ovat tarpeen.

Muutamia vuosikymmeniä sitten maamme maanviljelijät panivat pääpainon viljanviljelykseen. Mutta parannetut liikeneuvot tekivät vieraiden maiden ja maanosien kilpailun mahdolliseksi. Viljan hinta aleni — onneksi niille, joiden oli ostettava leipänsä. Maanviljelijän oli silloin hankittava muita tuloja; hän ryhtyi karjanhoitoon. Maastamme viedään karjantuotteita, pääasiallisesti voita, 25 miljonasta markasta vuosittain. Jos tämä maatalouden muutos olisi ollut toimeenpantava sosialistisessa valtiossa, jossa yhteiskunta olisi omistanut kaikki talot ja hoitanut niitä yhtenäisen suunnitelman mukaan päällysmiestensä ja palvelijoidensa kautta, olisi tämä muutos vienyt paljon enemmän aikaa. Kuinka monelle ihmiselle olisikaan valtion täytynyt järjestää maitotalouden opetusta, kuinka monta sataatuhatta raken-

nusta rakentaa, kuinka monesta miljonasta markasta ostaa työkaluja — maanviljelyskaluja tuodaan nykyään vuosittain 10 miljonasta markasta maahan! Ei olisi ollut helppo saada käytettäväksi niin paljon rahoja. Onhan mahdollista, että muutos olisi saatu aikaan, mutta kyllä karjantuotteemme olisivat tulleet paljon myöhemmin mailmanmarkkinoille kuin nyt, jolloin jokainen omaksi toimeentulokseen oli pakotettu kiirehtimään.

Puuvanuke- ja paperiteollisuus on eräs tärkeimpiä teollisuudenhaarojamme; se tuo maahamme melkein yhtä paljon rahoja kuin karjantuotteet. Mutta silläkään alalla ei Suomi ole yksin. Taaskin täytyisi sosialistivaltion tehdä kauppalaskelmia.

Jos voitaisiin yhdistää kaikkien maiden ja maanosien kaikki kansat yhdeksi ainoaksi sosialistivaltioksi, jolla olisi yhteinen hallitus, sekä koko mailman tuotteet yhdeksi ainoaksi liikkeeksi, niin kauppalaskelmia ei tarvittaisi. Mutta ennenkun kansallisuudeltaan ja kieleltään ja väriltään ja uskonnoltaan ja tavoiltaan ja sivistykseltään erilaiset ihmiset yhdistyvät yhdeksi veljeskunnaksi, on kulunut niin monta vuosisataa ja vuosituhatta, että voimme kuvitella ihmiskunnan silloista tilaa ainoastaan kaukaisuudessa häämöttävänä utukuvana.

Mutta jos yhteiskunta kerran on mukana mailmanmarkkinoilla, jos se järjestää kaiken tuotantonsa silmälläpitäen tavarain saantia ja kysyntää, voi se helposti joutua tappiolle; se on sentähden pakotettu nopeasti vähentämään ja enentämään tuotteittensa lukumäärää, sekä lyhyen ajan kuluessa erottamaan suuren joukon työmiehiä, koska heille ei ole työtä. *Kun kokonaisen valtion on näin meneteltävä, on kuurjuuteen joutumisen vaara vielä suurempi kuin nykyisissä oloissa.*

Tässä esiintyy työttömyyden probleemi. Tämä on perin vaikea, perin mieltä kuohuttava kysymys ja työn

tekemisen oikeus tuntuu niin luonnolliselta, että sosialistivaltio jo yksin siinä tapauksessa tuntuisi erittäin toivottavalta, että se voisi poistaa työttömyyden ja hankkia itsekullekin hänen toimeentulonsa turvaamiseksi tarpeellisen työn.

Sosialistit vakuuttavat voivansa sen tehdä. Itse asiassa ei olekkaan epäilyksen alaista, ettei sosialistivaltio voisi hankkia työtä kaikille yhteiskunnan jäsenille. Muun työn puutteessa voisivat työttömät esim. muuttaa kaikki maantiet kivetyiksi kaduiksi tai ojittaa kaikki suot: hyvinkin hyödyllisiä töitä. Mutta tuleeko kysymys täten ratkaistuksi? Samatenhan voidaan menetellä porvarillisessa yhteiskunnassa. Kysymys ei ole siitä, voiko kukin saada työtä, vaan siitä, voiko hän saada tuottavaa työtä, sellaista, josta yhteiskunta voi maksaa riittävästi rahassa tai tavaroissa, siitä, onko yhteiskunnalla tarpeeksi varoja minkälaisen työn teettämiseen tahansa.

Tähän kysymykseen täytyy vastata kieltävästi. *Myöskin sosialistisessa yhteiskunnassa, varsinkin kun on kysymyksessä luonnon puolesta verrattain epäedullisessa asemassa oleva maa, voi sattua katoja, ja ulkonaisia tavaramarkkinoita varten tehdyt kauppalaskelmat voivat epäonnistua ja siten koko yhteiskunta voi joutua hädänalaiseen asemaan.*

Ovatko kapitalistien rikkaudet työmiesten tuottamia? Kapitalistien ja työnjohtajien merkitys.

Sosialistien käsityksen mukaan riistää kapitalisti työmieheltä hänen työnsä hedelmät, s. o. sen arvon, minkä tavara on saanut työmiehen sitä työllään jalostettua. Työmies saa työpalkkana ainoastaan vähäisen osan mainitusta arvosta. Suurin osa voitosta jou-

tuu kapitalistille, tehtaanomistajalle, maanomistajalle j. n. e. Työmiehet luovat heidän rikkautensa.

Vaikkeivät sosialistit oppijärjestelmissään nimenomaan kiellä, että työnjohtajilla on osuutensa työssä ja siis raaka-aineen työn kautta saamassa arvon lisäyksessä, jättävät he usein huomaamatta ajatustyön, taikka ainakin on heidän vaikea myöntää tunnustusta sille. Kuitenkin juuri henkinen työ, työtapojen aprikoininen ja työn älykäs järjestäminen suuressa määrin on omiaan kohottamaan esineiden arvoa, on omiaan rautakappaleista luomaan mitä hienoimpia koneita, savesta mitä muhkeimpia rakennuksia, kasvavista puista mitä kauniimpia huonekaluja j. n. e. Ei ole helppo laskea, miten paljon aivojen ja miten käsien työ on vaikuttanut työn tuloksiin. Molemmat ovat tarpeen.

Jollei kapitalisti tai työnjohtaja voi pitää huolta siitä, että tavara tulee kelpolliseksi, että se käy kau-paksi, on se arvoton. Jos sen myyntihinta on niin pieni, että se juuri korvaa tuotantokustannukset, tai jos tavaran myynti tuottaa tappiota, ei voi olla puhetta-kaan siitä, että kapitalisti voittaisi mitään työväen kus-tannuksella.

Aivan väärä on Marxin väite (kats. siv. 30), että työmiehet luovat tavaran arvon. Työ, henkinen ja ruu-miellinen, tuottaa ainoastaan tavaroita, ei arvoja.

Jos työ yksin määräisi tavaran arvon, pitäisi määrättyllä tavaralla aina olla sama arvo. Mutta tiedämmehän, että saman tavaran, vieläpä juuri saman esineen hinta voi olla suurempi ja pienempi.

Jos työ määräisi tavaran arvon, pitäisi edelleen niiden tavaroiden, joihin on käytetty yhtä paljon työtä, olla samanarvoisia. Mutta esim. kilo raavaan rintali-haa maksaa vähemmän kuin kilo reisilihaa, vaikkei voida

väittää, että raavaan toisen ruumiinosan aikaansaaminen olisi vaatinut enemmän työtä kuin toisen.

Jos työ määräisi tavarahan arvon, pitäisi niissä tapauksissa, jolloin ei mitään työtä ole tehty, tavarahan olla arvoton. Mutta jos joku löytää kultasuonen, on hän vähällä työllä tai työttä aikaansaanut jotain hyvin suurenarvoista. Joka on keksinyt höyryn käyttämisen liikevoimana, joka on rakennuttanut ensimmäisen höyrylaivan tai veturin, on tosin kyllä tehnyt työtä; mutta täten syntyneitä tavattoman suuria ja tuleville sukupolville tärkeitä arvoja ei voida mitenkään arvioida sen ajanpituuden mukaan, joka niiden keksimiseen on käytetty.

Tavaroiden arvo suhtautuu ihmisten mielihaluihin. Jos työn aikaansaamat tuotteet ovat ihmisten haluamia, jos ostajat tahtovat niitä itselleen, jos heillä ei vielä ole tarpeeksi niitä, jos he voivat ja tahtovat maksaa niistä niin paljon, että myyjälle tulee voittoa, on tavarella sellainen arvo, että voidaan ruveta tuumailemaan, kuinka paljon oikeudenmukaisesti on tuleva kullekin, joka on ollut osallisena sen valmistamisessa ja myymisessä.

Marx on nähtävästi itse huomannut, että hänen »lisäarvoa» koskeva oppinsa ei pitänyt paikkaansa, ja teoksensa »Pääoma» viimeisessä osassa, joka ilmestyi vasta hänen kuoltuaan, on hän esittänyt toisen opin »keskimääräisestä voitto-osuudesta», jonka kukin kapitalisti saa. Vaikka tämä oppi myönnettäisiinkin enemmän oikeutetuksi kuin edellinen, on kuitenkin mahdollonta tarkalleen osottaa, mikä osuus on tuleva kapitalistille ja työnjohtajalle, mikä työmiehelle. Etupäässä riippuu työnjohtajasta, onko tavarella menekkiä ja tuottaako se myytäessä voittoa, mutta toiselta puolen

ei hänen laskelmistaan ja ohjauksestaan ole mitään hyötyä, jollei hänellä ole työmiehiä palveluksessaan.

Sosialistit arvostelevat varmasti liian pieneksi sen palveluksen, jonka nykyisen yhteiskunnan kapitalistit ja suurten liikkeiden johtajat tekevät. Ken arvelee, että ponnistuksia ja vaikeuksia on arvosteltava ainoastaan ruumiin ulkonaisen tilan mukaan, hänen mielestään suurten liikemiesten elämä tuntunee erinomaisen onnelliselta ja kadehdittavalta. Mutta ken uskoo, että ihmisellä myöskin on tunnolla varustettu sielu, hän ei varmaankaan jätä huomaamatta, että näiden ihmisten usein täytyy suunnitellaan ja ohjatesaan suuria ja epävarmoja yrityksiä tehdä sielun voimia ylenmäärin kuluttavaa ja jännittävää työtä, joka voi käydä ruumiillekin vahingolliseksi.

Lahjakkaat liikemiehet voivat toisinaan melko lailla lisätä maan rikkauksia ja hankkia monelle ansion tilaisuutta.

Ei ole helppo ohjata liikkeitä, jotka suuremmassa määrässä riippuvat tavaramarkkinoista. Kun työmiehet ovat perustaneet kulutus-liikkeitä eli liikkeitä elatusvarojen ja muiden tavaroiden ostamiseksi, joiden menekki on ollut varma, ovat nämä useissa tapauksissa kannattaneet erittäin hyvin (kts. siv. 26, missä puhutaan Englannista). Myös tuotantoliikkeet (tehtaat), joiden tarkoituksena on ollut tavaroiden hankkiminen näihin kulutusliikkeihin, ovat voineet menestyen työskennellä.

Mutta kun työmiehet ovat perustaneet työhuoneita tai tehtaita valmistukseen tavaroita määräämätöntä ja tuntematonta ostajapiiriä varten, on liikkeen tavallisesti käynyt huonosti. Tämä ei ole riippunut ainoastaan siitä, että heillä on ollut liian pieni liikepääoma ja ettei täsmällisesti ole toteltu annettuja käskyjä, — koska

tehtaan ja työnjohtajat ovat olleet työmiesten valitsemaa — vaan myös siitä, ettei johto ole ollut tarpeeksi älykäs, ettei se tarpeeksi päättäväisesti ja ravakkaasti ole käyttänyt hyväkseen kunakin hetkenä vallitsevia liikesuhteita.

Sosialistisessa yhteiskunnassa epäilemättä havaittaisiin epäröimistä ja arkuutta. Mikä virkamies uskaltaisi omalla vastuullaan sijoittaa satoja tuhansia markkoja yritykseen, joka voi onnistua hyvin, tuottaa suuria tuloja ja halpahintaisia ja hyödyllisiä tavaroita, mutta joka myös voi täydellisesti epäonnistua? Ainakaan ei voida väittää, että nykyiset kapitalistit olisivat olleet hyödyttömiä yhteiskunnan jäseniä ja etteivät he olisi kehitystä edistäneet. *On suuresti pelättävä, että uudessa yhteiskunnassa edistytettäisiin sangen vähän taloudellisessa suhteessa.* Tämä olisi kuitenkin perin tarpeellista, jos halutaan, että kullakin yhteiskunnan jäsenellä olisi runsaasti kaikkia tavaroita. Ja sosialistien mukaan asukasluku tietenkin nopeasti suurenisi, koska paheet ja kurjuus eivät saattaisi niin monta ennenaikaiseen hautaan kuin nykyään, ja avioliittoja kai pitäisi voida solmia paljon aikaisemmin ja yleisemmin kuin nyt.

Eivät valtion palvelijat valtion rahoilla ja valtion palvelijoiden tarkastamina aina tee kelvollisinta työtä. Muutamat ihmiset tekevät eniten hyötyä ja parasta työtä, jos he saavat omin päin ja omalla edesvastuullaan toimia. Tällaisia usein oivallisia ihmisiä ei pidä sitoa komiteojen ja virastojen suunnitelmiin ja punnitsemiin.

Kilpailun merkitys.

Kilpailu aikaansaa taistelua. Kukin koettaa saada tavaroilleen niin paljon ostajia kuin mahdollista; sanotaan tapeltavan ostajista. Kilpailu on ankara ja monet voivat kärsiä tappioita ja joutua vararikkoon. Kaksi tehtailijaa koettaa myydä saman tavaran samoille henkilöille. Kuka voittaa? Se joka voi myydä yhtä hyvää tavaraa halvempaan hintaan. Kaikissa liikkeissä ovat työpalkat suurena menoeränä. Sentähden palkat ovat poljettavat, työpäivä pidennettävä, niin että samasta maksusta saadaan enemmän tehtyä, työmiehiä häikäilemättä joudutettava, vaihdettava mikäli mahdollista täyskasvaneita miehisiä työmiehiä naisiin ja lapsiin, jotta päästäisiin pienemmillä työpalkoilla. — Eräs tapa suuren ansion hankkimiseksi kuin kilpailija, on huonompien tavarain valmistus sekä niiden liikkeeseen laskeminen parempien nimellisinä tai suorastaan tavaroiden väärennys. Epäilemättä kilpailussa siis on monta huonoa puolta. Voi sattua, että rehellinen ja tunnollinen sortuu, mutta häikäilemätön pääsee nousemaan.

Mutta jos sosialistisessa yhteiskunnassa *kaikki* kilpailu poistetaan, kuinka silloin voidaan saada hyviä ja samalla halpahintaisia tavaroita, ja kuinka sosialistinen yhteiskunta voi pitää puoliensa kilpaillessaan niiden maiden kanssa, joissa liikemiehet ja teollisuudenharjoittajat vapaasti saavat ponnistaa kaikki voimansa ja kaiken kekseliäisyytensä valmistakseen yhä halvempia ja parempia tavaroita ja saadakseen palkinnoksi suurempia tuloja ja sen johdosta nauttiakseen usein suurempaa arvoa?

Sosialistit luulevat, että paraimpien ja taitavim-

pien liikkeenjohtajien osalle tuleva kunnia ja arvonto kiihottaisi heitä ututteruuteen ja intoon. Aivan oikein, jos nimittäin voidaan otaksua, että tulevaisessa yhteiskunnassa on ihmisiä, jotka antavat tunnustusta ja kunniaa ainoastaan yhteiskuntaa hyödyttävälle työlle. Vaan päättäen ihmisten nykyisestä luonteesta se tuntuu tuskin luultavalta. Varkaita ja rosvoja ihaillaan heidän omassa keskuudessaan sitä enemmän, kuin suurempia rikoksentekejiä he ovat, ja myöskin rehelliset ihmiset ovat heistä hyvin huvitettuja. Heistä on laajoja selontekoja sanomissa, ja se kiihottaa niitä, joilla on siihen taipumusta, tällä alalla hankkimaan mainetta. Painiskelijoita, kilpajuoksijoita ja muita henkilöitä, joista yhteiskunnalla ei ole mitään hyötyä, pidetään laajoissa piireissä mainioina miehinä.

Meidän ihmisten on erittäin vaikea tarkastaa asioita siltä kannalta, että suurin tunnustus annetaan sille, joka tuottaa hyötyä lähimmäisilleen ja koko yhteiskunnalle.

Kristinoppi on jo lähes kaksi tuhatta vuotta saarnannut veljesrakkautta, ilman että tämä aate on päässyt voitolle. Kristus sanoo rikkaalle nuorukaiselle: mene ja myy mitä sinulla on, ja anna vaivaisille ja tule ja seuraa minua. Puhuessaan laupiaasta samarialaisesta sanoo hän: mene sinä ja tee samoin. Tuomion päivänä on hän sanova: kaikki, mitä olette tehneet yhdelle näistä pienimmistä, sen olette tehneet minulle. — Mutta tämä katsantokanta ei ole päässyt ei opinkappaleena eikä käytännöllisessä elämässä voitolle. Ihmiset ovat aivan liiaksi itsekkäitä. Eräs kirjailija sanoo varsin oikein, että useimmat kristityt, jotka pitävät itseänsä todellisina kristittyinä, näkyvät rukouksissaan ja ajatuksissaan pitävän itseänsä ja kaikkivaltiaasta Juma-

laa ainoina olentoina. He ajattelevat etupäässä tai yksinomaan omaa menestystään tulevassa elämässä.

Onko siis luultavaa, että sosialistit voisivat taivuttaa ihmisiä ajattelemaan etupäässä toisten ihmisten, yhteiskunnan, menestystä, sekä tähän uhraamaan elämänsä ja voimansa, kun heidän ponnistuksensa eivät hyödyttäisi heitä itseään enempää kuin muita ihmisiä?

He viittaavat nykyisen valtion virkamiehiin, joista heillä tavallisesti ei ole mitään hyvää sanottavaa, huomauttaen, että nämä tunnollisesti täyttävät tehtävänsä. Miksi ei sosialistiyhteiskunnan virkamiehet sitä tekisi?

Ei ole kiellettävissä, että esim. meidän maassamme useimmat virkamiehet tunnollisesti ja paraimman kykynsä mukaan hoitavat virkaansa, ja että useat eivät tulekaan muuta ajatelleeksi kuin että heidän velvollisuutensa vaatii hyvää työtä. Mutta jos, asiaa tarkemmin tutkien, kysymme, miten tämä virkamiesluokkamme velvollisuudentunto on syntynyt ja pysyy voimassa, niin huomaamme sen riippuvan siitä, että tiedetään petollisten virkamiesten menettävän virkansa ja joutuvan rangaistaviksi, huolimattomia sakotettavan tai ainakin heidän ylenemisen toiveensa vähenevän, sekä utterien, ansiokkaiden ja taitavien usein saavan vaikuttavia ja hyvästi palkattuja toimia.

Mutta sosialistisessa yhteiskunnassa? Siellä tuottaa toinen työ jotenkin yhtä paljon kuin toinen. Muulainen jako ei kai olisi oikeudenmukainenkaan. Jos olen uttera ja ahkera tai en, pitää yhteiskunta hyvää huolta minusta ja perheestäni. — On pelättävissä, että sosialistit saisivat huonoja virkamiehiä. Ja liikeyrityksiin nähden ei riitä, että huolellisesti täyttää tehtävänsä, joka on monessa virassa tarpeeksi, vaan on osotettava suurta harrastusta, elokkuutta, yritteliäisyyttä, väsymättömyyttä, sillä muuten käy huonosti. *Tuotanto tulee*

huonommaksi ja pienemmäksi kuin nykyisessä n. k. kapitalistisessa yhteiskunnassa. Ja ennen kaikkea on sosialistivaltion virkamiehen mahdoton kilpailla porvarillisen valtion vapaan liikemiehen kanssa, sillä liike käy sitä huonommin, kuta useampia sen johdossa on, ja jos niin on laita, silloin maan tulot joutuvat aivan huningoille.

Vapaus joutuu kärsimään sosialistisessa yhteiskunnassa.

Luultavasti oltaisiin hyvin tyytymättömiä sosialistisen yhteiskunnan hallitukseen. Nykyään ollaan usein tyytymättömiä palvelijoihin, kauppiaihin, naapureihin, poliisiin ja nimismieheen; ja varsinkin hallitukseen on suuri osa yhteiskunnan jäsenistä niin tyytymätön, että uskovat siitä kaikkea ajateltavaa pahaa, eivätkä toivo mitään mieluummin kuin voivansa kukistaa sen. On kuitenkin onni, että tyytymättömyys on jakautunut niin monelle taholle.

Mutta tulevaisuuden valtiossa, jossa ihmiset joka hetki joutuvat tekemisiin virkamiesten ja valvojien kanssa, tulee tyytymättömyys varmaankin paljon suu-remmaksi. Ja koska, kuinka asiat järjestyvätkin, aina tulee olemaan puolueita, — ainakin on ystäviä ja sukulaisia, joista mielellään uskotaan enemmän hyvää kuin muista, ja ainahan riidan aihetta on olemassa, ja sitä paitsi koko elämä on riippuvainen hallituksesta, — käyvät puolueriidat ja hallituksen synnyttämä tyytymättömyys niin räikeiksi, että niistä koituu vaaraa veljesyhteiskunnan olemassaololle. Joko ainaisia vallankumouksia tai vallankumous-yrityksiä taikka sitten palautu-

misyrityksiä porvarillisiin yhteiskuntamuotoihin! On aina seikkailunhaluisia ja itsekkäitä henkilöitä, jotka käyttävät hyväkseen vallitsevaa tyytymättömyyttä päästäkseen valtaan. Valta on suloinen sosialistisessakin yhteiskunnassa: jollei se tuottaisikaan suuria tuloja, jättäisi se kuitenkin ihmisten kohtalot käsiimme ja antaisi tilaisuutta epämieluisien henkilöitten kiusaamiseen ja vainoomiseen.

Sosialismi rajottaa yksilöllistä vapautta. Ei, päinvastoin, sanovat sosialistit. Minkätähden ihmiset nykyään ovat vapautta vailla? Taloudellisten olojen vaikutuksesta. Kysykää vastaantulijoilta kadulla, minkätähden he ovat liikkeellä. Omissa asioissaanko? Ei, useimmat ovat toisten käskystä, heidän asioillaan. Ei mikään laki heitä siihen pakota, mutta toimeentulonsa hankkimiseksi he sen tekevät. — Entä voivatko sosialistiyhteiskunnan kaikki jäsenet kulkea omia teitänsä ja tehdä, mitä tahtovat? Ei likimainkaan. Ei ole ketään, joka ei olisi toisen käskettävänä. Mitä apua siitä on, että kaikki johtajat ja päällysmiehet valitaan? He voivat olla aivan yhtä häijyjä ja ilkeitä kuin konsanaan isäntä tai esimies nykyään. Nykyisessä yhteiskunnassa on edes jonkunlainen mahdollisuus jättää se paikka ja isäntä, jonka luona ei viihdy eikä tule toimeen; mutta sosialistiyhteiskunnassa ei se käy päinsä. Syntyy vaikeita selkkauksia, ellei kukin pysy paikoillaan. Täytyy vallita yhtä täsmällinen järjestys kuin sotajoukossa.

Parasta lienee, että on kuten nykyään yksityisiä ja valtion virkoja. Niillä on terveellinen silmälläpitävä vaikutus toisiinsa. Ja onpa nykyisessä yhteiskunnassa erittäin suuri joukko ihmisiä, jotka eivät ole kenenkään palveluksessa.

Muutamit sosialistit ovat tosin sitä mieltä, että tulevaisuuden valtiossa on oleva eri piiriä eli kuntia ja

että nämä voivat järjestää hallituksensa kukin omalla tavallaan, joten on valikoimisen varaa. Joka ei viihdy toisessa paikassa, voi pyrkiä toiseen. Mutta onhan selvää, että varsin suuria vapauksia ei voitaisi myöntää ihmisille siirtymään toisesta paikasta toiseen, sillä silloin olisi muutamien seuduin liiaksi väkeä, niin ettei kunta mitenkään voisi niille kaikille hankkia työtä ja toimeentuloa, jota vastoin toisin paikoin olisi liian vähän työvoimia; sillä kuka tahtoisii jäädä autioon ja köyhään seutuun, jos yhteiskunta — kuten sosialistisessa valtiossa olisi laita — on velvollinen hankkimaan kullekin itselleen ja hänen perheelleen toimeentulon, missä ikänä hän oleskelee? Jos kerran muuttovapaus myönnetään, silloin ei yhteiskunta voi ottaa vastatakseen kenenkään toimeentulosta eikä sosialistivaltio pysyä pystyssä. Jos muuten liikeyrityksistä on saatava suurta voittoa ja tämä jaettava jotenkin tasan kaikkien asukasten kesken — johon pyritään — on liikkeitä johdettava koko yhteiskunnan eikä kuntien yrityksinä. Ainoastaan ajten voidaan satunnaisten vahinkojen seuraukset tasottaa.

Tästä seuraa, että vahva keskushallitus käy välttämättömäksi. Ja kuka sen asettaa? Vaikka käytettäisiinkin suhteellista vaalitapaa, tulee maan vahvin puolue kuitenkin kaikkienkin määrääväksi. Sellaisella puolueella tulisi olemaan pelottava valta. Näemme jo nyt miten painostavia ja uhkaavia pakotuskeinoja ammattiyhdistykset ja lakossa olevat työmiehet käyttävät niitä työmiehiä vastaan, jotka eivät tahdo kuulua ammattiyhdistykseen tai ottaa osaa lakkoihin, ja miten paljon tyytymättömyyttä tämä usein on herättänyt. Ja sosialistisessa yhteiskunnassa joutuvat kaikki ihmiset tällaisten yhteenliittymien vallanalaisuuteen voimatta niistä koskaan vapautua. Ei vallanhimo ja rettelöimishalu enempää kuin nytkään aina olisi syynä pakkotilan yllä-

pitämiseen, vaan katsottaisiin yhteiskunnan menestyksen vaativan, että kaikki ehdottomasti tottelevat enemmistön päätöksiä. Tunnollisimmat ja eniten aatteen valtaamat henkilöt ovat usein pahimmat vainoojat. Useinkin juuri parhaimmat Rooman keisarit vainosivat kristityitä, koska pitivät heidän oppinsa yhteiskunnalle vahingollisena. Kaikkein innokkaimmat ja lämpimimmät kristityt ovat puolestaan vainonneet muita uskontoja; katoliset vainosivat ja kiduttivat protestantteja, koska pitivät heidän oppinsa yhteiskunnan onnettomuutena ja ihmissielujen turmjona.

Samallaisen sokeasti intoilevan harrastuksen huomaamme jo meidän päiviemme sosialisteissa. Joka heidän kokouksissaan lausuu poikkeavia mielipiteitä, hänen suunsa he useinkin tukkivat äänekkäillä huudoilla, ehkäpä ajavat hänet ulos kokoushuoneesta. Tämä antaa meille viittauksia, miten sosialistiyhteiskunnassa asiat ratkaistaan. *Sananvapaus ja toimintavapaus joutuvat ankaran sorron alaisiksi*, sillä muuten sosialistiyhteiskunta ei voi pysyä pystyssä.

Mahdottomalta tuntuu, että sosialistiyhteiskunta voisi myöntää painovapautta. Eihän yhteiskunta voi ylläpitää painatusliikkeitä ja palkata toimittajia, jotka ehkä ehtimiseen tekevät hyökkäyksiä yhteiskuntaa ja sen johtomiehiä vastaan?

Nykyisten n. k. porvarillisten luokkien lukuisat jäsenet olisivat kauan aikaa vahvana vastustusaineksena, ja ehtimiseen olisi uusia tyytymättömyyden aiheita.

Sosialistit ovat usein vihoissaan niiden pakkokeinojen tähden, joihin nykyisen valtiovallan täytyy turvautua laillisen järjestyksen ylläpitämiseksi sekä kunian, hengen ja omaisuuden turvaamiseksi. Täytyyhän olettaa, että sosialistisessakin yhteiskunnassa voisi sattu rikoksia voimassaolevaa yhteiskuntajärjestystä ja

yksityisiä henkilöitä vastaan. Jollei puute olisikaan välillisenä tai välittömänä rikoksen aiheena, niin voidaan ajatella, että esim. kateus, kunnianhimo, mustasukkaisuus synnyttäisivät rikoksia, tai ettei käytännössä oleva työjärjestys olisi toisen tai toisen miehen. Voisihan toisinaan esiintyä porvariyhteiskunnasta periytyneitä vaistoja! Mitä sosialistiyhteiskunnan tällaisissa tapauksissa on tehtävä?

Kuuluissa saksalainen sosialisti ja puoluejohtaja W. Liebknecht sanoo eräässä kirjutuksessaan nimeltä »Tulevaisuusvaltion oloja»: »Kuka on käyttävä pakkokeinoja? Hallitusko? Sillä on ainoastaan hoitovalta eikä se voi käyttää mitään pakkokeinoja kansaa vastaan?» — »Pakkoa ja pakkokeinoja ei sosialistinen valtio tunne nimeksikään.» — Tästä täytynee vain vetää se johtopäätös, että sosialistisessa valtiossa (Liebknecht käyttää sanaa »valtio») on vallitseva muun muassa tottelemattomuudenvapaus, herjaamisvapaus, tikarivapaus, revolverivapaus. Vaan sellaista valtiota ei voida todenteolla ajatella mahdolliseksi. Se häipyi haaveksiviin unelmiin.

Mutta sosialistit eivät tavallisesti puhu sosialistisesta »valtiosta», vaan sosialistisesta »yhteiskunnasta». Tämä on kuitenkin itse asiassa sanansaivartelua. Jolleivät sosialistit tahdo muodostaa jonkun nykyisen valtion suojeluksen alaisia pikkuyhteiskuntia, — kuten Amerikassa on ollut laita, — täytyy heidän jollain muulla tavalla korvata puuttuva valtiovalta. Muuten heidän yhteiskuntansa joko sisäisesti hajoaa tai joutuu ulkonaisten vihollisten saaliiksi.

On taikauskoa luulla, että sana »yhteiskunta» pelastaa niistä vaikeuksista, joita järjestelmä tuo mukanaan.

Kuinka työ on jaettava ja palkittava sosialistisessa yhteiskunnassa?

Sosialisti professori Ferri sanoo: »Kaikkien ihmisten tulee elää työstä ja sille pyhittää voimansa; mutta kunkin tulee tehdä sitä työtä, joka paraiten soveltuu hänen taipumuksiinsa, jotta turha voimaintuhlaus säästyisi ja jottei työ kävisi vastenmieliseksi, vaan ruumiin- ja hengenterveyden ehtona miellyttäväksi ja tarpeelliseksi.»

Mutta mitä on tehtävä, jos jotkut henkilöt eivät halua tehdä työtä, vaikka heillä kyllä on voimia? Mukava elämänlaatu synnyttää helposti haluttomuutta. Sosialistit sanovat, että on huomattu kuritushuoneissa olevien vankien vaivautuneen työttömyydestä. — Tämä saattaa kyllä pitää paikkansa vankilaan nähden, missä vanki istuu komeroonsa suljettuna. Mutta varmaankin tulee olemaan suuri joukko ihmisiä, joiden mielestä on hauska työttöminä ajelehtia, töllestellä kaikkea katseltavaa sekä syödä ja nukkua aina välillä. Nyt puute pakottaa nämä ihmiset työhön. Mikä pakottaisi heidät siihen sosialistiyhteiskunnassa, jossa ei mitään puutetta saa olla? Ehkä vankila tai ehkä nälkä? Mutta silloinhan olot tulisivat samallaisiksi kuin nykyisessä yhteiskunnassa, ja pitihän muuten kaikki pakkokeinot poistettaman sosialistiyhteiskunnasta.

Mutta vaikka otaksuisimmekin, etteivät ihmiset olisi suorastaan laiskoja, niin ei kuitenkaan voida odottaa tai oikeuden nimessä vaatiakaan, että he haluaisivat suorittaa mieluummin raskaita ja vastenmielisiä töitä kuin helppoja ja miellyttäviä. On ehdotettu tätä näkökohtaa silmällä pitäen: kuta raskaampaa ja vastenmielisempää työtä, sitä lyhkäsempi työpäivä. Joka tekee

kätyrin eli apumiehen työtä, hänen ehkä ei tarvitse työskennellä kuin 4 tuntia päivässä, jota vastoin esim. koulunopettajan on tehtävä työtä 8 tuntia päivässä. Mutta jos siitä huolimatta kätyrien lukumäärä tulisi liian suureksi, koska lyhyt työaika houkuttelisi monta sille työalalle, onko silloin työpäivä pidennettävä yli sen, mikä on tarpeellista jokapäiväisen työn suorittamiseksi tavallisella ahkeruudella? Kuinka tämä on tapahtuva?

Kuinka toiselta puolen voidaan järjestää asiat niin, että koulunopettajien 8 tuntia todellakin on kunnollinen 8 tunnin työ? Jos hänen on annettava lapsille opetusta 8 tuntia, silloinhan ei jää ollenkaan aikaa kotivalmistukseen, jollei hän tee työtä enemmän kuin 8 tuntia päivässä. Jos hänellä sensijaan on esim. vain 5 tuntia koulussa, kuka takaa, että hän sitten 3 tuntia ahkerasti työskentelee kotona? Eihän jokaisen opettajan luo voi tarkastajaa sijottaa. Muuten voi toinen 1 tunnin työllä olla paljon paremmin valmistautunut kuin toinen 3 tunnin työllä.

Sama on laita monen muunkin henkisen työn. Paitsi virastossaan tekevät useimmat virkamiehet työtä kotona monta tuntia päivässä, mutta on hyvin vaikea pitää silmällä tämän työn suuruutta. Toinen tarvitsee 6 tuntia työhön, jonka toinen suorittaa 2 tunnissa. Työpäivän suuremman tai pienemmän tuntiluvun kautta ei siis voida järjestää työmiesten lukumäärää eri työaloilla, ja sosialistivaltiossakin käy henkinen työ tarpeelliseksi.

Epäilemättä on oleva enemmän kuin tarvitaankaan henkilöitä, jotka mielellään hallitsevat ja rupeavat presidenteiksi tai korkeimpien virkojen haltijoiksi. Näihin paikkoihin nähden käy siis välttämättömäksi määrätä 24:n tunnin työpäivä!

On aivan mahdotonta saada ihmisiä työpäivän pituuden kautta sopivassa suhteessa jakautumaan erilai-

sille työaloille. Vielä vähemmin saadaan tämä tavalla sopivia henkilöitä kuhunkin virkaan. Joko on sosialistisessa yhteiskunnassa kukin pakotettava määrättyyn työhön, taikka sitten meneteltävä samalla tavalla kuin nykyisessä yhteiskunnassa.

Se menettelytapa, joka sosialistisessa yhteiskunnassa olisi periaatteellisesti oikein, ei ole toteutettavissa. Se on jätettävä sikseen.

Itse asiassa sanookin sosialisti Kautsky: *»Tuotteen jakaminen tulee kai pitkät ajat tapahtumaan tavalla, joka on kehittynyt nykyisestä palkkausjärjestelmästä.* Viimemainitusta on lähdettävä. — — Kaikki nykyisten palkkaustapojen muodot — tietysti asianomaisella tavalla muunneltuina — kuten määrätty palkka, aikamaksu, kappalemaksu, palkintomaksu tuotannon kohotessa keskimääräistä tuotantoa paremmaksi, eri maksetut erilaisesta toiminnasta j. n. e., kaikki ne ovat soveltuvia sosialistisen yhteiskunnan henkeen. Ja toinen tai toinen maksutapa tulee kai yhteiskuntajäsenten tarpeitten ja tottumusten tai tuotannon vaatimusten mukaan sosialistisessa yhteiskunnassa käytettäväksi suuremmassa tai pienemmässä määrässä.»

Mutta tämän myöntäessään on Kautsky itse asiassa tehnyt tehottomaksi kaikki sosialistisen yhteiskunnan houkuttelevat puolet sekä koko sen luonteen. Se ei siis ole parempi kuin nykyaikainen yhteiskunta. Mitä apua on hänen vakuutuksistaan, että kehitys aikaa voittaen vie suurempaan tasa-arvoon. Suurempaa tasa-arvoa voidaan aikaansaada nykyisessäkin yhteiskunnassa, esim. toimeenpanemalla uudistuksia veronkannon alalla.

Ollaanko oikeutettuja puhumaan tulevaisuuden valtiosta?

Kautskyn vastamainittu lausunto on merkillinen myöskin siinä suhteessa, että se asettaa uudessa yhteiskunnassa vallitsevat olot mitä lähimpään yhteyteen nykyisen yhteiskunnan kanssa ja pitää tulevaisuuden ihmisiä jotenkin samallaisina kuin nykyiset ovat. Ja siten tekevät itse asiassa kaikki ymmärtäväiset sosialistit. Puhuessaan uuden yhteiskunnan kehitysmahdollisuuksista pitivät he nykyisiä oloja lähtökohtanaan. Tämä on aivan luonnollista ja on täysin sopusoinnussa koko järjestelmän kanssa. Sosialistivaltiohan kehittyy nykyisestä yhteiskunnasta. Kun tämä on uusiin oloihin kypsynyt, ottaa köyhälistö ohjaket käsiinsä. Tuotanto tapahtuu ylipäättään samalla tavalla kuin nykyään; kapitalistien sijalle tulevat vain yhteiskunnan virkamiehet. Sosialistijohtaja Liebknecht sanoo eräässä kirjutuksessaan: »Jotka pääsevät selville siitä, että tarpeellinen yhteiskuntatoiminta jatkuu, kuitenkin ei enään yksityisten eduksi, vaan yhteiseksi menestykseksi, he voivat helposti kukin alallaan sanoa, miten asiat tulevat järjestymään. Ei vanhaa yhteiskuntaa yhdellä iskulla kaadeta maahan ja lyödä pirstaleiksi, eikä uutta yhteiskuntaa valmiina ja koristettuna kohoteta jalustalleen kuten joulukuusta. Molemmat ovat kasvavaa elimistöä ja vanha yhteiskunta siirtyy uuteen, — ainoastaan se, mikä on esteeksi ja kelpaamatonta, jätetään siirtämättä tai poistetaan tarpeen tullen. Ei tapahdu mitään äkkinäistä muutosta, vaan uusi syntyy vähitellen yhä jatkuvien sovittelujen kautta menneisyyden ja tulevaisuuden välillä, kuten on ollut laita kaikkien tuntemiemme suurten taloudellisten ja valtiollisten uudistusten.» Siten Liebknecht.

Tämä oikeuttaa, jopa velvottaa meitä jokaiseen uutta yhteiskuntaa koskevaan kysymykseen nähdessä ottamaan nykyisen yhteiskunnan olot lähtökohdaksi. Olemme uudessa yhteiskunnassa tekemisissä entisten ihmisten ja entisen tuotannon kanssa, vaikka uusissa olosuhteissa.

Tosin sosialistit mielellään vapautuvat tekemästä selkoa siitä, miten elämä tulee järjestymään heidän yhteiskunnassaan. Joka tapauksessa ovat itse sosialistitkin niin halukkaita tutustumaan uuteen yhteiskuntaan, että niinkin merkittävät sosialistit ja käytännölliset valtiomiehet kuin Bebel ja Liebknecht ovat antaneet sängin seikkaperäisiä tulevaisuudenkuvauksia.

Kuitenkin olemme tähän ottaneet miltei vain sellaisia kysymyksiä tarkastettaviksi, jotka välittömästi tunkeutuvat mieleen, kun on kysymys sellaisesta yhteiskunnasta, jossa yhteiskunta kokonaisuudessaan ottaa huolekseen kaiken tuotannon.

Jokainen, joka esittää uudistusehdotuksen, on velvollinen itselleen ja muille tekemään selkoa, mitä hän uudistuksellaan tahtoo saada aikaan. Muussa tapauksessa häntä täytyy pitää ajattelemattomana haaveilijana.

Sosialismin tärkein vaatimus on tuotantovälineiden ja koko tuotannon joutuminen yhteiskunnan käsiin. Minkä tähden sosialistit tämän vaatimuksen esittävät, siihen he ovat velvolliset vastaamaan. Mikä heidän vastauksensa on? Siihen on useita kertoja kosketeltu. Heidän mielestään tulee tätä järjestelmää noudatettaessa tuotanto paljon runsaammaksi kuin nykyisessä yhteiskunnassa; kaikki yhteiskunnan jäsenet saavat täyden palkan työstään; yleinen hyvinvointi kasvaa; suurempi tasa-arvoisuus ja vapaus sekä sovinnollisempi henki pääsevät vallalle.

Olemme kuitenkin yllä osottaneet taloudellisen

elämän sellaiseksi, ettei sitä voida menestystä toivoen muuttaa sosialististen aatteiden mukaan, kun on kysymyksessä suuret nykyisiä valtioita vastaavat yhteiskunnat. Itse ihmisluonne on sellainen, etteivät suuret veljesyhteiskunnat ole mahdollisia, ja pienemmät yhteiskunnat ainoastaan määrättyjen olosuhteiden valitessa.

Sosialistiyhteiskunta edellyttää, ei tosin täydellisiä ihmisiä, mutta että ihmiset aina pitävät yhteiskunnan menestystä silmämäärinään ja sen eduksi alistuvat kaikkia annettuja määräyksiä tottelemaan.

Tämä on mahdollista esim. jonkun oppilaitoksen oppilaskodissa. Siellä korkeampi viranomainen, joka ei ole oppilasten virkaansa asettama, määrää ja tarvittaessa rankaisee. Oppilaat alistuvat joko pelosta tai velvol-suudentunnosta, koska sen lisäksi tietävät, että heitä laitoksessa kasvatetaan toista, tavallisesti vapaampaa toiminta-alaa varten. — Luostarissa on asianlaita sammallainen. Mutta täällä tulee lisäksi se seikka, että järjestyssäännöt, jos ne ovatkin ankaria, ovat alkuansa vielä korkeamman vallanomistajan, nim. Jumalan, säättämiä. Luostarielämää ei eletä sitä itseään varten. Se valmistaa munkit ja nunnat korkeampaan, taivaalliseen elämään.

Mutta sosialistiyhteiskunnassa? Kuka jakaa käskyt, kuka säättää elämänjärjestyksen, kuka määrää jokaiselle hänen tehtävänsä, kuka antaa kullekin palkkaa hänen työstään? Vertaisemme, henkilöt, jotka ainakin aatteenmukaisesti ovat vertaisemme, jotka ovat yhteiskunnan jäsenten valitsemat. Eikö synny eri mielipiteiden kesken riitaa, ketä kuhunkin virkaan on valittava? Eikö kukin yksityinen monessa tapauksessa voi pitää juuri itseään sopivimpana määrättyyn toimeen tai sopivampana toiseen toimeen kuin mihin hän on määrätty?

Eivätkö monen mielestä julaistut asetukset voi tuntua sopimattomilta tai kohtuuttomilta?

Kuinka voin minä ollessani yksi yhteiskunnan miljonista jäsenistä aina tuntea, että työstäni riippuu osaltaan yhteiskunnan menestys? Ja jos on useita, joilta puuttuu utteruutta työssä, niin he elävät muiden kustannuksella, ja tämä aikaansaa oikeutettua tyytymättömyyttä, eikä niin ollen kauaakaan tulla toimeen ilman rangaistuksia.

Luultavaa on, että *suuret sosialistiset yhteiskunnat, jos niitä ylipäättään voidaan perustaa, joutuisivat niissä välttämättömästi vallitsevan ankaran pakkojärjestelmän tähden riidan, eripuraisuuden ja puoluetistelujen temmellyskentäksi*. Kuuluisihan niihin jo alusta alkaen monia satoja tuhansia, jopa miljonია, jotka ainoastaan pakosta olisivat mukautuneet uuteen yhteiskuntajärjestykseen. Siitä tulisi sentähden pakkoyhteiskunta, jossa vapaus olisi väkipakolla tukahutettava ja itsenäinen kehitys olisi mahdoton. *Yhteiskunta tulisi heikoksi ja kehitys lakkaisi tai taantuisi sekä taloudellisessa että henkisessä suhteessa*.

On kuitenkin ollut olemassa ja on vieläkin kommunistisia eli sosialistisia yhteiskuntia; mutta niiden historia ja niissä vallitsevat olot vahvistavat juuri mitä yllä on esitetty. Silmäys niissä vallitseviin oloihin on erittäin valaiseva koettaessamme oikein ymmärtää sosialismin kehitysmahdollisuuksia.

Kommunistisia yhteiskuntia todellisuudessa.

Paraguayssa Etelä-Amerikassa perusti jesuittaveljeskunta 16:nneen vuosisadan keskivaiheissa kommunistisen yhteiskunnan, joka pysyi voimassa lähes 150 vuotta eli kunnes jesuittaveljeskunta hajotettiin vuonna 1773. Nimellisesti kuului siirtokunta, jossa lopuksi oli yli 100 tuhatta asukasta, Espanjalle, mutta itse asiassa se oli jesuitta-isien hallitsema riippumaton yhdyskunta. Sen asukkaat olivat intianeja, jotka ulkonaisesti olivat kääntyneet kristinoppiin ja tarkasti täyttivät kaikki katoliset uskonnolliset menot. Kaikki maa, kaikki karja, kaikki työkalut kuuluivat yhteiskunnalle eli Jumalalle, kuten sanottiin. Taitavat ja älykkäät jesuitat olivat tavallaan erinomaisia johtajia ja opettajia. He opettivat intianeille luku- ja kirjoitustaidon, maanviljelystä ja kaikenlaisia käsitöitä, sekä myös sen taidollisuuden, joka oli tarpeen kirkkoja koristettaessa. Kaikki työ toimitettiin jesuitta-isien tarkan valvonnan alaisena. Intianeilla ei ollut mitään sananvaltaa. Jesuitta-isät pitivät erittäin hyvää huolta heistä sekä henkisessä että aineellisessa suhteessa. Yhdyskunnassa vallitsi suuri hyvinvointi. Maa oli ennestään käyttämätön ja hedelmällinen ja karjaa oli yltä kyllin.

Tässä yhteiskunnassa oli onnistuttu toteuttamaan se aate, että kaikki ihmiset saisivat riittävän toimeentulon kohtuullisesti työtä tehden ja huolista vapaina. Mutta mitä tämä järjestelmä muuten vaikutti? Ennenkun tulivat jesuiitain kanssa tekemisiin, olivat intianit tosin raakalaisia, mutta he eivät kuitenkaan olleet aivan alkuperäisellä kannalla, heissä oli joku määrä kekseliäisyyttä ja jokapäiväisten tarpeiden opettamaa yritteliäisyyttä. Ollessaan jesuitta-isien ohjauksen

alaisina he menettivät nämä ominaisuudet ja olivat, kun heidät jätettiin omiin hoteisiinsa, laiskoja, tylsiä, aistillisia, ahneita, likaisia. He olivat orjistuneet.

Sanotaan varkauksien lakkaavan, kun ei ole yksityisomaisuutta olemassa; mutta onhan yhteiskunnalle kuuluvaa omaisuutta. Ja näemmehän tavallisissakin oloissa monen henkilön, joka ei sormellakaan koskisi toisten omaisuuteen, ilman vähintäkään tunnonvaivaa petollisesti hankkivan itselleen valtion omaisuutta salakuljetuksen kautta, ilmottamalla verotettaessa tulonsa pienemmiksi kuin ne itse asiassa ovat, maksamalla, veroa luonnon-tuotteissa suorittaessa, huonoa tavaraa j. n. e. Samalla tavalla jesuittavaltion intianit varastivat valtion eli Jumalan omaisuutta. Kun eivät olleet kenenkään valvonnan alaisia, saattoi tapahtua, että riisuivat valtiolle kuuluvan härän valjaista, teurastivat sen, ja pais-toivat sen käyttäen polttopuina rikkomansa auran, joka myöskin oli valtion omaisuutta.

Paraguayn jesuittavaltio on todistuksena siitä, ettei auta hankkia ihmiselle taloudellisessa suhteessa hyviä oloja, jollei samalla muuta itse ihmisluonteita. Huoleton elämä, joka johtuu muiden huolenpidosta eikä omista ponnistuksista, ei ihmisiä paranna. Ihmisten onni ja laatu ei suinkaan riipu ainoastaan ulkonaisista olosuh-teista. Itse ihmiset ovat kasvatettavat ja saatettavat paremmiksi. Ja oma huolenpito on hyvä opettaja. Joka tapauksessa täytyy valtionkin useasti tarttua asioihin käsiksi.

Voidaan tosin tehdä se vastaväite, että olot jesuittavaltiossa, jossa intiani ei koskaan voinut jesuitaksi tulla eikä johtavaa asemaa saada, eivät kelpaa todis-ukseksi tulevaa sosiaaliyhteiskuntaa vastaan, jossa kaikki ovat saman arvoisia. Vaan täydellinen tasa-arvo on itse asiassa mahdoton. *Osa, jotenkin pieni osa kansa-*

laisista, tulee johtajiksi ja päällysmiehiksi, suurin osa jää kuten nytkin työmiehiksi. Ja näillä työmiehillä on, vaikka he ovatkin tavalla tai toisella valinneet hallituksen ja työnjohtajat sekä säätäneet muutamia lakeja, yhtä vähän sananvaltaa kuin sotamiehillä kasarmissa, kun on määrättävä, missä, koska ja millä tavalla työ on suoritettava. Jotta yhteiskunta voisi tulla toimeen — varsinkin luonnollisten tulolähteiden ollessa paljon pienempiä kuin Paraguayssa — täytyy kaikessa julkisessa työssä noudattaa mitä ankarinta järjestystä ja tarkkuutta. Täytyy järjestää olot aivan sotilasmalliin. Kaikki maan asukkaat — ainakin miehiset — tulevat olemaan upseereja ja sotamiehiä kautta elämänsä sukupolvesta sukupolveen. Sotamiesten elämä on kyllä taloudellisesti huoletonta, mutta tuskinpa kukaan väittää, että heistä tulisi onnellisempia ja kehittyneempiä ihmisiä kuin nykyiset työmiehet ovat.

On varmaankin suuri joukko ihmisiä, jotka mieluummin antautuvat alttiiksi puutteelle, joka voi heitä kohdata nykyisessä yhteiskunnassa, kuin suostuvat elämään sellaisissa oloissa.

Paraguayn jesuittavaltio ei ole ainoa sosialistinen yhteiskunta, joka todellisuudessa on ollut olemassa.

Eräs saksalainen kirjailija antaa seuraavan esityksen Pohjois-Amerikan Iowa-valtiossa olevasta Amanayhteiskunnasta. Yhteiskunnassa on seitsemän kylää. Jokaisen kylän läpi johtaa tie eli katu, ja tämän kummallakin puolen on pieniä yksinkertaisia rakennuksia, kaikki toistensa näköisiä sekä sisältä että ulkoa. Joka rakennus on ajottu yhtä perhettä varten. Ne eivät kuitenkaan ole yksityisten perheiden omia, vaan kuuluvat valtiolle. Yhteensä asuu siellä suunnilleen 1800 henkeä. He omistavat yhteensä 10 tuhatta hehtaaria

hedelmällistä maata. Asukkaat harjottavat maanviljelystä ja teollisuutta. Heillä on sahoja, villakutomoja ja pumpulikehräämöjä, joiden tuotteet ovat hyvin tunnettuja Amerikassa. Myöskin olutta ja viiniä siellä valmistetaan. Kaikki työhuoneet, tehtaat, myllyt, sahat j. n. e. ovat rakennetut syrjemmälle sekä yhteiskunnan laskuun.

Yhteiskunnan jäsenet eivät saa vapaasti valita työtään, vaan yhteiskunnan valitsevat 13 uskottua miestä jakavat sen heidän kesken.

Työ järjestetään siten, että yhteiskunnan erilaisten tavarain tarve tulee tyydytetyksi, sekä että siten kaikki miehet ja naiset niin yhdenmukaisesti kuin mahdollista saavat osakseen erilaisia töitä. Syksyisin, jolloin tarvitaan paljon työvoimia maanviljelykseen, saavat tehdastyömiehetkin tehdä maatöitä.

Mies ei saa mennä naimisiin, ennenkun on täytännyt 24 vuotta. Kihlajaisten ja häitten välillä täytyy kulua ainakin vuosi. — Ateriat syödään yhteisissä ruokahuoneissa. Kaikkiaan on 14 suurta rakennusta, joissa keitetään ja syödään. Noin 30—50 perhettä aterioitsee yhdessä.

Vaatetus on yksinkertainen ja täysin yhdenmukainen kuin sotaväessä. Naisilla on kaikilla lyhkäset hameet ja huolimatta iästään on heillä kaikilla mustat ihonmukaiset päähineet.

Koska naisetkin ovat osallisia yleisissä töissä, — mikäli ne ovat laadultaan helpompia, — ovat he osittain vapautetut lastenkasvatuksesta. Yleisissä lastenkasvatuslaitoksissa on aina 2 tai 3 naista pikkulapsia hoitamassa. Lapset käyvät koulua 6—13 ikävuodestaan. Lukuunnottamatta käsitöitä opetetaan heille pääasiassa raamattua ja katkismusta.

Jokaisessa kylässä on kauppuvuoti. Niistä saadaan monellaisia tavaroita, vaan ei mitään ylellisyystavaroita.

Miehet saavat vuodessa tavaroita 200:n markan arvosta, naiset 125:n.

Kuten näkyy on tämä yhteiskunta todellinen sosialistinen yhteiskunta, koska kaikki tuotantovälineet kuuluvat valtiolle ja tuotanto suoritetaan yhteisesti. Se on myös osaksi kommunistinen, koska muutamat kulutustavaratkin, kuten ruoka, ovat yhteisiä.

Tämä yhteiskunta on ollut olemassa jo 62 vuotta, kun sen sijaan monet muut sosialistiset yhteiskunnat lyhyen ajan kuluttua ovat hajonneet. Amana-yhteiskunnan elinvoima riippuu siinä vallitsevasta ankarasta uskonnollisesta hengestä. Amanakansa on Etelä-Saksasta kotoisin oleva uskonnollinen laisko, joka 1840-luvulla eri joukoissa muutti Amerikkaan. Tähän oli syynä ilmestys, jonka Jumala oli lähettänyt heidän hengen täyttämälle päämiehelleen, eräälle Metz nimiselle puusepälle. Lahon jäsenet uskovat, että Jumala pyhän hengen muodossa vieläkin puhuu ihmisille valitsemansa hengellä täytetyn asean kautta. Tämä hengen täyttämä ase on lahon hengellinen päämies.

Amerikassa saivat he Jumalalta käskyn jättää kaiken omaisuutensa yhteiseen kassaan yhteisomaisuutena käytettäväksi. He arvelevat ihmisten elävän maan päällä ainoastaan sielujensa pelastamiseksi. He sanovat: taivaan ja maan luoja tuli luoksemme köyhän lapsen muodossa ja eli köyhänä meidän keskuudessamme, niin ettei hänellä edes ollut sijaa, mihin hän päänsä kallistaisi. He tahtovat seurata hänen esimerkkiänsä ja sentähden heidän täytyy välttää kaikkea ylellisyyttä, koireutta ja turhuutta sekä viettää yksinkertaista ja kielitäytyvää elämää. Heidän täytyy säilyttää sydämensä puhtaina, että Herra voi valita ne asumukseksi. Tämä on heidän tärkein pyrkimyksensä.

Alottaessaan ja lopettaessaan ateriansa he pitävät

pitkän rukouksen. Joka ilta he kokoontuvat rukoilemaan. Kolme kertaa viikossa pidetään jumalanpalveluksia, johon kaikki asukkaat ottavat osaa. — Maallisia kirjoja heidän yhteiskunnassaan ei ole, ainoastaan raamattu ja hengellisiä kirjoja. Huvitilaisuuksia ei ole ollenkaan. Elämä on yksitoikkoista. Ajatukset ovat aina Jumalaan kohdistuneet.

He ovat aina valmiit kuolettamaan yksilöllisen vapautensa, kärsimään ankaraa kuria ja osottamaan tottelevaisuutta, pelastaakseen sielunsa.

Juuri tämä kaiken vapauden ja oman tahdon kuolettaminen tekee yhteiskunnan olemisen mahdolliseksi. *Yleensä ainoastaan uskonnolliset kommunistiset yhteiskunnat pysyvät pystyssä. Kaikki muut kokeet ovat epäonnistuneet.*

Amerikassa on muitakin tällaisia uskonnollisia kommunistiyhteiskuntia. Vapisija-lahon perusti 1700-luvun lopussa Anna Lee, joka oli ollut naimisissa erään juoppotelevan sepän kanssa ja joka kadotettuaan kaikki 8 lastansa rupesi näkemään näkyjä. Häntä kutsuttiin »toiseksi Eevaksi», kuten Kristusta Uudessa Testamentissa kutsutaan »toiseksi Aatamiksi». Hän selitti avioliiton kaiken pahan syyksi, jonka tähden lahon kaikki jäsenet ovat naimattomia, ja lahko pysyy pystyssä ainoastaan kääntyneiden tulokkaiden kautta. He odottavat Kristuksen toista tuloa ja uskovat pyhän hengen välittömään vaikutukseen. Täydellinen omaisuuden yhteys vallitsee heidän keskuudessaan. He ovat ahkeria, yksinkertaisia ja rehellisiä. Heidän työhuoneensa ovat mainiosti järjestettyjä ja maanviljelykseen he panevat paljon huolta. Nimensä he ovat saaneet niiden tanssin tapaisten liikkeiden johdosta, joita he tekevät jumalanpalveluksissaan, kuten meidän laestadiolaisemme eli hih-

hulimme. Vapisijain lukumäärä kohoo noin 2 tai 3 tuhanteen.

Samallinen on Rappistien eli Harmoniittien laho, joka perustettiin vuonna 1804 ja jota johtaa profetaksi ja yksinvaltiaaksi tunnustettu päämies. Heidän lukumääränsä lienee nykyään ainoastaan noin 40.

Vuonna 1848 perusti ranskalainen valtiomies Cabet niinikään Amerikkaan kommunistiyhteiskunnan nimeltä Ikaria, joka ei ollut uskonnollinen, vaan puhtaasti taloudellinen luonteeltaan. Yhteiskunnassa syntyi pian ankaria riitoja. Vuonna 1856 rupesi Cabet diktaattoriksi eli yhteiskunnan yksinvaltiaaksi. Mainittuna vuonna julkaistuissa säännöissä sanottiin muun muassa, että jokainen jäsen sitoutui tekemään johtokunnan hänelle määräämää työtä, nurkumatta tyytymään kaikkien valmistettuun ravintoon, mukautumaan yhdyskunnassa vallitsevaan järjestykseen j. n. e. — Cabet karkotettiin ennen pitkää 180 puoluelaisensa kanssa. — Yhteiskunta on vielä elossa, mutta on sisäisten levottomuuksien temmelyskenttä.

Haaveelliset henkilöt, jotka elävät ainoastaan toista mailmaa varten ja jotka sielujensa autuudeksi ovat valmiit luopumaan kaikesta määräämisoikeudesta itseensä nähden, ovat ainoat, jotka todella voivat pitää pystyssä sosialistisia yhteiskuntia. Nämä eivät kuitenkaan kooltaan saa olla varsin suuria. Sitäpaitsi niiden täytyy sijaita tavallisessa valtiossa, joka niitä suojelee ja pitää huolta ulkomaan politikasta ja ulkomaan kaupasta.

Tuntuu aivan mahdottomalta, että nykyajan sosialistit, joista useimmat toivovat täydellistä maallista autuutta, voisivat näiden uskonnollisten intoilijoiden ta-

voin alistaa vapautensa ja oman tahtonsa yhteiskunnan hyväksi ja hallitusmiesten määräyksien mukaan. Ijan-kaikkinen autuus voi samalla tavalla tulla kaikkien osaksi; siitä ei tarvitse riidellä. Mutta kukin ei voi saada mielin määrin maallista omaisuutta. Halutuin maallinen omaisuus, paraimmin suoritettut työt ja vaikuttavimmat yhteiskunnalliset asemat eivät voi tulla kaikkien osaksi. Siitä johtuu kateus, epäluuloisuus, viha ja monet muut paheet, jotka katkeroittavat ihmiselämää.

Edellä kerrotut esimerkit osottavat, mitä kehitysmahdollisuuksia sosialismilla on. Huolimatta sosialistien uskontoa ja kristinoppia vastaan tähdätystä pilkasta ovat ankarasti uskonnolliset yhdyskunnat osot-tautuneet ainoiksi pysyväisiksi sosialistiyhteiskunniksi.

IV.

Työmiesten asema ja nykyisen yhteiskunnan tulot.

Olemme nähneet, ettei voida perustaa, ei ainakaan pysyviä, sosialistisia yhteiskuntia, jotka eivät olisi uskonnollisen hengen elähyttämiä. Sosialistien tuumat ihmiskunnan onnellistuttamiseksi ovat katsottavat vain tuultuviksi.

Mutta siitä huolimatta meidän täytyy myöntää, että se arvostelu, jonka sosialismi on kohdistanut nykyisessä yhteiskunnassa vallitsevia oloja vastaan, monessa kohdin on oikeutettu. Yhteiskunnissamme on monta puutetta. Varsinkin on työmiehen asema usein vaikea ja sorraronalainen. Eikö nykyisissä yhteiskunnissa voi panna mitään parannuksia toimeen?

Kaikkein ensimmäiseksi on huomautettava, että ihmiskunnan historia osottaa työmiesten tilan aikojen kuluessa parantuneen. Muinaisaikoina työmiehet suurimmaksi osaksi olivat orjia, joita usein kohdeltiin eläinten tavoin. Rooman kansalainen sai myydä, kiduttaa ja tappaa orjansa. — Keskiajalla ja monessa maassa vielä kauan uudella-ajallakin olivat maatyömiehet, talonpojat, turpeeseen sidottuja maaorjia. Elinkeinojen alalla oli ankara pakko vallalla. Säätyerotus oli erittäin suuri. Maanvaivat, kuten pitkälliset ja julmat sodat, vaikeat nälänhädät ja raivoavat ruttotaudit, olivat ta-

vallisia ja kohtasivat pahimmin köyhiä. Teollisuuden nopea kohoaminen, joka alkoi 18:nnen vuosisadan lopussa, saattoi aluksi työmiehet vaikeaan ja alentavaan asemaan. — Mutta viime vuosisadan keskivaiheilta alkaen on teollisuustyömiesten tila parantunut muun muassa heidän yhteenliittymisensä ja valtion lainsäädäntötoiminnan kautta.

Edistysaskeleet sivistyksen alalla ovat tulleet myöskin työväenluokan ja taloudellisesti heikompien hyväksi. Miltei jokainen saa nykyään yleisen sivistyksen alkeet, kun sitä vastoin kirjallinen sivistys aikaisemmin kävi ainoastaan muutamille harvoille mahdolliseksi. Kaikialle perustetaan kansankirjastoja. Sanomalehdet ovat halpoja. Postiliike on helpotettu. Rautatiet tekevät vähempivaraisillekin mahdolliseksi matkustamisen, jota ennen ainoastaan harvat saattoivat tehdä. Varsinkin kaupungit tarjoovat kaikille kansankerroksille suuria etuja, kuten katuvalaistusta, vesijohtoja, halpoja raitiotie-matkoja, tilaisuutta erilaisten luentojen kuuntelemiseen, konsertteja ja teatterinäytöksiä verrattain vähäistä maksua vastaan. Se sairashoito, joka tulee köyhimpienkin osaksi, on monessa tapauksessa paljon vaikuttavampi, kuin minkä rikkaimmatkin voivat saada puoli vuosisataa sitten. — Teollisuudentuotteiden halpuus — maittakoon öljy ja öljylamput — vaikuttaa sen, että voidaan tehdä työväen koditkin jossain määrin kodikkaiksi. Elämän ylläpitämiseksi kaikkiaan tarvittavat kustannukset ovat tosin kohonneet, mutta useimmilla työaloilla ovat kuitenkin työpalkat kohonneet vielä enemmän.

On syytä otaksua, että kehitys yhä edelleen kulkee samaan suuntaan, että työpalkat kohoavat nopeammin kuin kustannukset elämän ylläpitämiseksi, sekä että työväenluokat yhä enemmän saavat nauttia korkeamman sivistyksen hedelmistä.

Kuitenkin voidaan kysyä, eikö työväen pitäisi voida saada paljon suurempi osa kansallistuotannosta kuin nykyään on asian laita.

Aikaisemmin olemme osottaneet (siv. 13), että nykyisissä yhteiskunnissa tavattava *omaisuus* ei ole niin suuri, että kukaan voisi, sitä tasan jaettaessa, elää siitä ilman ankaraa työtä.

Mutta eikö voida ajatella, että vuotuiset *tulot* olisivat niin suuret, että kaikki saattaisivat elää jotenkin hyvin, jos ne jaettaisiin tasan?

Kuulkaamme, mitä sosialistinen kirjailija Kautsky tästä asiasta sanoo:

Vastustajamme, sanoo Kautsky, koettavat pelottaa työmiehiä ja pikkutilallisia väittämällä, että tulojen tasotus huonontaisi heidän tilaansa, koska parempiosaisten luokkien yhteenlasketut tulot köyhien kesken jaettuina eivät riittäisi työväenluokan keskimääräisiä tuloja korottamaan. Tämä on siinä suhteessa totta, sanoo Kautsky, että kaikkein kurjimpien lukumäärä on niin suuri ja heidän puutteensa niin pohjaton, että heidän tilansa tuskin kohoisi parempiosaisen työväestön tilan tasalle vaikka heidän kesken jaettaisiinkin rikkaiden äärettömät tulot.

Erään arvioimisen mukaan, joka toimitettiin noin 25 vuotta sitten maassamme, eivät maamme vuotuiset tulot olleet sen suuremmat kuin että kunkin perheen osalle olisi tullut 860 markkaa, jos ne olisi tasan jaettu. Tällainen tulojen jako ei siis aikaansaisi sanottavaakaan parannusta työmiesten tilassa. Toiselta puolen ei varsin pienellä palkalla voitaisi kiihottaa toimeliaisuuteen henkilöitä, joilla on suuria luonnonlahjoja, tai saada vastuunalaisiin toimiin kelpo miehiä. Seurauksena olisi, että koko yhteiskunnan tulot suuresti vähenisivät — sillä on tarpeen niin hyvin eteviä luonnonlahjoja kuin

valistunutta utteruutta, jos mieli saada maan tuotanto ja koko hallinto siten järjestetyksi, että valtio menestyy ja kukin yksityinen saa toimeentulonsa. Tällainen tulojen tasotus olisi siis omiaan tuottamaan puutetta ja kurjuutta eikä parempia elämänehtoja.

Mainittuun aikaan (eli vuonna 1881) oli Suomessa ainoastaan 2,789 henkeä, joiden vuotuiset tulot olivat 5,000 markkaa suuremmat. Jos siis tulojen tasotus pantaisiin toimeen, *täytyisi myöskin niiden, joilla on 1 tuhannen ja 2 tuhannen ja 3 ja 4 ja 5 tuhannen markan tulot jakaa omastaan* eikä ainoastaan suurituloisten. Sen jälkeen ovat tosin tulot olleet kohoamassa.

Rikkaissa maissa ovat kunkin perheen osalle tulevat vuositulot paljon suuremmat: Ranskassa lähes 3 tuhatta, Englannissa suunnilleen 4 tuhatta, Amerikassa lähes 10 tuhatta markkaa perhettä tai työtä tekevää henkilöä kohti. Mutta jollei oteta huomioon ainoastaan muutamia yksityisiä maita, vaan kokonaisia maanosia tai koko ihmiskuntaa, silloin tullaan samaan tulokseen kuin sosialistit, nim. ettei se, mitä nykyiset yhteiskunnat tuottavat, riittäisi poistamaan puutetta ja kurjuutta. Niin köyhä on, ikävä kyllä, se maa, jossa ihmiskunta asuu.

Mutta, sanovat sosialistit, jos lakataan valmistamasta tavaroita sillä tavalla kuin tähän asti, ja koko yhteiskunta ottaa tuotannon huostaansa, tulee tuotteiden lukumäärä suunnattomasti kasvamaan.

Socialistit ovat sitä mieltä, että tulevaisuuden valtiossa kaikilla on oleva sellaiset mukavuudet ja edut ja kaikki voivat viettää sellaista huoletonta elämää, kuin nyt heidän mielestään tulee ainoastaan rikkaiden osalle. He eivät ota huomioon, ettei luonnon antimet ole loppumattomia.

Maamme ei tuota niin paljon viljaa kuin tarvitaan. Mutta on ajateltavissa, että kaikki saisivat, jos koko

mailman viljatuotanto laskettaisiin yhteen, riittävästi viljaa ja jauhoja leipäänsä, puuroonsa j. n. e. Mutta voihin, maitoon, lihaan, villavaatteihin ja nahkoihin nähden olisi asian laita toinen. Ei tunnu luultavalta että voitaisiin valmistaa näitä niin paljon, että kaikille aina olisi täysin riittävästi. Maitoa ei voida — ei ainakaan ilman suuria kuluja — kuljettaa kuinka pitkiä matkoja tahansa, niin että kaikki, jotka haluavat, koska ja missä tahansa voisivat saada sitä. Ja kuta enemmän kuorimatonta maitoa ihmiset käyttävät, sitä vähemmän voita on saatavissa. Ja kuta enemmän raavaanlihaa syödään, sitä vähemmän maitoa ja voita on saatavissa. Ja kuta mieluisammaksi lampaanliha käy, sitä vähemmin saadaan villoja. Ja kuta enemmän lampaannahkoja käytetään, sitä vähemmin saadaan myöskin villoja, j. n. e. Ja yleensä, kuta enemmän karjanhoito saa jalansijaa, sitä vähemmän jää tilaisuutta maanviljelyksen harjottamiseen. Lihan tuonti pitkien matkojen päästä käy kalliiksi. Mitään ylellisyyttä ei näihin tarvoihin nähden ole odotettavissa.

Muutamia tehdastavaroita, esim. pumpulikankaita voitaisiin luultavasti kuitenkin halvalla valmistaa suuret määrät.

Voidaan tosin väittää, että maa on kylläkin tuotetias, kunhan ihmiset vain käyttäisivät sen antimia hyväkseen, kunhan panisivat tarpeeksi työtä sen hoitamiseen. Itse asiassa maamme nykyään voi elättää lähes kolme kertaa enemmän ihmisiä kuin sata vuotta takaperin. Kuta useampia ihmisiä on työskentelemässä sitä suuremmaksi käy tuotanto, mutta sitä useampia on myöskin, jotka tarvitsevat ruokaa ja muun ylläpitonsa. Sentähden kasvaa kansallisriikkaus ainoastaan hitaasti.

Jos maan asukasluku suurenisi *vuodessa* 400 tuhan-

nella hengellä, sen sijaan että se suurenee nykyään 40 tuhannella, syntyisi yleinen puute. Maa ei voisi kohta elättää niin paljon enemmän ihmisiä. Maan tulot — varsinkin nuoren sivistysmaan — voivat kyllä vähitellen suureta, mutta yhteiskunnan täytyy kuitenkin elää miltei kädestä suuhun. Työ on kohdistettava sellaisille aloille, jotka tuottavat vuotuisia tuloja. — Jos kansakunnan omaisuus kutakin yksilöä kohden voi vuosi vuodelta hieman nousta, on tämä onneksi.

Jos esim. voitaisiin tuottaa yltäkylläisesti maitoa, miksi ei niin tehtäisi? Eihän lehmän hoitaminen ole niin kovin vaikeata. Mutta asian laita on se, että työ ja kustannukset ovat liian suuret, jotta voitaisiin tehdä maidon hinta nykyistä alemmaksi. Ja koska sitä ei voida halvemmasta myydä, ei se riitä kaikkien käytettäväksi siten, kuten esim. vesi.

Sosialistit väittävät tosin, että kaikki tavarat voitaisiin myydä halvemmasta ja ihmiset kykenisivät niitä paremmin ostamaan, jos *tullit* ja verot poistettaisiin. Tällainen ajatustapa on lyhytnäköinen. Kuinka yksinkertaiseksi sosialistit aikovatkin järjestää yhteiskuntansa, maksavat kuitenkin esim. maantiet ja rautatiet, myymälät, sairaalat, koulut, kirjastot ja oppilaitokset melko lailla — tuumivatpa he nostoväkeäkin (kanunoineen ja torppedolainvoineen?). Sitäpaitsi täytyy kaikkien niiden virkamiesten ja päällysmiesten saada toimeentulonsa, jotka eivät ota suoranaisesti osaa tuotantoon. Senpätähden on sosialistisessa yhteiskunnassa kohta vähennettävä joku määrä siitä palkasta eli korvauksesta, jonka kukin muuten saisi työstään.

Koska meillä ei makseta tullia tavallisista elintarpeista, on työväenluokalle sokeri- ja kahvi-tulli suurimassa määrin tuntuva.

Mitä veroihin tulee, ovat pienempien tulojen saajat

melkein verottomia; ja varmaan ennen pitkää n. k. *progressiivinen (nouseva) verojärjestelmä* meilläkin tulee käytäntöön, joten esim. se, jolla on 1,000:n markan tulot, maksaa 1 $\frac{1}{2}$ eli 10 markkaa, mutta se, jolla on 10,000:n markan tulot, ei maksa ainoastaan 1 $\frac{1}{2}$ tästä summasta eli 100 markkaa, vaan esim. 3 $\frac{1}{2}$ eli 300 markkaa. Tämä on eräs keino, jonka kautta omaisuussuhteet saadaan jossain määrin tasotetuiksi. Toinen on *perintövero*. Kun meillä peritään kaukaisten sukulaisten jälkeenjättämiä suuria perintöjä, maksetaan niistä veroa suunnilleen 6 $\frac{1}{2}$, mutta muutamissa muissa maissa se kohoo 20 $\frac{1}{2}$:iin eli $\frac{1}{2}$:aan koko perinnöstä.

Nykyaikaisilta yhteiskunnilta ei siis puutu keinoja omaisuuden tasottamiseksi. Kuinka pitkälle valtio tässä suhteessa voi mennä vahingottomatta yleistä hyvinvointia, on joka eri tapauksessa erikseen tutkittava. Kaiken *perinnön* poistaminen esim. ei tunnu harkitulta. Jos ihminen voi jättää vaikka pienenkin summan rahaa tai pienen kaluston tai muutamia hehtaareja maata lapsilleen perinnöksi, niin tämä kiihottaa häntä enemmän työhön, kuin jos hän joutuu houkutukseen tuhлата kaikki tulonsa. Joka tapauksessa jättävät vanhemmat lapsilleen perinnöksi joko huonon terveyden ja taipumuksia paheisiin ja toimetttomaan elämään, tai voimaa, lahjakkuutta ja tahdonlujutta. Huonosta taloudellisesta asemastaan huolimatta pysyvät muutamat suvut elossa läpi monen miespolven tehden yhteiskunnalle monta palvelusta, kun sen sijaan toiset, vaikka ovatkin taloudellisesti riippumattomia, sortuvat tai jäävät huomaamattomiksi.

Yhtäisyys ja erilaisuus.

Jos jotain on koko luomakunnalle ominaista, niin se on erilaisuus. Ei ole kahta kasvia, kahta eläintä kahta ihmistä, jotka olisivat täysin toistensa näköisiä. On aivan uskomatonta, että voitaisiin saada ihmisten välillä vallitseva erilaisuus katoamaan. Ei se myöskään olisi toivottavaa. Ainoastaan siten on ihmiskunnan edistyminen mahdollinen, että ihmiset ovat jossain määrin erilaisia, että heillä on erilaiset taipumukset, harrastukset ja lahjat. Jos kaikki olisivat samallaisia, olisivat he kaikki vain samalle työalalle soveltuvia. Mutta kun toisella on kykyä ja taipumusta toiseen työhön, toisella taas toiseen, niin he ovat ikäänkuin toistensa täydentäjiä ja edistävät toistensa menestystä ja kehitystä. Erilaisuus elähyttää inhimillistä toimintaa.

Nykyisiä tehtaiden ja toisten suurten liikeyritysten välityksellä tapahtuvia tuotantomuotoja ei voida poistaa, ilman että yhteiskunta joutuu kärsimään ja taantuu kehityksessä. On niin paljon, johon on totuttu yhteiskunnan alimmissakin kerroksissa, paljon jota ennen vanhaan saatiin olla vailla, että tuskin kukaan haluaa palautumista sellaisiin oloihin, kuin menneinä vuosisatoina vallitsi. Kaikkein vähimmin sosialistit sitä haluavat. He myöntävät tavarain lukumäärän uuden tuotantotavan kautta suunnattomasti lisääntyvän. He tahtovat päinvastoin yhä laajentaa tuottavia liikkeitä.

Mutta tämä uudenaikainen tavarain valmistustapa vaatii perinpohjaista työnjakoa. Jakoa työnjohtajiin ja varsinaisiin työmiehiin, — omine tietoineen ja kokeuksineen kukin, täytyy olla olemassa, — ja näiden molempien ryhmien keskuudessa ovat työn yksityiskohdat edelleen jaettavat. Ne, jotka tavalla tai toisella ottavat osaa tuotantoon, tulevat varmasti, mikäli voimme tule-

vaisuudesta mitään sanoa, jakautumaan erilaisilla palkoilla varustettuihin eri luokkiin. Mutta kohtuus vaatii ja yhteiskunnalle on eduksi, ettei työmiesten palkkoja suinkaan poljeta, vaan että ne kohotetaan niin suuriksi, kuin tuotannon edistymiseen nähden on mahdollista.

Kuta suurempi kurjuus ja sorto työmiesten keskuudessa vallitsee, sitä huonompi ja arvoltaan pienempi on heidän työnsä ja sitä enemmän saa yhteiskunta heistä kuluja. Mutta kuta terveempiä he ovat ruumiiltaan ja sielultaan, kuta kehittyneempiä he ovat, sitä arvokkaampaa on heidän työnsä, sitä vahvemmaksi käy yhteiskunta joka suhteessa. On tärkeätä niin hyvin työmiehille kuin koko yhteiskunnalle, että työmiehen työn kautta saavuttamat edut ovat suurempia kuin ne raskaudet, jotka hänen asemaansa erottamattomasti ovat liittyneet. Työmiehet ja työnjohtajat ovat molemmat tuotantoon nähden yhtä tärkeät; ja heillä on molemmilla oikeus vaatia, että yhteiskunta varojensa mukaan ottaa huomioon ne edellytykset, jotka ovat välttämättömiä heidän voidakseen toimia yhteiskunnan hyödyksi. Yhteiskunta on siten järjestettävä, että tuotantoa on harjottamassa kelvollisia työnjohtajia ja samoin työmiehiä. Tämä ehto on täytettävä, jotta yhteiskunta voisi edistyä ja tyydyttää yhä enenevien yhteiskuntajäsenten alati suurenevia tarpeita.

Tästä ei kuitenkaan käy selville, minkä perusteiden mukaan tulot ovat jaettavat työnjohtajien ja työmiesten välillä tai yleensä yhteiskunnan jäsenten kesken. *Sen seikan, miten yhteiskunta on toisen tai toisen henkilön työn tarpeessa, täytyy ainakin osittain määrätä palkan suuruus.*

Sosialistit sanovat aivan yksinkertaisesti, että yhteiskunnan tulot ovat oikeudenmukaisesti jaettavat kaik-

kien kansalaisten kesken. Mutta minkälainen oikeudenmukainen jako on? Olen aikaisemmin huomauttanut, että itse sosialistienkin keskuudessa käsitykset tässä suhteessa käyvät eri suuntiin. Jos määrätään, että kunkin tulee saada työnsä ja palveluksiensa mukaan, niin kohtaa meitä vaikeus verrata eri töitä toisiinsa. Tuleeko räätälin, — ottaaksemme kuvaavan esimerkin, — joka paikkaa rikkinäisiä housuja, saada tunnin työstä sama palkka kuin lääkärin, joka paikkaa ihmisen rikkinäisen vatsan? Ja jos heidän tulee saada eri palkka, kuinka paljon tulee silloin kummankin saada, jotta heidän palkkansa olisi kohtuullinen ja yhteiskunta saisi tarpeeksi monta kummallakin työalalla työskentelevää työmiestä.

Onko jako tapahtuva kaikkien tarpeita silmällä pitäen, niin että jokainen saa kaikki tarpeensa tyydytteiksi? Silloin ovat ensiksi välttämättömät tarpeet tyydytettävät ja sitten vähemmin tärkeät. Mutta mitkä tarpeet ovat vähemmin tärkeitä? Jos jollakin on hyvin huonot hengen lahjat, niin tiedontarve ei hänessä ole varsin suuri; tietojen hankkiminen tuntuisi hänestä suurelta rasitukselta. Toisen luonnonlahjat ovat taas suuret, niin että hänestä aikaa voittaen saattaa tulla taitava insinööri tai mainio lääkäri tai nerokas kirjailija tai yritteliäs liikemies. Mutta hänen opintonsa käyvät hyvin kalliiksi, hänen täytyy tehdä ulkomaanmatkoja kehittyäkseen j. n. e. Mutta kaikki tämä maksaa! Tällainen henkilö voi tarvita 10, ehkä 100 kertaa enemmän kuin puunhakkaajaksi tai räätäliksi aikova, ennenkun hän voi hyödyttää yhteiskuntaa. Mutta ehkä hän sitten voikin tehdä 100 kertaa enemmän hyötyä. Mutta kuka voi tietää tämän edeltäpäin, ja kuka voi arvostella, tekeekö hän, sittenkun hän on täysin kehittynyt, todellakin 10 tai 100 kertaa enemmän hyötyä kuin räätäli tai puunhakkaaja.

Yhteiskunnan pitää välttämättä, esim. opetuslaitoksen puolesta, olla niin järjestetty, että yksityisissä henkilöissä piilevät voimat mikäli mahdollista vapaasti pääsevät kehittymään. Kukin kilpailkoon sitten kykynsä mukaan yhteiskunnassa olevista eri viroista. Mutta tällaista kilpailua ei voi hevin syntyä, jolleivät ne toimet, joiden hoitaminen kysyy suuria lahjoja ja suurta edesvastuuta, tarjoa tuntuvasti suurempia taloudellisia etuja, kuin ne toimet ja työt, joita sadat tuhannet voivat suorittaa.

On kuultu sosialististen työmiesten sanovan: antakaa minulle 12 tuhannen markan vuotuiset tulot, niin teen vaikka 20 tuntia työtä vuorokaudessa! Mutta asiantuntijaksi on se, ettei mitenkään tahdottaisi tavallista työmiestä sellaiseen toimeen, josta maksetaan 12 tuhatta markkaa vuodessa. Hän joutuisi naurun alaiseksi tai tekisi tyhmyyksiä 24 tuhannesta markasta vuodessa, kun hän sensijaan voi olla yhteiskunnalle hyödyksi nykyisessä toimessaan.

Jos pyritään varsin suuren yhtäläisyyden saavuttamiseen yksityisten ja yhteiskunnan palveluksessa olevien henkilöiden palkkaetuihin nähden, silloin käy niin, ettei tärkeisiin toimiin ole saatavissa tarpeeksi kyvykkäitä henkilöitä, ja siitä koko yhteiskunta joutuu kärsimään. Sokeat taluttavat sokeita kuoppaan.

Mutta jolle paljon on annettu, siltä myös paljon vaaditaan. Suuret lahjat ovat palkinnon arvoisia, mutta jolle suuri leiviskä on annettu, häneltä on yhteiskunnalla myös oikeus paljon vaatia.

Vapaus ja pakonalaisuus.

Ei ainoakaan ihminen ole toiminnassaan täysin vapaa. Kaikki olemme toisistamme riippuvia. Lapset ovat riippuvaisia vanhemmistaan, mutta vanhemmat myöskin lapsistaan. Opettajat ja oppilaat niinkään toisistaan. Virkamiesten keskuudessa ei kukaan ole vapaa; ei kukaan saa omien mielihalujensa mukaan toimia, kaikki ovat toisistaan riippuvia, alemmat tietysti etupäässä ylemmistä. Itse toiminta-alamme sitoo meidät. Ei ole paljon ihmisiä, jotka voivat tehdä mitä tahtovat, jotka voivat tehdä työtä tai olla tekemättä, miten heitä kulloinkin haluttaa. Maanviljelijä on riippuvainen viljelemänsä maan laadusta ja kulloinkin vallitsevasta säästä. Jos hän tahtoo jotakin myydä, on hän ostajista riippuvainen. Jokainen kauppias on niinkään riippuvainen ostajistaan. Palvelijat ovat riippuvaisia isäntäväestään, mutta eivät nämäkään ole palvelijoistaan suinkaan riippumattomia.

Kapitalisti ja työmiehet, työnjohtajat ja työmiehet kuuluvat yhteen. Toinen ei tule toimeen ilman toista, molemmat ovat he toisilleen tarpeen. Yksityisen työmiehen asema on kuitenkin epäedullinen. Vaan yhteisvoimin he voivat saada paljon aikaan.

Epävapaita ovat kaikki ihmiset, vaikka eri määrässä, toinen enemmän, toinen vähemmän. Jos tämä epävapaus rajottuisi siihen, että toisen täytyisi pitää toista arvossa ja häntä kunniottaa, silloin ei olisi vaaraa. Päinvastoin. Eräs ihmiskunnan suurimmista hengistä, runoilija Göthe, on sanonut: »Mitä minusta olisi tullut, jollei minun olisi täytynyt kunniottaa toisia?» Historia osottaa, että yksilöllinen arvonanto on kohoa-

massa. Kaikki rehelliset ihmiset ovat velvolliset toisi-
aan kunnioittamaan.

Mutta epävapaus voi olla sellainen, ettei ihminen saa laisinkaan toimia vapaasti, ettei hän saa mitään päättää eikä mitään tehdä, vaikkei hänen tarkoituksensa suinkaan olisikaan muita ihmisiä vahingottaa, vaan hän päinvastoin luulisi siten voivansa heitä hyödyttää. Tosin on olemassa suuri määrä ihmisiä, — lienevätpä enemmistönäkin kaikissa kansankerroksissa, — jotka heikompien lahjojensa johdosta taikka useimmiten mielenlaatunsa tähden kernaimmin antavat muiden ajatella puolestaan ja määrätä mielipiteensä ja työnsä. He eivät tee enempää itsenäistä työtä kuin heidän asemansa välttämättömästi vaatii. Vaan jos he toimeissaan ovat uskollisia ja tunnollisia, ovat he erittäin hyödyllisiä yhteiskunnan jäseniä. Mutta nämä eivät suorastaan edistä kehitystä. — Että yhteiskunta edistyy ja kohoaa, että uudet aatteet syntyvät, voitokkaina taistelevat ja muovailevat yhteiskuntaa, että ihmiskunta edistyy taloudellisesti ja henkisesti, että uusia kehitysmahdollisuuksia avautuu, se kaikki riippuu etupäässä siitä, etteivät ulkoiset olosuhteet estä lahjakkaita, alullepanevia, toimekkaita ja yritteliäitä henkilöitä voimiansa kehittämästä, vaan päinvastoin yhteiskunnassa vallitseva järjestys on omiaan heitä siihen kiihottamaan, — jolloin kuitenkin on edellytettävä, että heidän pyrkimyksensä todellakin ovat yhteiskunnalle hyödyksi. Sellaisia henkilöitä tavataan kaikissa kansankerroksissa.

Tämä ei kuitenkaan riitä. Myös rajotetummalla ja vaatimattomammalla toiminta-alalla täytyy ihmisten voida toimia jossain määrin vapaasti, omalla vastuullaan ja itsenäisesti sekä käyttäen parhaimmalla tavalla lahjojaan. Kirjallisuus, taiteet, tieteet, maanviljelys, kauppa ja eri elinkeinot tarjoovat siihen tilaisuutta.

Sillä yhteiskunnalla, joka yksityisille jäsenilleen voi antaa suurimman vapauden, saattamatta vaaraan turvallisuuttaan ja voimaansa, on suurimmat kehitysmahdollisuudet, ja se parhaiten jäsentensä menestystä edistää

Yllä olen osottanut, että nykyisillä yhteiskunnillamme monista ja pahoista vioistaan huolimatta on suuremmat edellytykset esitettyjen vaatimusten täyttämiseen kuin sosialistiyhteiskunnilla. Viimemainituissa joutuvat useimmat ihmiset vielä epävapaaemmiksi kuin tehdastyömiehet nykyään ovat, sillä ei kukaan saa, ei ainakaan erikoisetta luvatta, muuttaa paikasta toiseen, sitä ei yhteiskunta kestäisi (kats siv. 85). Ja koska virkamiehet valittaisiin määrätyksi ajaksi, ja he olisivat virastaan erotettavissa (tasa-arvoisuushan vaatisi tämän), eikä olisi mitään mahdollisuuksia päästä toisten isännöiden-alaisuuteen, niin heidän täytyisi toimeentulonsa tähden empimättä alistua kohtaloonsa.

Teollisuustyömiesten asema on hyvin epävarma ja on ollut erittäin pakonalainen. Työmiehet ovat kuitenkin vuosikymmenien kuluessa koettaneet ja jossain määrin voineet parantaa tilaansa; mutta teollisuustyö on luonteeltaan sellainen, että työmiesten vapaus aina täytyy jäädä koko lailla rajotetuksi. Ei tulla toimeen ilman ankaraa järjestystä. Mutta minkätähden tahtovat sosialistit, jotka valittavat nykyistä pakkotilaansa, tehdä yhteiskunnan kaikki jäsenet yhtä riippuvaisiksi, vieläpä paljon riippuvaisemmiksi kuin tehdastyömiehet nyt ovat? Tässä on ristiriitaisuus ja luonnottomuus!

Miltä puolen katsottaneekin sosialistista yhteiskuntaa, johtaa se sivistyksen taantumiseen. Sosialismi ei kykene luomaan parempaa yhteiskuntaa.

Sosialistien luokkataistelu ja porvarillisten luokkien velvollisuudet.

Sosialistit uskovat, että heidän ihanneyhteiskuntansa on toteutettavissa ja että sitten alkaa ihmiskunnalle uusi onnen aikakausi. Tähän asti on ihmiskunta ollut taloudellisten olojen ikeen alla. Uudessa yhteiskunnassa se voi vapaasti kehittyä. Esteenä olevan vanhan yhteiskunnan tahtovat sosialistit kukistaa taistellen ankarasti porvarillisia puolueita vastaan. He vastustavat kaikkia, jotka puoltavat yksilöllistä ansiotapaa.

He taistelevat luokkataistelua. He sanovat: »rivit ovat pysytettävät vieraista aineksista puhtaina.» Ei mitään sekaantumista porvariluokkaan, verenimijöihin! Mutta viimeksimainitun luokan jäsenet ottavat, työväestön sodanjulistuksesta huolimatta, parantaakseen työmiesten tilaa. He eivät julista luokkataistelua, vaan koko kansan, koko ihmiskunnan taistelua tietämättömyyttä ja puutetta ja kurjuutta vastaan. He pitävät huolta siitä, ettei ole mitään tarkkoja rajaviivoja yläluokan ja alaluokan välillä. Monet niiden vaatimusten yksityiskohdista, niistä parannusehdotuksista, jotka sosialismi on ottanut ohjelmaansa, ottavat myöskin muut luokat tarkastaakseen ja toteuttaakseen, mikäli yhteiskunnan varat myöntävät, askel askeleelta.

Ihmisten ei tarvitse olla toistensa vihollisia, sanoo jalo, hienosti sivistynyt englantilainen yhteiskunnallisten uudistusten harrastaja Ruskin, vaikka heidän etunsa ovatkin ristiriitaiset. Jos on vain yksi leivänpannikas talossa, ja äiti ja lapset näkevät nälkää, silloin heidän etunsa ovat ristiriitaisia. Jos äiti syö kannikan, täytyy lasten nähdä nälkää, ja jos lapset sen syövät, täytyy äidin nälkäisenä lähteä työhönsä. Mutta siitä ei välttä-

mättömästi seuraa, että heistä tulee viholliset, että heidän täytyy taistella tuosta leivänpöydästä, ja että äiti vahvempana anastaa ja syö sen. Ei myöskään missään muussa tapauksessa, olkoot ihmisten väliset suhteet mitkä tahansa, voida varmuudella otaksua, että heidän välttämättömästi täytyy, koska heidän etunsa ovat vastakkaiset, pitää toisiaan vihollisina ja väkivallalla tai viekkauksella hankkia itselleen etuja.

Mutta vaikka niin olisikin, vaikka olisikin oikea se mielipide, — ainakaan se ei rasita aivoja, — ettei ihmisiin vaikuta mitkään muut seikat kuin sellaiset, jotka vaikuttavat rottiin ja sikoihin, niin kuitenkin on mahdollon tarkalleen sanoa, koska työmiesten ja työnjohtajien edut varmasti ovat ristiriitaiset. Ei ole työnantajalle eduksi maksaa niin pieniä palkkoja työmiehille, että he sen johdosta ovat heikkoja, alakuloisia ja katkeria; myöskään ei ole työmiehelle eduksi vaatia niin suurta palkkaa, ettei työnantaja tai yhtiö voi pitää koneiden rattaita käymässä, vaan kaiken työn täytyy lakata.

Kauppiaalle ja tehtailijalle kuuluu huolehtiminen kansan tarpeista. Hänen tehtävänsä ei ole hankkia itselleen voittoa tästä huolenpidostaan, samoin kuin ei papin toimenä ole palkan nostaminen. Palkka on välttämätön ja kohtuullinen korvaus hänen työstään, mutta ei suinkaan hänen tärkeimpänä silmämääränään, jos hän on todellinen pappi, kuten lääkärin palkkio ei ole todellisen ja tunnollisen lääkärin päämäärä. Voiton saaminen ei saa eikä voi olla todellisen kauppiaan ja tehtailijan elämäntarkotus. Heidän tehtävänsä on valmistaa tai hankkia niin hyviä tavaroita kuin voivat sekä myydä niitä mahdollisimman halvasta hinnasta niille, jotka niitä tarvitsevat.

Mutta monet työtä tekevät ihmiset ovat riippuvia kauppiaista ja tehtailijoista. Kauppiasten ja tehtailijain

velvollisuus on vastata heistä riippuvien henkilöiden elämästä, ja pitää huolta siitä, että tavaroiden valmistaminen tai hankkiminen suoritetaan vahingottomatta liikkeessä toimivien henkilöiden terveyttä, mutta tuottaen näille henkilöille niin paljon voittoa kuin mahdollista; samalla on tavaran hinta kuitenkin oleva mahdollisimman alhainen.

Jotenkin tähän tapaan puhuu Ruskin. On olemassa työnantajia, jotka ovat samalla kannalla. Kilpailu vähemmän tunnollisten henkilöiden kanssa tekee kuitenkin usein uudistusten toimeenpanemisen mahdolliseksi. Sentähden täytyy yhteiskunnan, valtion, käydä asioihin käsiksi helpottaen näitä pyrkimyksiä ja estäen häikäilemättömiä henkilöitä käyttämästä väärin valtaansa köyhien sortamiseksi.

Jos sosialistit kuitenkin epäilevät yliluokan uudistuksia ja muutamissa tapauksissa niitä vastustavat, niin tämä tosin usein riippuu siitä, että muutamat näistä uudistuksista eivät kehitä yhteiskuntaa toivottuun suuntaan, sanoo eräs saksalainen kirjailija, mutta vielä useammin pelosta, että työmiehet, heidän tilansa tuntuvasti parantuessa, kadottaisivat halunsa luokkataisteluun. Tämä kuitenkin ei ole luultavaa. Aina yhteiskunnassa on paljon parannusta kaipaavia epäkohtia. Uusia syntyy toisia poistettaessa. Mutta olisihan järjetöntä taistella vain taistellakseen tai sellaisten päämäärien puolesta, jotka voidaan toteuttaa ehkä vasta monen sadan vuoden kuluttua. Sekin sukupolvi, joka nyt elää, voi syystä vaatia, että sen elämä tehdään elämisen arvoiseksi. Jokainen huojaennettu tuska, jokainen kuivattu kyynel on yhtä otollinen työ kuin jonkun tulevan täydellisyyden puolesta puuhaaminen. »On kansanjohtajien senkin vietävä velvollisuus», sanoo sama kirjailija, professori Sombart, »voimiensa mukaan pitää huolta myöskin elävistä,

kääntää katseensa nykyisyyteen, eikä ainoastaan kuin lumottuina tuijottaa etäistä päämäärää kohti.»

Muutamat merkit tuntuvat osottavan, että olojen vastustamaton voima pakottaa sosialismin asteettaisten uudistusten tielle niissä maissa, joissa työväenliikkeellä jo on pitkä historia takanaan. Vaikkakaan se aatteen kannalta ei hylkäisi lopullista päämääräänsä, kaikkien tuotantovälineiden siirtämistä yhteiskunnan haltuun, on näin ollen kuitenkin yhteistyö uudistuksia harrastavien porvarillisten luokkien kanssa kuitenkin mahdollinen.

Nykyään tehdään ero puhdasoppisten marxilaisten sosialistien (joiden opeista tässä kirjasessa pääasiallisesti olen tehnyt selkoa, vaikka olenkin viitannut poikkeaviin mielipiteisiin) ja n. k. *revisionistien* (tarkistajien) kesken, jotka eivät kaikessa hyväksy Marxin oppeja ja jotka eivät odota ja valmista täydellistä olojen mullistusta, vaan askel askeleelta tapahtuvaa yhteiskunnan uudistusta.

Englannissa sen valtavine työväenliikkeineen ovat Marxin aatteet vielä saavuttaneet sangen vähän jalansijaa.

Ranskassa tuntuu revisionisteillä (jotka siellä tavallisesti kutsutaan possibilisteiksi) olevan ylivoiima.

Mutta Saksassa ja yleensä niissä maissa, joissa työväenliike on myöhäisempi, ovat yltiöpäiset sosialistit voimakkaimpana ryhmänä. Puhtaasti anarkistisia, väkivaltaisesti kumoavia, aineksia esiintyy silloin tällöin sosialismin äärimmäisellä sivustalla. Kehittymättömien työmiesten sankat rivit ovat yleensä ydinjoukkona niiden keskuudessa, jotka odottavat ja valmistavat yhteiskunnan täydellistä uudistusta leppymättömän luokkataistelun kautta.

Bernstein, maltillisten, revisionististen sosialistien johtaja Saksassa, sanoo sensijaan: »Valtiollisessa suhteessa näemme varakkaan porvariluokan etuoikeuksien

kaikissa edistyneissä maissa askel askeleelta väistyvän kansanvaltaisten laitosten tieltä. Tämän muuttumisen vaikutuksesta ja yhä voimakkaampana esiintyvän työväenliikkeen johdosta on pääoman köyhdyttämispyrin-
töjä vastaan syntynyt yhteiskunnallinen vastustus, joka tosin on toistaiseksi arka ja hapuileva, mutta joka kuitenkin on olemassa. Yhä useammat yhteiskunnallisen elämän alat ovat joutuneet sen vaikutuksen alle. Tehdaslainsäädäntö parannetaan, kunnallishallinto joutuu yhä enemmän kansanjoukkojen vaikutuksen alaiseksi, kunnalliset liikkeet laajennetaan, ammattiyhdistykset ja osuustoiminta vapautuvat yhä enemmän lainsäädännön asettamista rajoituksista. Yleisiä töitä suoritettaessa otetaan työväenjärjestöt yhä enemmän huomioon. Kaikki tämä osottaa, mihin suuntaan kehitys kulkee. Mutta kuta kansanvaltaisemmiksi kansakuntien valtiolliset laitokset käyvät, sitä pienemmäksi käy suurten valtiollisten vallankumousten tarpeellisuus ja mahdollisuus.»

Ja toinen revisionistien johtajista, von Vollmar, sanoo nimenomaan, ettei työväenluokka vielä ole tarpeeksi kypsynyt ottaakseen valtion ohjaket käteensä. »Saksan sosialidemokratiaa ei voisi kohdata suurempi onnettomuus», sanoo Vollmar, »kuin että sen jostain syystä täytyisi liian aikaisin ottaa haltuunsa valtiotalta, sillä emme kykenisi sitä yhteiskunnan hyödyksi käyttämään, emmekä sitä käsissämme säilyttämään. Me emme tahdo anastaa valtaa keinotekoisella tavalla, vaan sen sisäisen välttämättömyyden kautta, joka yksinään voi sen meille hankkia, — vasta kun yhteiskunta on siihen taloudellisesti kypsynyt.»

Monet sosialistit myöntävät, ettei työväenluokalla ole tarpeellisia taloudellisia, tieteellisiä ja teknillisiä tietoja, jotta voisivat ottaa kaiken tuotannon haltuunsa.

Sosialistijohtaja Liebknecht on kerran sanonut seu-

raavaan tapaan (käännös on tehty ruotsalaisen sosialistijohtajan Hjalmar Brantingin vapaasta ruotsalaisesta jäljennöksestä):

»Mitä oikeastaan tarkotetaan tuolla kummallisella sanalla — 'tulevaisuudenvaltio'? Missä tulevaisuus alkaa ja nykyisyys loppuu? Kuulen niin usein tuon kaihoavan kysymyksen: saammeko koskaan omin silmin nähdä ihanteemme toteutuvan? Siihen voidaan vastata sekä myöntävästi että kieltävästi, sillä ihanne ei koskaan toteudu. Kun olemme saavuttaneet sen, joka kulloinkin näyttää ylevimmältä, silloin on meille jo auennut vielä ylevämpi ja etäisempi päämäärä, joka meidän on saavutettava. Päämäärät kasvavat lakkaamatta. Tulevaisuudenvaltiolla ei ole alkua eikä loppua. Niin kauan kun mailma pysyy pystyssä, on ylöspäin pyrkivän ihmiskunnan silmissä häämöttävä tulevaisuudenvaltio. Ja kuitenkin saamme itse nähdä sen, tai oikeammin me elämme siinä jo nyt, sillä se on juuri nyt kasvamassa meidän ympärillämme. Me elämme keskellä yhteiskunnallista vallankumousta.»

Nämä sanat ovat itse asiassa niin hyvin sosialismin oppien kuin sen päämäärän kuolemantuomio. Niissä kaikuu korviimme aivan »porvarillinen» käsityskanta.

Loppulause.

Sosialistit meluavine esiintymistapoineen ja usein karkeine ja yllyttävine puheineen vaikuttavat vastenmielisesti porvarillisiin yhteiskuntaluokkiin. Mutta jokaisen velvollisuus on ottaa huomioon, että he suurimmaksi osaksi ovat sangen alhaisella sivistyskannalla olevia ihmisiä, joiden kieli jokapäiväisessä elämässäkään

ei ole hienoa ja hiottua. — Yksityinen työmies ei merkitse mitään, ei kukaan hänestä välitä. Sentähden sosialistit herättääkseen huomiota esiintyvät suurissa joukoin. — Rikkaan rahamiehen sana tai ministerin puhe on vaikuttava. Hänen ei tarvitse kohottaa ääntänsä, kaikki kuuntelevat häntä muutenkin. Työväestön täytyy mielestään huutaa kovaa, jotta sen ääni kuuluisi.

Mutta jos he luulevat, että karkea ja uhkaava puhetapa on ainoa, joka vaikuttaa heidän vastustajiinsa niin he erehtyvät suuresti. Itse asiassa harkitut perustelut, sitova ja lämmin todistelu vaikuttaa paraiten n. k. porvarillisiin luokkiin ja taivuttaa ne uudistuksia kannattamaan.

Kun suuremmat tai pienemmät ryhmät sosialistisia työmiehiä ryhtyy väkivaltaisesti »panemaan toimeen pakkoluovutusta» valtion tai yksityisten porvaristolaisten omaisuuteen nähden, ei tätä sovi katsoa ryöstönhimon tai rikollisten vaistojen satunnaiseksi ilmaukseksi, vaan on se jossain yhteydessä sosialistisen oppijärjestelmän kanssa. Tällaisissa teoissa on sosialistisen vallankumouksen ja päämäärän tavoittelun henkeä. Puhdasoppiselta sosialistiselta kannalta katsoen ei heidän menettelytapansa sentähden voidakaan ehdottomasti paheksua, vaan ainoastaan pitää heitä ymmärtämättöminä, koska he tekoihinsa ovat ryhtyneet sopimattomaan aikaan ja ilman suunnittelua. Mutta kaikki oikeauskoiset sosialistit odottavat nykyisen yhteiskunnan lopullista tilille panemista ja valmistautuvat siihen.

Kun alemmat kansankerrokset ovat ryhtyneet väkivallantekoihin, on tästä kuitenkin ollut sosialismille ainoastaan vahinkoa. Laillisten olojen vallitessa kehittyä sosialistinen liike nopeimmin. Sille ei ole mitään hyötyä väkivallanteoista. Päinvastoin. — Työmiehet kadottavat halunsa näiden tekemiseen samassa mää-

rässä kuin he voivat laissa määrättyllä tavalla tyydyttää toimintahaluansa, järjestyä ja yhtyä ja hankkia itselleen suurempaa merkitystä yhteiskunnassa.

Heidän täytyy saada koetella voimiaan tosi työssä erilaisilla taloudellisilla, yhteiskunnallisilla ja valtiollisilla työaloilla. Silloin he myöskin huomaavat, kuinka vaikeita useimmat taloudelliset ja yhteiskunnalliset kysymykset ovat, kuinka suuria tietoja, kuinka kestävää työtä ja kuinka paljon varoja on tarpeen niiden ratkaisemiseksi.

Joka lupaa enemmän kuin voi täyttää, hän on joko arvostelukyvytön tai kevytmielinen tai epärehellinen.

Työväenliikkeenä on sosialismi valtava ja kukistamaton ilmiö, sillä ihmiskunnan pyrkimystä korkeammille kehitystasolle ja yleisempään onneen ei voida millään keinoin takahuttaa. Sosialismi voi kulkea tietä, jolla se edistää yleishyvää, mutta jollei se tahdo valistaa ihmisiä, vaan kiihottaa ymmärtämättömiä kansan-kerroksia ja saarnaa luokkain välistä vihaa sekä yhteiskuntamuotojen halveksimista, silloin se hidastuttaa kehitystä ja vahingottaa työväenasiaa. Viha sokaisee ihmisiä, se estää heitä levollisesti asioita punnitsemasta ja kiihottaa tekoihin, joita myöhemmin saa katkerasti katua.

Mutta työväenliike, joka perustuu ihmisrakkauteen, tekee koko kansan vahvaksi ja onnelliseksi. Neljännen säädyn kohoaminen sekä aineellisessa että henkisessä suhteessa korkeampaan elämään tekee koko ihmiskunnan historian sisällykseltään rikkaammaksi ja kauniimmaksi.

Sosialismia voidaan tavallaan verrata mahtavaan kirkkokuntaan, kuten esim. katoliseen kirkkoon. Sosialismin, samoin kuin katolisuuden, valta ja vaikutus riippuu ihmisten onnen tarpeesta, he kun toivovat vapau-

tumista nykyisestä kurjuudesta. Ihmiset luottavat op-
piin, jonka oikeutta ei voida todistaa, jonka uskonkap-
paleet eivät siedä lähempää tarkastusta, ja jonka ereh-
tymättömyyttä monet sen omista tunnustajista epäilevät.
Mutta ihmisten autuuden kaipuu synnyttää heissä uskoa,
toisessa tapauksessa saa iankaikkisen autuuden kaipuu
heidät uskomaan katolisen kirkon opinkappaleihin, toi-
sessa tapauksessa maallisen autuuden kaipuu sosialis-
min oppeihin.

Mutta ken sulkee korvansa oikeammilta tiedoilta,
hän ei voi henkisesti edistyä, ja siten hän joutuu ala-
kynteen vastustajiensa rinnalla. Mutta niin hyvin kato-
lisuudessa kuin sosialismissa tavataan paljon oikeata
totuutta. Kuten katolinen kirkko siveellisessä suhteessa
suojelee ja kasvattaa monia jäsenistään, siten on myös
socialismi, milloin sen toiminta on ollut parasta, kohot-
tanut monta työmiestä tylsyydestä ja raakuudesta ihan-
teellisempaan mailmankäsitykseen.

Sen seikan, että socialisteilla on oma uskonoppinsa
ja että he asettuvat vihamieliselle kannalle n. k. por-
varillisia luokkia vastaan, ei pidä estää näiden luokkien
keskuudessa tavattavia yhteiskunnallisia asioita harkit-
sevia henkilöitä, jotka pitävät koko yhteiskunnan me-
nestystä tärkeämpänä kuin yksityisen luokan tai kan-
sanryhmän etua, rehellisesti edistämästä työväenluokan
harrastuksia, mikäli yhteiskunnan yhteinen etu vaatii
ja sallii.

Puhtaasti yksilöllinen kanta yhteiskunnallisissa
kysymyksissä, se kanta, jonka mukaan kunkin ihmi-
sen vain tulee ajatella, miten hän saisi mahdollisimman
suuria etuja itselleen, välittämättä ollenkaan koko yh-
teiskunnan menestyksestä, ei ole siveellisessä eikä talou-
dellisessa suhteessa hyväksyttävä, ja sillä lienee ny-
kyään enään harvoja kannattajia. Ruotsalainen talous-

tieteilijä Gustaf Steffen sanoo sattuvasti: »Yhteiskunnan täytyy vaatia, että kaikkien yksityisten voitot ja tappiot arvostellaan ja käsitellään silmällä pitäen koko yhteiskuntaelämän terveyttä, turvallisuutta ja mahdollisimman suurta voimistumista.»

Kuta edullisemmaksi syvien rivien taloudellinen tila käy ja kuta laajemmaksi heidän henkinen näköpiirinsä avartuu, sitä kansanvaltaisemmiksi käyvät nykyaikaiset valtiot, *mutta sosialistisia yhteiskuntia niistä ei koskaan synny.*

H. J. R. R. R.

Merkkiteos Suomen kirjallisuudessa.

160 tunnettua tiedemiestä ja kirjailijaa Yliopistosta ja sen ulkopuolelta

on yhtynyt toimittamaan suurta teosta, joka sisältää ne tiedot *Suomen luonnosta, Suomen kansasta ja Suomen sivistysoloista*, joita kaikki kansalaiset, sekä koulunkäyneet että koulukäymättömät tarvitsevat. Tämä teos:

== OMA MAA ==

TIETOKIRJA SUOMEN KODEILLE

on alkanut ilmestyä kustannuksellamme. Se tulee sisältämään *vuoden kullekin päivälle* sovitetun arvokkaan kirjoituksen jostakin omaa maatamme koskevasta aineesta ja sitäpaitsä lukemattoman joukon huvittavia ja opettavia pikkutietoja samoilta aloilta.

Niitä henkilöitä varten, jotka ensi aluksi haluavat tarkempia tietoja tästä teoksesta, huomautamme, että

Oman Maan ensimmäistä viikkoa

voi pyytää kateettavaksi kirjakaupoista tai asiamiehiltämme, joilta myöskin on saatavana *16 sivun laajuinen tilauserilmoitus*. Älkää jättäkö sitä tekemättä, sillä »*Oman Maan*» pitäisi jokaisen kansalaisen tutustua ja *jokaisessa kodissa* sen pitäisi olla.

Werner Söderström Osakeyhtiön
kustannusliike Perveossa.

Huomattavaa kirjallisuutta.

Sosialidemokratian vuosisata.

Toimittanut *Väinö Voionmaa*. I osa, sisältävä sosialismin aikaisimman historian sekä Ranskan ja Englannin sosialismin historian suuresta vallankumouksesta asti. Kaunistettu sadoilla erinomaisilla kuvilla. Hinta 8 mk. 50 p., koruk. 11 mk. 50 p.

Sosialistinen Aikakauslehti kirjoittaa:

»Tässä on syytä muistuttaa siitä laajasta työväenliikkeen historiaa koskevasta teoksesta 'Sosialidemokratian vuosisata', jota tohtori Väinö Voionmaa kirjottaa. Siitä on näet nyt valmistunut ensimmäinen paksu nidos, joka käsittää noin 100-sivuisen katsauksen sosialismin vanhempaan historiaan sekä kokonaisuudessaan Ranskan ja Englannin työväenliikkeen viime vuosisadalla. Tämä nidos antaa jo selvän kuvan siitä, mikä merkkiteos tri Voionmaan historiasta on tuleva. Sen silmäänpistävimmistä eduista tahtoisin tässä huomauttaa vain kertomistavan elävyyttä, joka tekee, ettei siinä menien historiallisten teosten raskaus ensinkään tunnu. — Muistaen, että historiallinen tieto on meille monessa suhteessa kaikkein arvokkainta ja opettavaisinta tietoa, ei kukaan valistunut puoluetoveri jättäne tutustumatta tähän teokseen.»

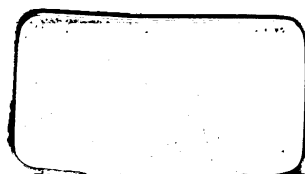
Aug. Hjelt, Yleisen valtiotiedon opas

kansalaisille. Toinen täydellisesti uudistettu ja laajennettu painos. Sisältää 400 sivua. Hinta 4 mk. 25 p., sid. 5 mk. 25 p.

Teos sisältää esityksen sivistyskansojen valtakunnista ja väestöoloista, hallituksesta, kansanedustuksesta, vaalitivasta, oikeuslaitoksesta, hallinnosta, kirkollisesta järjestyksestä, sotalaitoksesta, rahasioista y. m. sekä tilastollisia tietoja.

Meidän maamme eduskuntalaitos on tässä kirjassa esitetty kahdesti: ensiksi on esitys siitä sellaisena kuin se tähän asti on ollut; sitten erityisenä liitteenä esitetään verrattain laajasti maamme uuden eduskuntalaitoksen rakenne, oikeudet ja toimintatapa sekä niiden vaslien järjestelmä, joiden kautta kansanedustajat nykyään määrätään.

Kaikissa sivistysmaissa tällaisia teoksia pidetään aivan välttämättöminä aikaansa seuraaville henkilöille.

*„Arvokkaita historiallisia teoksia
laajempaa kansalais-sivistystä varten.“*

GUSTAV BANG, Euroopan sivistyshistoria. Tekijän luvalla suomentanut toht. O. A. Forsström. Varustettu 375 hienolla kuvalla. Kaksi osaa. Hinta 14: —, sid. 18: —.

»Teoksessa esitetään lyhyessä, ytimekkäessä ja taitavasti sepi-
tetyssä kappaleessa Euroopan his-
torian sisällistä kehitymistä,
johtavia aatteita ja auringa ben-
gensäakareita. Tieseen yhte-
näliseen tapauhistoriaan on tämä
teos mohevä lisäys. Euroopan

sivistyshistorian yksinkertaiset
ja samalla värjkkäät ja voimak-
kaat kappaleet ovat mitä sopi-
vimpia historiallisia lukukappa-
leita. Tämä teos pitäisi kaik-
kien opettajain erityisesti huo-
mata.»

(Kyläk. kuvel. 3-sarja.)

K. O. LINDEQVIST, Yleinen historia. 3. painos.

Hinta 26: —, sid. 32: —, koruk. 34: —. Sisältää
1,436 sivua ja 645 kuvaa.

Historiallisessa Aika-
kauskirjassa kirjoittu laken
tämä teos toht. K. J. Jal-
kanen:

»Yllämainitun teoksen julkai-
sinnalla on kustantaja Werner
Söderström ryhtynyt poista-
maan epäilemättä varsin tuntu-
vaa puutetta suomenkielisestä
historiallisesta kirjallisuudesta.

Tohtori Lindeqvistin teos tie-
neen kirjoitettu silmälläpitäen
niiden laajempien piirien tar-
veita, joissa historiallisia kirjal-
lisuutta harrastetaan, se tarkoitta-
a tulla niin sanonkseni oppi-
kirjaksi laajempaa kansalais-
sivistystä varten, jommoista mallia
on tarvittu ja kaivattu. Ei koko

elkä hintakaan ole niin suuri,
että niiden pitäisi olla esteeksi
sen laajalle leviämiseksi ja käyt-
tämiseksi.

Aineen käsittely on tarkkaa
ja tunnoillista työtä, jossa, mikäli
kuin olen ollut tilaisuudessa var-
tailemaan, on otettu huomioon
tieteen uudemmatkin tulokset.
Esitystapa on asiallista, selvää
ja lyhydessään pirtteä. — Kir-
jan kuvitus sisältää kaikkien
kulttuurien.

Käsityksenlone, että historial-
liseen kirjallisuuteen tohtori
Lindeqvistin teoksen kautta on
saanut arvokkaan ja tarvittavan
lisän.»

HINTA 1: 25.